

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Obor: Obecná antropologie – integrální studium člověka

Diplomová práce

ETNICKÁ IDENTITA ČECHŮ V SAN DIEGU

Autorka práce: Bc. Alice Špácová

Vedoucí magisterské práce: PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Praha 2008

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze literární zdroje uvedené v seznamu literatury.“

V Praze dne 1. května 2008

.....

Za mnoho cenných rad a podnětů bych ráda poděkovala vedoucí této práce, PhDr. Daně Bittnerové, CSc.

V této souvislosti bych také ráda poděkovala všem informátorům za vřelou ochotu sdílet své životní zkušenosti a pocity emigranta, který našel nový domov mimo Českou republiku a musel nevyhnutelně projít složitým procesem reinterpretace své výchozí etnické identity.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Metodologie výzkumu	7
2.1 Použité metody	7
2.2 Vzorek.....	9
2.2.1 Lokalita výzkumu.....	9
2.2.2 Informátoři.....	12
2.2.3 Organizované spolky v oblasti San Diega.....	14
2.3 Problémy vyplývající z použitých metod	15
3. Emigrace a etnická identita	17
3.1 Konceptualizace etnické identity	17
3.2 Formy adaptace emigrantů a její vliv na etnickou identitu	19
3.3 Symbolická etnicita v americké společnosti	21
3.4 Vliv psychického prožívání emigranta na etnickou identitu.....	23
4. Kontext života krajanů v USA	29
4.1 Historie přistěhovalců Čechů do USA.....	29
4.2 Podmínky pro uchování identity z hlediska společenského klimatu v USA	35
4.3 Organizované spolky v oblasti San Diega a jejich aktivity	36
4.4 Analýza periodika <i>Věstník</i> vydávané Českou misí	40
5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi	45
5.1 Deklarovaná identita	45
5.2 Občanství	50
5.3 Domov	52
5.4 Návrat do vlasti.....	54
5.5 Mentalita	56
5.6 Atributy češství.....	64
5.7 My versus oni	66
6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany	68
6.1 Rodina a čeští přátelé.....	68
6.2 České krajanské spolky.....	72
6.3 Styky s jinými Američany	75
6.4 Zájem o dění v Čechách a kontakty s vlastí.....	76
6.5 Volba životního partnera	77
7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti	82
7.1 Sociální klima americké společnosti ve vztahu k uchování etnické identity	82
7.2 Uchování českého jazyka a jeho vliv na etnickou identitu	85
7.3 Předávání českých tradic příštím generacím.....	92
7.4 Vliv českých a amerických svátků na etnickou identitu.....	98
7.5 Ztráta oslavy jmenin	104
8. Závěr	106
9. Resumé.....	111
10. Seznam literatury a dalších použitých zdrojů	112
10.1 Literatura.....	112
10.2 Periodika	114
10.3 Internetové zdroje	114
10.4 Zdroje použitých obrázků	114
11. Přílohy	115

1. Úvod

Tématem této práce se stala problematika českých emigrantů v San Diegu v USA. Zvolila jsem si ji z několika důvodů. Jedním z nich byl osobní zájem o problematiku identity emigrantů, s níž jsem se setkala při svém dvouletém pobytu v oblasti San Diega. Během této doby jsem měla možnost pozorovat svět krajanů a být součástí života lidí, kteří se rozhodli opustit svou rodnou zemi a z různých popudů začít nový život v cizím prostředí bez svých příbuzných a přátel. Pobyt mezi těmito krajany a téměř denní setkávání s nimi se pro mě a pro tuto práci stalo velmi podnětné. Zvláště bylo pozoruhodné nahlédnutí do vnímání vlastní etnické identity emigrantů, kteří se do značné míry akulturovali, ale přesto si zachovali pozitivní vztah ke svému českému původu. Dalším důvodem pro výběr tématu diplomové práce byla absence zmapování situace Čechů žijících ve sledované oblasti.

Diplomová práce „Etnická identita Čechů v San Diegu“ řeší otázku identity českých emigrantů a jejich potomků, kteří našli nový soudobý život v americkém velkoměstě San Diego v Kalifornii. Přestože San Diego není považováno za tradiční destinaci Čechoameričanů, existují zde v současné době roztroušené menší skupiny Čechů. I tito Češi se podílejí na silně multikulturní skladbě velkoměsta, které se profiluje zejména velkou hispánskou populací.

Cílem práce je tedy analyzovat fenomén etnické identity na vybraném vzorku českých přistěhovalců a jejich potomků. Práce sleduje různé roviny vnímání a proměňování konceptu češství, a přijímání identit dalších. Tento proces bude nahlížen jak z hlediska deklarované identity Čecha (za koho se informátoři sami považují), tak i žité identity na pozadí integrace imigrantů v konkrétní lokalitě z hlediska socioprofesionálního, sociokulturního a emocionálního začlenění. Práce se zaměřuje i na faktory přispívající k udržení etnické identity, jakými jsou například uchování mateřského jazyka, českých tradic a českého povědomí obecně. Pozornost bude věnována také symbolické etnicitě jako formě adaptace na nové prostředí, kdy etnicita přebírá expresivní, více než instrumentální úlohu v lidských životech a stává se jen aktivitou volného času.¹

---

¹ Gans, H. J.: Symbolic ethnicity: The future of ethnic groups and cultures in America. In: Vertovec, S.: Migration and Social Cohesion. Northampton, 1999, s. 392-410.

V práci tedy bude kladen důraz na otázku uchování, popřípadě reinterpretace, české identity emigrantů v konfrontaci s kontextem akulturačních a integračních procesů. Kromě zjištění stavu deklarované a žité výchozí etnické identity bude práce zacílena na reflexi jevů, které by mohly v průběhu pobytu v USA podpořit vůli udržet si výchozí etnickou identitu. Protože zaměření práce směřuje k analýze stavu výchozí české identity, bude abstrahováno z větší části od skutečností (a jejich interpretací informátory), které v průběhu pobytu mimo české země přispívaly k redefinování etnické identity ve prospěch americké identity, popřípadě identit dalších.

Zvolené otázky budu řešit na základě kvalitativního výzkumu realizovaného formou strukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování uvnitř provázané skupiny Čechů v San Diegu. Tento výzkum byl realizován v letech 2003 – 2005 v průběhu mého kontinuálního života v rámci této skupiny a následného třítydenního pobytu na podzim roku 2006.

2. Metodologie výzkumu

2.1 Použité metody

Při výzkumu bylo uplatněno několik postupů. Klíčovými se staly strukturované rozhovory s příslušníky první a druhé generace emigrantů v oblasti San Diega v Kalifornii. Dále byla použita metoda zúčastněného pozorování na akcích českých spolků a při setkáních s vybranými českými emigranty a jejich potomky v jejich každodenním životě. Jako doplňující metoda byla použita analýza periodika *Věstník*, kterou vydává Czech R.C. Mission (Česká misie pod vedením biskupa Msgr. Petra Esterky).

1. Strukturované rozhovory

V případě rozhovorů se jednalo o strukturovaná interview. Byla připravena tematická osnova a základní otázky, které měly zamezit tomu, aby informátoři odkláněli rozhovor jiným směrem nebo považovali tazatele za příliš pasivního.² Informátorovi byl ale ponechán i prostor na vlastní vsuvky, které považoval za důležité. Osnova otázek byla u všech informátorů zcela shodná, ve všech případech se objevila základní témata – vztah informátorů k Čechům a k USA, znalost či aktivní účast v krajanských spolcích, vnímání vlastní identity, oslava českých a amerických svátků, znalost českého/anglického jazyka, české jídlo apod. (viz. Příloha).

Rozhovory proběhly na podzim roku 2006 a jejich uskutečnění bylo předem domluvené. Z hlediska etiky výzkumu bylo nutné postupovat podle následujících zásad:

- informovat informátory o účelu rozhovoru, o využití získaných informací
- získat jejich souhlas s nahráváním rozhovoru a s uvedením citací v diplomové práci
- upozornit informátory, že nemusí na některé otázky odpovídat, jestliže je to pro ně nepříjemné
- zachovat anonymitu v diplomové práci a neuvádět celá jména informátorů, pouze kódování smyšlenými křestními jmény.³

---

² D. Silverman (Interpreting qualitative data: methods for analyzing talk, text and interaction. London, 1993, s. 96) uvádí, že pasivita tazatele může pro dotazovaného vytvořit extrémně silnou zábranu pro to, aby mluvil.

³ Informátorům bylo také sděleno, že rozhovory nebudou zveřejňovány jako celky. Informátoři totiž uvádějí osobní a jiné údaje, podle kterých by mohli být identifikováni i přes použití kódů.

Rozhovor trval minimálně jednu hodinu, ale ve většině případů až dvě hodiny. Většina informátorů byla vstřícná a milá. Šest setkání proběhlo v domácnostech informátorů. Tato možnost měla určitou výhodu, neboť při této příležitosti se také naskýkala možnost zahlédnout či zeptat se, jestli informátoři mají v domácnosti nějaké předměty, které je spojují s rodnou zemí a předměty vztahující se k Čechám (knihy, hudba, obrázky, fotky, dekorace); dále posoudit jejich životní úroveň (za účelem zjištění míry jejich úspěšnosti v ekonomické oblasti) a sledovat jejich reakce na přítomnost českého tazatele v soukromém prostředí. Rozhovory byly vedeny v češtině s výjimkou jednoho, který probíhal celý v angličtině. Dva rozhovory byly vedeny v obou jazycích podle schopnosti vyjádření informátora.

Všichni informátoři souhlasili s nahráváním rozhovoru. Písemné poznámky by zde byly nedostačující a byly použity za jiným účelem, např. pro zachycení atmosféry a okolí, případně pro zaznamenání výpovědí, které informátoři uvedli v době, kdy diktafon nebyl zapnutý.⁴ Při přepisu rozhovorů bylo také důležité zaznamenat neverbální komunikaci, zejména pauzy nebo smích. Při některých otázkách týkajících se např. sebeidentifikace nebo domovské země bylo totiž nutné zachytit, jestli informátoři odpoví hned, nebo o odpovědi dlouze přemýšlejí anebo ke svému určitému výroku smíchem vyjádří konkrétní postoj.⁵ Citáty informátorů jsou uvedeny v originále, tj. v angličtině nebo v hovorové češtině s určitými jazykovými specifiky, která mohou být ovlivněna již špatnou znalostí češtiny (zvláště u druhé generace) nebo moravským dialektem.

2. Zúčastněné pozorování

Díky blízkému kontaktu s několika informátory jsem mohla využít metodu zúčastněného pozorování v jejich každodenním životě a získat tak cenné informace o jejich vnímání vlastní etnické identity a její manifestaci. Také moje účast na akcích pořádaných českými spolky se stala hodnotnou zkušeností pro zkoumanou problematiku. Po celou dobu zúčastněného pozorování jsem si vedla terénní poznámky.

---

⁴ Také D. Silverman (Interpreting qualitative data ...c. d. s. 10-11) poukazuje na důležitost nahrávek a přepisů, které ve srovnání s poznámkami z terénu při pozorování mohou nabízet vysoce spolehlivý záznam, ke kterému se výzkumníci mohou vracet, když rozvíjejí nové hypotézy.

⁵ M. Disman (Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha, 1993, s. 314) zdůrazňuje, že zaznamenání zvuku je jen jednou složkou terénních poznámek. Vše ostatní, jako pozorované neverbální chování, vynořující se ideje a nápady, poznámky k interpretaci a metodě, musí být zaznamenáno zvlášť.

Při použití metody zúčastněného pozorování může být problémem ohraničení resp. výběr situace, ve které se fenomén pozoruje.⁶ Proto byla tato metoda provedena ve vybraných prostředích – na pořádaných aktivitách spolků, v domácnostech některých informátorů a v pracovním prostředí informátorů, což byla výroba cukrářských produktů pro jeden z hotelových řetězců v San Diegu, kde jeden z mých informátorů (Milan) dělá vedoucího a ve své skupině zaměstnanců má mimo jiné dva české emigranty první generace (informátoři Libor a Vanda) a jednoho, který reprezentuje třetí generaci a je vnukem informátorky Milady a synem informátora Miloše. Přesto jsem však získala hodnotné postřehy i během uskutečněných aktivit s informátorkou Květou a informátory Radimem a Petrem, které se odehrály mimo tuto vybraná prostředí.

3. Analýza dokumentů – Věstník

Pro dokreslení situace českých krajanů v USA jsem použila analýzu periodika *Věstník České misie*. Jedná se o cca 12ti stránkovou brožuru, která vychází jednou měsíčně a je psaná převážně v češtině. Dostupná je i v elektronické podobě na webových stránkách České misie - www.czechchurch.org. Začátek každého čísla je věnován krátkému katolickému kázání, které je následováno zprávami týkající se života českých emigrantů a jejich potomků. Jde především o oznámení svatby, křtu, úmrtí, či vzpomínku na jednoho z krajanů. Mimo jiné se v této publikaci také objevují jednotlivé akce pořádané misí, často i ve spolupráci s jinými spolky z Los Angeles, doprovázené řadou fotek dokumentujících danou akci. Pro svou analýzu jsem vybrala *Věstníky* z období ledna 2006 do ledna 2007 a zaměřila jsem se na téma vztahující se k problému identity.

2.2 Vzorek

2.2.1 Lokalita výzkumu

Jak už je patrné z názvu diplomové práce, výzkum je situován do oblasti Sandiegského kraje (San Diego County), který se rozkládá na západním pobřeží Spojených států amerických na jihu státu Kalifornie u hranice s Mexikem. Nedaleko této oblasti bylo mimo jiné nalezeno prehistorické sídliště (Salton Sea), které patří k vůbec nejstarším osídlením na americkém kontinentě. V předkolumbovské době byla oblast San Diega osídlena především lidmi

---

⁶ Hendl, J.: Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha, 1999, s. 139.

mluvícími jazyky Hokan. První Evropané se tu vylodili v roce 1542. O více než půl století později v roce 1602 připlul španělský conquistador Sebastian Viscaíno a pojmenoval toto místo San Diego. Kalifornie byla v té době součástí kolonie Nového Španělska. V roce 1769 zde byla založena misijní stanice, která přilákala kolonisty a ke konci 18. století se stala s 1400 lidmi největší v Kalifornii. Po uznání nezávislosti Mexika Španělskem v roce 1821 se Kalifornie s hlavním městem San Diego stala součástí Mexika. O třináct let později byla misie sekularizována. Populace města se snížila na pouhých 120 lidí a koncem 30. let 19. století ztratilo San Diego statut města až do té doby, než se po mexicko-americké válce Kalifornie připojila k USA v roce 1850. Objevení nalezišť zlata roku 1848 nastartovalo zlatou horečku, která z Evropy přilákala tisíce lidí. Dalšímu přílivu osadníků do San Diega napomohlo o pár desetiletí později zavedení železnice, která spojila město s ostatními americkými státy. Od roku 1907 se v San Diegu usadilo americké námořnictvo, které se stalo hlavní složkou sandiegského obyvatelstva. I přes řadu námořních zařízení, která byla ve městě vybudována, San Diego příliš nerozkvétalo. Ani pokusy o modernizaci města během výstavy Panamá-California (1915-16) a vybudování leteckých závodů nepomohly a San Diego zůstalo až do druhé světové války relativně provinčním městem. Teprve po vybombardování Pearl Harboru byl do San Diega přesunut vrchní štáb Americké pacifické flotily (US Pacific Fleet) a tím začal místní ekonomický boom. Vojenská přítomnost hrála hlavní úlohu v místní ekonomice až do konce studené války. V následujícím období vojenský průmysl výrazně poklesl a hlavním zdrojem příjmů města jsou v současné době biotechnologie, počítačové vědy, elektronika, výroba lodí, turismus a obchod. Současné San Diego se stalo centrem biotechnologie a domovem telekomunikačního giganta Qualcomm.⁷

Ve sledovaném regionu sandiegské oblasti žije podle statistik kolem tří milionů obyvatel. Samotné San Diego (druhé největší město po Los Angeles v Kalifornii) reprezentuje necelých 1,5 milionů obyvatel.⁸ Skladba obyvatelstva není nikterak homogenní. Díky své blízkosti mezinárodní hranice s Mexikem má San Diego silnou mexickou populaci. Nicméně tato oblast do sebe během uplynulé doby absorbovala i jiná významná přistěhovalecká společenství. Starší přistěhovalecké skupiny zahrnovaly Sicilany a Portugalce, novější pak

---

⁷ Wikipedia: History of San Diego, California. 20. 3. 2008 Dostupné na: <http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_San_Diego,_California>

⁸ U.S. Census Bureau, dle sčítání roku 2003. 15. 2. 2008. Dostupné na: <<http://www.census.gov/>>

přistěhovalce z bývalých sovětských republik (Ukrajina, Rusko, Kavkazská oblast), Řecka, Filipín, jihovýchodní Asie, Číny, Indie, Pacifických ostrovů, Iráku, Libanonu, Íránu, Brazílie a jižní Afriky.⁹ Jde o multikulturní oblast, ve které se nachází 52,9% obyvatel bílého nehispanšského původu, 29,7% obyvatel hispanšského nebo latinskoamerického původu (jakékoli rasy), 10,2% obyvatel asijského původu, 5,6% obyvatel černé rasy, 1,0% původní indiánské populace a 0,6% obyvatel původem z Havajských či z jiných pacifických ostrovů.¹⁰

Otázkou je však, do jaké míry jsou oficiální statistiky o počtu obyvatel věrohodné, neboť v oblasti San Diega žije mnoho ilegálních imigrantů z Mexika. Španělština se tak vedle angličtiny stává velmi používaným každodenním jazykem. I oficiální úřady se naučily mít ve svých kancelářích pro návštěvníky verze veškerých dokumentů ve španělštině. Údajně žije v San Diegu 165 národností a mluví se čtyřiasedmdesáti jazyky.¹¹

Klima v San Diegu je velmi lákavé, neboť tato oblast si užívá mírné, slunné počasí po celý rok. Průměrné měsíční teploty sahají od 14°C v lednu k 23°C v červenci. Pozdní léto a raný podzim jsou typicky nejteplejšími obdobími roku. Kromě vyrovnaných teplot se místní podnebí vyznačuje nízkou vlhkostí vzduchu. Sníh v této oblasti není vidět, ale nepřítli vzdálené hory umožňují i milovníkům hor lyžování a snowboarding.

Vůdčí pozici v ekonomice San Diega má průmyslová výroba, zvláště v oblasti výroby lodí, strojů, počítačů, kovů, hraček a sportovního zboží. Rostoucí oblasti hi-tech zahrnují odvětví biomedicíny, softwaru, telekomunikací a zabezpečení. San Diego má třetí největší koncentraci biotechnických společností v USA. Mezinárodní obchod je důležitou součástí ekonomiky města a mezinárodní hranice mezi San Diegem a Tijuanou (Mexikem) jsou nejfrekventovanější na světě. Sandiegský přístav, jeden z pěti hlavních kalifornských přístavů, hraje důležitou roli v mezinárodním lodním obchodě. Díky vrchnímu štábu Americké pacifické flotily (US Pacific Fleet) je vojenský průmysl druhým největším ekonomickým segmentem města a díky své zoologické zahradě, Mořskému světu, nejružnějším historickým a kulturním atrakcím a celoročnímu slunečnímu počasí se stalo San Diego atraktivní destinací i pro turisty. Během posledních let se služby spojené s turismem rozvíjejí, převážně se jedná o

---

⁹ Navajo, otevřená encyklopedie. 8. 2. 2008. Dostupné na: <<http://navajo.cz/>>

¹⁰ U.S. Census Burelu, dle sčítání roku 2005. 15. 2. 2008. Dostupné na: <<http://www.census.gov/>>

¹¹ Krytek, J. A.: Amerika můj nový domov. Brno, 1999, s. 79.

služby v ubytování, stravování, nakupování a rekreaci. Dalším větším ekonomickým segmentem města je zemědělství. San Diego je na vrcholu produkce sadebních výrobků, květin, listnatých rostlin a avokád.¹²

2.2.2 Informátoři

Cílem kvalitativního výzkumu bylo zjistit koncept české identity českých emigrantů žijících v oblasti kalifornského San Diega. Pro tento účel bylo nutné vybrat pouze omezený počet informátorů, a to podle určitých kritérií.¹³ První podmínkou bylo, že se informátoři v případě první generace narodili v Čechách a do USA emigrovali v dospělosti a v případě druhé generace emigrovali s rodiči v útlém dětství, kdy rozhodnutí opustit rodnou zemi bylo zcela mimo jejich kontrolu či se již narodili v novém prostředí hostitelské země. Druhou podmínkou se stalo stejné soudobé bydliště informátorů v San Diegu. V této oblasti žije česká skupina emigrantů nebo jejich potomků velmi individuálně a roztroušeně po celé oblasti Sandiegského kraje. Navzájem se tito lidé příliš neznají a ani nemají velkou snahu se vyhledávat. Existují však malé neformální skupiny, které udržují více či méně časté kontakty. Dalším kritériem bylo proto nalézt jednu z těchto skupin a vymezit si takto vzorek pomocí techniky „sněhové koule“.¹⁴ Během pobytu v oblasti San Diega jsem měla příležitost seznámit se s mým hlavním informátorem (Radim), který mi posléze předal kontakty na další informátory. Výběr byl tudíž limitován na tuto skupinu českých emigrantů, která má do značné míry společné pracovní zázemí (socioprofesionální status se různí) nebo příbuzenský vztah. Informátor Radim je manželem informátorky Květy, bratrem informátora Pavla a synem informátorky Vandy, která je zaměstnána ve výrobě pečiva a sladkostí pro hotelový řetězec. Ve svém pracovním prostředí, kde její nadřízený je informátor Milan, je mimo jiné v dennodenním kontaktu s jiným českým kolegou (informátor Libor), který je na stejné sociální úrovni jako ona. V pracovní skupině se také nachází mladší Američan českého původu (třetí generace), který má příbuzenský vztah s informátorkou Miladou (jeho babička) a

---

¹² San Diego: Economy. 7. 1. 2008. Dostupné na: <<http://www.city-data.com/us-cities/The-West/San-Diego-Economy.html>>

¹³ D. Silverman (Interpreting qualitative data... c. d. s. 10) popisuje rozdílnou metodologii v kvantitativním a v kvalitativním výzkumu. Náhodný výběr se často používá v kvantitativním výzkumu a pro vědce je zde důležitá především spolehlivost schématu rozhovoru a reprezentativnost vzorku.

¹⁴ Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost... c. d. s. 114.

informátorem Milošem (jeho otec). Informátorka Vanda má přátelský kontakt s informátorkou Hankou, matkou informátora Rosse. Druhá generace této skupiny se navzájem zná jen velmi málo nebo vůbec. Délka pobytu v USA je u informátorů první generace více jak deset let (jen v případě informátorky Květy šest let).

Sledovanou neformální skupinu českých emigrantů prezentuje deset rozhovorů z podzimu roku 2006, z toho šest rozhovorů se zástupci první generace (čtyři ženy – informátorky Hanka, Květa, Milada a Vanda; dva muži – informátor Libor a Milan) a čtyři rozhovory s představiteli druhé generace (všichni muži; dva se narodili v Čechách a dostali se do emigrace v sedmi a osmi letech – informátor Pavel a Radim; dva se narodili již v USA – informátor Miloš a Ross). Věková skladba informátorů je rozprostřená od 20 do 92 let.

Profily informátorů:

První generace¹⁵:

1. Milada – 92 let, žena, emigrovala sama ve svých 17 letech v roce 1930 do Chicaga za svým otcem a nevlastní matkou, kteří se dostali do USA v roce 1921. V současné době je v důchodu.
2. Milan – 75 let, muž, emigroval z politických důvodů ve 36 letech s manželkou v roce 1968 do Anglie a po dalších 10 letech do USA. Pracuje jako vedoucí cukrářské výroby v lukrativním sandiežském hotelu.
3. Vanda – 52 let, žena, emigrovala ve 27 letech s manželem a dvěma dětmi v roce 1980 z politických důvodů. Rok pobýli v utečeneckém táboře v Rakousku, než se dostali přímo do San Diega. Zaměstnankyně cukrářské výroby v sandiežském hotelu pracující pod vedením informátora Milana.
4. Libor – 48 let, muž, emigroval sám v roce 1981 z politických důvodů. Rok strávil v Itálii v utečeneckém táboře a v roce 1982 ve 24 letech přiletěl do USA. Zaměstnanec cukrářské výroby v sandiežském hotelu pracující pod vedením informátora Milana.

---

¹⁵ Ti, kteří přišli do USA v dospělém věku.

5. Hanka – 59 let, žena, emigrovala sama ve svých 35 letech v roce 1982 z politických důvodů. Manžel zůstal v Čechách. V San Diegu měla strýce. Vlastní své kadeřnictví, kde sama pracuje.
6. Květa – 31 let, žena, v roce 1998 ve 23 letech odcestovala do Wisconsinu na čtyř měsíční pobyt, po té absolvovala po necelém roce druhý pěti měsíční pobyt v New Yorku. Oba tyto pobyty byly na základě stáže a byly spojené v závěru pobytu i s cestováním po celých Spojených státech. Na třetí pobyt informátorka odjela v roce 2000 ve svých 25 letech a započala ho jednoroční stáží v Atlantě. Pak už se však do České republiky nevrátila a přestěhovala se do San Diega, kde se provdala za Radima, a kde stále žije. V současné době pracuje jako prodejce ve specializovaném obchodě pro jachtaře.

Druhá generace¹⁶:

7. Radim – 33 let, muž, narozen v Československu, syn Vandy, s rodiči emigroval v osmi letech. Živí se jako soukromník poskytující výlety turistům na jachtě.
8. Pavel – 32 let, muž, narozen v Československu, syn Vandy, s rodiči odešel v sedmi letech. Povoláním je řidič školních autobusů.
9. Miloš – 66 let, muž, narozen v USA, syn Milady. V současné době je v důchodu.
10. Ross – 20 let, muž, narozen v USA, syn Hanky, student.

2.2.3 Organizované spolky v oblasti San Diega

Nalézt v oblasti San Diega české spolky není příliš lehké. V této oblasti nicméně působí čtyři spolky – České a slovenské kulturní sdružení v San Diegu, Czech R. C. Mission, California Czech and Slovak Club, Friends of Czech Music a House of International Relations Chaloupka. Czech R. C. Mission (římsko-katolická misie) je vedena Msgr. Petrem Esterkou, který pořádá jednou měsíčně české mše v katolických kostelech v San Diegu, Los Angeles a San Franciscu. Friends of Czechoslovak Music se snaží propagovat českou hudbu. House of International Relations Chaloupka je nejstarší krajanská organizace v San Diegu. Byla založena v roce 1935 a domek, nazývaný Chaloupka, je vyzdobený jako selská jizba

---

¹⁶ Ti, kteří se narodili v USA nebo přišli do USA v dětství do osmi let.

s malovaným nábytkem, kde je vystaven český porcelán a sklo. K nahlédnutí jsou i kroje, obrazy prezidentů, map apod. V průběhu akcí se tu prodávají tradiční česká jídla. Aktivity těchto spolků jsou součástí analýzy k uchopení a zdokumentování české identity v americkém velkoměstě San Diegu.

2.3 Problémy vyplývající z použitých metod

Při svém výzkumu jsem se setkala s následujícími problémy:

- a) jazyková omezení: Výpovědi informátorů druhé generace, kteří se snažili mluvit česky, mohly být ovlivněny omezeným vyjadřováním v češtině. Informátoři ale věděli, že mohou mluvit anglicky, pokud pro ně bude vyjadřování v angličtině přirozenější. Někteří z nich tedy střídali oba jazyky, jeden hovořil pouze anglicky.
- b) reprezentativnost vzorku: Jeden člověk původně vybraný do vzorku odmítl rozhovor s odůvodněním, že nemá čas. Jednalo se o osobu, která emigrovala se svými rodiči ve dvou letech a je v manželském vztahu s informátorem Pavlem. Jde o osobu, která vykazovala ztrátu výchozí etnické identity mnohem více, než ostatní informátoři a o „češství“ neprojevovala viditelný zájem. M. Disman¹⁷ upozorňuje na nebezpečí spojené s tímto problémem, kdy část jedinců, vybraných do vzorku, odmítne na výzkumu participovat. Tento typ redukce může ohrozit jeho reprezentativnost. Vzhledem ke kritériím výběru informátorů souhlasících s participací na výzkumu se však domnívám, že vzorek je dostatečně reprezentativní.
- c) vztah tazatele a informátorů: Míra osobní znalosti mezi tazatelem a informátorem do jisté míry může ovlivnit průběh rozhovoru. Někteří informátoři byli na počátku rozhovoru nedůvěřiví a jejich odpovědi krátké, v průběhu rozhovoru však došlo ke změně. Všichni informátoři se ke mně chovali velice přátelsky a otevřeně. Přesto mé dlouhotrvající osobní kontakty se čtyřmi informátory (informátoři Katka, Radim, Vanda, Pavel) umožnily daleko obsáhlejší materiál k analýze, než tomu bylo u ostatních informátorů.

---

¹⁷ Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost...c. d. s.116.

Role tazatele má na výpovědi informátorů také vliv. Představovala jsem se jako česká studentka zajímající se o české emigranty a jejich život v USA. Někteří informátoři chtěli ale získat více informací a zajímali se o mé názory na Česko. Ačkoliv jsem se snažila vyhnout odpovědím, je možné, že si informátoři o mně vytvořili určitý obrázek, a někteří pak své odpovědi formulovali podle svých představ o mém očekávání. I o této skutečnosti píše M. Disman. Podle něj může dojít ke zkreslení vyvolanému tím, jak je tazatel informátorem vnímán. Chování tazatele může nechtě informátorovi nabídnout klíče ke konstrukci falešné či správné představy o tazateli, a tato představa ho pak vede k odpovědi, o které se domnívá, že na tazatele učiní co největší dojem.¹⁸ Snažila jsem se však informátorům dát dostatečně najevo, že nejsou žádné správné či špatné odpovědi, ale že mě opravdu zajímá jejich subjektivní vnímání a názor na kladené otázky.

- d) informátoři: V případě informátorky Milady může být problémem vysoký věk. Staří lidé mají řadu zdravotních omezení, přesto tato informátorka vykazovala čilou mentální aktivitu.
- e) reliabilita: Je otázkou, do jaké míry se výpovědi informátorů dají označit za zcela věrohodné. Téma rozhovorů však nebylo nijak ohrožující, aby nutilo informátora zatajovat či pokřivovat informace a přátelská atmosféra v průběhu rozhovoru pomáhala informátorovi k otevřenosti a upřímnosti. Věřím tedy, že výpovědi informátorů jsou spolehlivé. Je však nutné brát v úvahu jejich vysokou subjektivitu.

---

¹⁸ Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost... c. d. s. 134.

3. Emigrace a etnická identita

Opuštění rodné země a přesídlení do jiného prostředí s sebou nese spoustu změn. Nedá se proto očekávat, že otázka utváření nové identity imigrantů spolu s jejich akulturací a stupněm asimilace půjde vysvětlit na základě jednoho modelu. Nejenže zde hraje roli řada objektivních příčin a faktorů, na kterých závisí stupeň uchování etnického specifika, ale také je důležité mít na paměti, že i subjektivní prožívání jednotlivců a jejich charakter ovlivňuje rozhodnutí, do jaké míry se chtějí sít s novým prostředím a za koho se považují. Těmito vlivy se budou zabývat následující podkapitoly. Nejprve je však nutno ujasnit základní pojmy spojené s adaptací jedinců na nové prostředí na straně jedné a etnickou identitou¹⁹ na straně druhé, které jsou pro tuto práci klíčové.

3.1 Konceptualizace etnické identity

Jednotlivci disponují mnohočetnými identitami a mohou si vybírat z téměř nekonečného množství možných zdrojů identity. Výsadnímu postavení se přitom těší identity za 1) askriptivní (věk, původ, pohlaví, příbuzenstvo, etnická příslušnost), za 2) teritoriální (sousedství, vesnice, město, velkoměsto, provincie, stát, kraj, země, geografická oblast, kontinent nebo hemisféra), za 3) ekonomické (práce, zaměstnání, profese, pracovní kolektiv, zaměstnavatel, průmyslové odvětví, ekonomický sektor nebo společenská třída), za 4) kulturní (klan, kmen, etnicita ve smyslu způsobu života, jazyk, národnost, náboženství nebo civilizace), za 5) politické (zájmová skupina, hnutí, politický program nebo strana, ideologie nebo stát), za 6) sociální (přátelé, klub, tým, kolegové nebo společenská prestiž) a za 7) národnostní povahy. Všechny tyto možné identity jsou převážně konstrukty, které se utvářejí v proměnlivém ovzduší nejrozmanitějších tlaků, podnětů a alternativ. Lidé mají relativní svobodu definovat své identity podle svého přání, ačkoliv nemusí být vždy schopni prosadit je

---

¹⁹ Otázky uvědomování a uchování si etnické odlišnosti autoři spojují se studiem etnické identity. Jindy pracují i s pojmem etnicita. Jedná se o pojmy, které jsou blízké, nicméně každý stojí na jiné pozici. Zatímco etnická identita zdůrazňuje *emickou* perspektivu, etnicita vychází z *etické* pozice badatele. Ve smyslu předmětu zájmu (přířčení etnické kvality) se oba pojmy překrývají. V prvním případě je kladen důraz na interpretaci aktérů, v druhém na výklad badatelů. V této práci je klíčovým pojmem etnická identita. Nicméně řada teoretických studií, které nabízejí relevantní výkladový rámec nebo důležité analytické kategorie, vycházejí z pozic *etických* a používají pojem etnicita. Pro zachování vědecké korektnosti při představení této práce respektuji pojmosloví autorů.

v praxi. Mohou zdědit rasu i etnický původ, ale ty mohou být redefinovány nebo dokonce zcela zavrženy, navíc význam a užití takových termínů jako „rasa“ podléhá změnám v čase.²⁰

Jak lidé vnímají sociální svět a svou pozici v něm, je dané jejich místem a podmínkami fázi jejich životního cyklu. Identity lidí nejsou dané apriori, lidé sami je považují za měnitelné. Identity jsou sociální konstrukcí, tj. jsou vytvářeny a udržovány sociálně. V případě etnické identity nejde o statické, zřetelné a jednoznačně měřitelné komponenty individuální psychiky. Podstatnou úlohu hraje dynamika společenského komunikování, způsob prosazování a přenášení představ o tom, co je etnicita a etnická identita.²¹ To ovlivňuje za koho se v daném společenství jedinec považuje. Podle H. J. Gansa²² se etnicita v americké společnosti stala subjektivní identitou, která je vyvolaná vůlí jedince a je subjektivním a dobrovolným znakem.

O etnické identitě jako klíčové kategorii pro hledání odpovědi, jak je vymezována etnicita určité populace, hovořil již F. Barth. Spojuje ji s procesem uvědomování si odlišností, které diversifikují členy a nečleny skupiny. Pokud jsou odlišné skupiny v kontaktu, záměrně se definují a ohraničují a toto srovnání hranic mezi velkými skupinami lidí je etnicita.²³ Jako nástroj odlišování mohou skupiny používat cokoli – od biologických znaků (barvy vlasů či pokožky), geografie (náhodné osídlení jistého území), kultury (např. náboženských obřadů) po situačně se nabízející znaky (např. obliba jídla v důsledku úrody určité plodiny či určitý typ účesu). Ne samotné znaky, ale význam, který se jim připisuje, nabývá důležitosti. Postupně se o významu a důležitosti znaků jako symbolů etnicity přestává pochybovat. Odevzdávají se tak další generaci jako součást svrchovaných hodnot etnického společenství. F. Barth začal zkoumat etnickou hranici, zvláště jako východisko pro pochopení formování identity a jejího přetrvávání, výměny, sociální interakce a procesů inkorporace. Jinými slovy, determinanty etnicity začaly být hledány na pomezí etnik v prostoru jejich kontaktu. Barth jako první argumentoval, že právě identita musí být výchozím bodem zkoumání etnicity.

Etnická identita je sebedefinování a definování osoby jako člena etnických společenství. Označuje přežívání členů a loajality ke skupině, ke které podle svého úsudku a

---

²⁰ Huntington, S. P.: Kam kráčíš Ameriko? Krize americké identity. Praha, 2005, s. 38.

²¹ Bačová V.: Etnická identita. In: Čermák I., Hřebíčková M., Macek P. (eds.): Agrese, identita, osobnost. Brno, 2003, str. 231-248.

²² Gans, H. J.: Symbolic ethnicity...c. d. s. 392-410.

²³ Barth, F.: Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference. Bergen, 1969.

úsudku jiných osoba patří svým původem. Během sebedefinování se osoba aktivně snaží najít a definovat své místo v příbězích a dění skupin a společenství, do kterých patří, ale také dát smysl svým činům a smýšlení v kontextu minulého, současného i budoucího dění.²⁴ Proces sebedefinování je celkovým prožíváním a celkovou zkušeností osoby. Je proto těžké ho exaktně zachytit a měřit, zvláště pak u emigrantů.

Složité procesy emigrace samozřejmě působí na etnickou identitu jedince. Ke komu se jedinec hlásí nebo kam se zařazuje, je otázka komplikovaná a často sami aktéři ji nemusejí mít vyřešenou. Emigranti v oblasti své etnické identity tápou a otevřenost této otázky jim může připadat frustrující. Někteří se snaží na ni odpovědět, jiní ji mohou ignorovat a identifikovat se výhradně jako obyvatelé určitého státu nebo města jako pracovníci určitého podniku nebo členové rodiny. Přestože se emigrant identifikuje s majoritní společností, nemusí to ještě znamenat, že si otázku vyřešil vnitřně. Mimo jiné se odpověď na vlastní etnickou identitu také mění v průběhu času podle okolních podmínek.

Přijetí emigranta jako člena majoritní skupiny hostitelské společnosti nese dvě roviny akceptace – za prvé do jaké míry je emigrant přijat svým novým okolím, a za druhé jak emigrant vnímá sebe sama.²⁵ Jak uvádí D. Bittnerová, prožívání vlastní etnické identity emigrantem má dvě polohy reflexe: deklarovanou a žitou identitu. Skrze deklarovanou neboli uvědomovanou identitu emigrant manifestuje svoji etnickou příslušnost a odlišnost, zatímco žitá identita funguje na základě každodenní zkušenosti kontaktu, kulturního střetu a konfliktu, čímž opakovaně dochází k potvrzování vlastní jinakosti.

3.2 Formy adaptace emigrantů a její vliv na etnickou identitu

V případě migrace jedinců nebo skupin do nové kultury, která má již svůj vytvořený svět, přicházejí imigranti s jiným etnickým zázemím a jsou více či méně nuceni se s touto rozdílností nějakým způsobem vypořádat. Také příslušníci hostitelské země na nově přichodící určitým způsobem reagují. Postoje a chování emigrantů a postoje a chování hostitelské populace na sebe vzájemně působí a ovlivňují se, přičemž se uplatňují různé typy strategií adaptace, které posléze působí na reinterpretaci či přijetí nové etnické identity. J. W. Berry

---

²⁴ Bačová, V.: *Etnická identita*...c. d. s. 231-248.

²⁵ Bittnerová, D.: *Konstrukce identity imigrantů v ČR*. In: Macek P., Dalajka J.: *Vývoj a utváření osobnosti v sociálních a etnických kontextech*. Brno, 2005, s. 414.

vypracoval klasifikaci, která zahrnuje čtyři základní formy strategie adaptace: integrace, asimilace, separace, marginalizace.²⁶ Integraci definoval jako takový způsob adaptace, kdy imigranti uznávají, že poznání a přijetí kultury hostitelské země je pro ně důležité, avšak současně si chtějí udržet i svou vlastní kulturu. Integrovaní imigranti pak mají dvojí identitu, tj. jednak svou původní a jednak nově získanou. Naopak asimilaci vidí jako způsob adaptace, při němž emigranti usilují o co největší splynutí s obyvatelstvem hostitelské země, kdežto svou původní kulturu považují za málo důležitou pro život v novém prostředí. Tato strategie předpokládá časté kontakty imigrantů s příslušníky hostitelské země, poznávání a osvojování si jejich jazyka, hodnot, norem a zvyklostí. Třetí strategií je separace, která vlastně není adaptace, neboť imigranti nepovažují kontakt s kulturou a příslušníky dominantní kultury za důležitý a setrvávají v určité izolaci od ní pouze se svojí původní kulturou. Poslední formou adaptace na nové prostředí je marginalizace, kterou Berry definoval jako strategii těch imigrantů, kteří necítí potřebu kontaktu s dominantní kulturou, ale neuchovávají si ani svou původní kulturu. Jejich identita není kulturně opřena ani o kulturu svých vlastních rodičů, ani o kulturu hostitelské země. Identifikují se jen se subkulturou své vlastní skupiny.

Jakou z forem strategie adaptace si emigrant zvolí a do jaké míry si uchová svou původní etnicitu²⁷ je závislé na řadě dalších faktorů. L. Šatava²⁸ uvádí následující obecné činitele pro české emigranty v zahraničí:

- geografické podmínky nového prostředí (shoda či rozdílnost s prostředím původním)
- demografické hledisko, při kterém záleží za 1) na početní velikosti menšiny; za 2) zda příslušníci menšiny tvoří kompaktní osídlení či jsou individuálně usídlení po širším okolí a za 3) sem patří také věk imigrantů. Obecně lze říci, že málo početné a roztroušené skupiny rychle podléhají procesu akulturace, zatímco vytvořené osady s velkou hustotou českých emigrantů si udržují své tradice déle, jak bylo možno pozorovat v původních českých osadách ke konci 19. a v první polovině 20.

---

²⁶ Průcha, J.: Interkulturní psychologie. Praha, 2007, s. 97-98.

²⁷ L. Šatava používá termín „etnicita“, který byl frekventovaný v literatuře ještě v 80. let 20. stol. a byl spojován s konceptem etnického vědomí, potažmo s etnickou identitou.

²⁸ Šatava, L.: České etnikum v jinonárodním prostředí. In: Češi v cizině 4, 1989, s. 63-64.

století (např. v Texasu, Nebrasce, či Chicagu). V případě věkové kategorie se předpokládá, že starší emigranti se hůře přizpůsobují novému prostředí než ti mladší.

- forma osídlení – vesnice nebo město. Ve venkovském prostředí imigranti déle odolávají procesu asimilace díky konzervativnějšímu prostředí než je tomu v případě měst. Vzniklé české ulice a čtvrtě v New Yorku, Chicagu nebo Clevelendu, ztratily své etnické povědomí rychleji.
- povolání a zaměstnání přistěhovalců, přičemž je také důležitý činitel, zda došlo u vystěhovalců ke změně původního povolání a tím i naučených praktik nebo zda zůstali u téhož zaměstnání jako v rodné zemi
- příčiny, které vedly k přesídlení do jinonárodního prostředí; např. náboženské, politické, hospodářské apod.
- rozdíl mezi hospodářským, sociálním a kulturním zázemím domovské země a nového prostředí.
- národní povědomí příslušníků menšiny a úroveň jejich národního prostředí
- existující společenský řád nového prostředí a jeho vztah k národním menšinám

Vedle L. Šatavy se tématu etnické identity u migrantů věnuje také badatelka D. Bittnerová. Ta ve své práci shrnuje tři základní aspekty ovlivňující utváření identity imigrační skupiny:²⁹

- respektování etnické menšiny v rovině komunální a státní politiky hostitelské země
- sociální, demografický a ekonomický profil členů té které zkoumané etnické menšiny
- kulturní východiska členů sledované komunity imigračních skupin.

3.3 Symbolická etnicita v americké společnosti

Jak uvedl H. J. Gans, v americké společnosti se vytvořila nová forma akulturace a asimilace v podobě symbolické etnicity. Symbolická etnicita referuje ke kognitivnímu nebo

---

²⁹ Bittnerová, D: Konstrukce... c. d. s. 414.

emocionálnímu vztahu s kulturní minulostí nebo dědictvím a je charakterizována velmi nízkým zapojením do každodenního a organizovaného života určité skupiny. Jde o nostalgickou alegorii ke kultuře imigrantské generace nebo kultuře rodné vlasti, jakousi lásku a pýchu na tradici, která může být vyjádřena, aniž by byla začleněna do každodenního chování.³⁰ Symbolická etnicita vychází z tradic nukleární rodiny a je udržována dobrovolnou volbou jedince, jakým způsobem svou etnicitu prožívá a začleňuje ji do složky své identity.

Identita neexistuje mimo skupinu a symboly jsou součástí kultury. Symbolická etnicita je ukazatelem přetrvávání etnických skupin a kultur v americké společnosti v nové podobě. Nevyžaduje fungování etnických skupin. Pocit identity se může vytvořit loajalitou k etnickým skupinám, které se nikdy nescházejí, nebo u kolektivů, které se scházejí jen výjimečně. Tyto skupiny často tvoří jen hrstka aktivních členů. Symbolická etnicita tedy nepotřebuje praktickou kulturu, i když jsou z ní symboly vypůjčeny.

Etnická identita může být vyjádřena buď akcí nebo pocitem, nebo kombinací obou a možnost situací, při kterých je vyjádřena je nekonečná. Další generace přistěhovalců se může zapojit do etnických organizací, ale zároveň také může nalézt svou identitu v náklonnosti k abstraktní kolektivitě, která neexistuje jako interaktivní skupina. Tato kolektivita může být mýtická i reálná, současná nebo historická.³¹

Navzdory všem tlakům k amerikanizaci, předpojatosti a diskriminaci, kterou imigranti během vývoje americké společnosti zažili, nebyli nikdy nuceni, aby se vzdali své etnicity úplně. Americká etnicita byla vždy charakterizována svobodou etnického vyjádření, což podpořilo jak etnickou diverzitu, tak i právo najít si svojí vlastní cestu, jak vnímat vlastní etnicitu. Etnická diverzita uvnitř skupin byla pravděpodobně podporována absencí státního náboženství a národních a místních vůdců etnických komunit. Absence silné sjednocující instituce vytvořila od začátku příležitost pro různorodost a svobodu a nepochybně napomohla odchodu z etnických kultur a organizací. Nejdůležitější faktor ve vývoji symbolické etnicity byl ten, že si lidé uvědomovali, že ani praktikování etnické kultury ani účast v etnických organizacích nebylo nutné pro to, aby měli pocit etnicity.

---

³⁰ Gans, H. J.: *Symbolic ethnicity...* c. d. s. 392-410.

³¹ Gans, H. J.: *Symbolic ethnicity...* c. d. s. 392-410.

Symbolická etnicita je praktikována a užívána bílými Američany. Stala se pro potomky bílých Evropanů cestou, jak zjistit a být hrdý na svůj původ, který je součástí jejich identity. Nevztahuje se však na nebilou americkou populaci. Objevuje se u třetí a následné generace imigrantů. Může se ovšem nalézat i u emigrantů samotných a to je také patrné u sledovaného vzorku (viz níže).

V roce 1990 R. Alba dospěl k závěru, že u většiny bílých Američanů je patrná jen malá etnicita. Asi jen jedna pětina rodilých příslušníků bílé rasy „lpěla na své etnické identitě“³². Dnes by patrně bylo toto číslo ještě nižší. M.C. Waters došla k podobným závěrům, když ve své knize³³ pátrala po významu etnické identity u bílých Američanů. Většina jejich respondentů sdělila, že být Polák (Ital, Ir nebo kdokoli evropské národnosti) pro ně znamená pocit výjimečnosti nebo určité zajímavosti. Etnická identita nabízí příležitost slavit určité svátky (například svátek Sv. Patrika) či s oblibou pojídat etnické jídlo nebo vyjadřovat svou osobnost. Jde ale jen o dobrovolnou etnickou identitu podle aktuálních potřeb respondenta. Etnicita hraje v životě jejího sledovaného vzorku jen vedlejší roli a neovlivňuje kariéru, výběr partnera, přátel nebo sousedů. Stala se zajímavým „extra“, které dochucuje život respondentů.

3.4 Vliv psychického prožívání emigranta na etnickou identitu

Emigrace je velký zásah do života jedince, a proto má značný vliv na vnitřní prožívání člověka a jeho identitu. Každý jedinec, který opustí svou rodnou zemi, musí v průběhu svého pobytu v hostitelské společnosti vzít na sebe značná rizika a čelit mnoha ztrátám. K tomu je zapotřebí být připraven změnit některé své životní postoje i hodnoty. Nejenže se musí emigrant přizpůsobit leckdy přírodním změnám, jako jsou například nové klimatické podmínky, ale zvláště jinému kulturnímu prostředí s jiným jazykem a hodnotami, které hostitelská země prezentuje. Každý imigrant se znovu učí sžít se s novým okolím a přizpůsobit se novým hodnotám skrze svou historii z domovské země jako cizinec ze Schuetzovy eseje.³⁴

Proces adaptace na nové životní prostředí a jeho vliv na etnickou identitu s sebou nese určitý vývoj s charakteristickými fázemi. Tyto jednotlivé fáze jsou však často špatně

---

³² Alba, R.: *Ethnic Identity: The Transformation of White America*. New Haven, 1990, 374pp.

³³ Waters, M. C.: *Ethnic Options: Choosing Identities in America*. Berkeley, 1990, 179pp.

³⁴ Schuetz, A.: *The Stranger: An Essay in Social Psychology*. In: *The American Journal of Sociology*, Vol. 49, No. 6. (May, 1944), pp. 449-507.

oddělitelné a u každého jedince mají trochu odlišný průběh v závislosti na mnoha faktorech, o kterých bude pojednáno dále.

V okamžiku, kdy se emigrant ocitne v novém kulturním prostředí, nastoupí fáze seznamování s vnějšími charakteristikami prostředí.³⁵ Často tato fáze nemusí na migranta působit negativně. Naopak imigrant obdivuje řadu nových věcí, které mu přijdou zajímavé. Může se u něho objevit úleva či se vytvořit až euforické pocity jako rekce na překonání prvotních překážek a dosažení cíle. Tato fáze je nazývána obdobím zamilovanosti nebo obdobím líbánek (honeymoon), jak lze nalézt na webových stránkách amerických univerzit v sekci pro mezinárodní studenty. Toto počáteční období je spojeno s idealizací nové země a často i s nerealistickým přístupem k ní. Pokud tyto vize přetrvávají, mohou imigrantovi přinést problémy v realistické adaptaci na nové prostředí.

Po určité době se však obvykle dostaví pocit deziluze, který u některých emigrantů může nastat již po příjezdu do nové kultury. Migrant se ocitne v pasti srovnávání různých věcí skrze oči své původní kultury a může se cítit zklamáný. Vše již není tak krásné, jak se zprvu mohlo zdát, a pocit zklamání může být doprovázen i extrémním steskem po domově a všem známém. Mohou se objevit psychické problémy doprovázené symptomy jako poruchy spánku a nechutenství, které vyústí v pocit nepřátelství ke všemu, co pochází z nové kultury. Tak se projevuje tzv. kulturní šok, který lze definovat jako reaktivní proces, který je vyvolaný působením nové kultury na ty, kdo se s ní snaží splynout.³⁶ Na kulturní šok se dá pohlížet jako na zcela přirozenou součást procesu adaptace na nové prostředí. Zakouší jej víceméně v určité podobě každý, kdo se ocitne v novém kulturním prostředí. V interkulturní psychologii je tento jev nazýván akulturačním stresem. Emigrant se tak v novém prostředí potýká s vlastní etnickou identitou. Z dosud provedených výzkumů zaměřených na vztah mezi etnickou identitou imigrantů a akulturačním stresem se dají shrnout tyto poznatky:³⁷

---

³⁵ Kabela, M.: Psychické problémy migrantů. In Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století. Karel Hrubý a Stanislav Brouček, editoři. Praha, 2000, s. 119 nebo Diamant, J.: Psychologické problémy emigrace. Olomouc, 1995, s. 164.

³⁶ Marlinová, O.: Ztráta domova bolí. In: Psychologie dnes. Roč. 9, č. 12 (2003), s. 16-17.

³⁷ Průcha, J: Interkulturní psychologie... c. d. s. 105.

- Důležitost uvědomované etnické identity pro imigranty spočívá v tom, že je pro ně zdrojem, který jim pomáhá vyrovnávat se s požadavky, kladenými na ně novým kulturním prostředím, a snižovat stres plynoucí ze života v novém prostředí.
- Některé výzkumy prokazují, že čím více se imigranti identifikují se svojí etnickou skupinou, tím více jsou přesvědčeni, že mají „externí oporu“ při své adaptaci na nové prostředí. Touto oporou mu může být pro emigranta především pocit, že jsou mu k dispozici lidé, na které se může spoléhat s žádostí o radu nebo pomoc.

Hrdost na vlastní etnickou skupinu a jazyk je sice pozitivně korelován s vysokým sebehodnocením, ale zároveň také s pocíťovaným akulturačním stresem. Emigranti se tak ocitají v rozporu. Na jedné straně usilují o to, aby byli co nejlépe přijímáni dominantní populací hostitelské země, ale na druhé straně se obávají opustit svou oporu, tj. svou etnickou identitu.

Záleží na tom, jaké stanovisko ke svým pocitům osoba, která emigrovala, zaujme. Neznalost nové situace a nejistá budoucnost s sebou přináší nejistotu a obavy, které mohou vyústit v neustálý strach. Dokonce může emigrant začít pochybovat o svém rozhodnutí, že opustil svou rodnou zemi. Reakce na tyto pocity jsou různé. Emigrant může začít zcela odmítat nové prostředí a udržuje kontakty pouze se známým prostředím.³⁸ Takový způsob adaptace Diamant označuje „hypointegrace“. Dotyčná osoba se chová podle hesla „Jsem Čech – a kdo je víc!“. Jak Diamant uvádí, emigrant při takovémto postoji má jen malý respekt k hodnotám a zvyklostem hostitelské společnosti a odmítá se jim přizpůsobit. Navíc často může upozorňovat na své odlišnosti a dostávat se tak do konfliktů nebo izolace. Stýká se pouze s krajany, nestojí o zdokonalení se v angličtině, protože hovoří výhradně česky. To může zastavit další akulturaci imigranta.

Opačným případem se stává radikální odvrát od minulosti a přetržení veškerých vazeb na vlast. Tuto formu adaptace Diamant nazývá „hyperintegrace“.³⁹ Domnívá se, že této formě propadnou jedinci, kteří mají silnou potřebu někam patřit a někteří z nich se mohou stydět za svůj původ, jazyk, kulturu, své rodiče a jejich zvyky a chování. Takový emigrant se úplně

---

³⁸ Diamant, J.: Psychologické problémy...c. d. s.164.

³⁹ Diamant, J.: Psychologické problémy...c. d. s.164.

vyhýbá kontaktu s krajanů a na jejich snahu zachovat si českou kulturu se dívá s pohrdáním. Neuvědomuje si ale, že díky tomu ztrácí část sebe samého, část své identity.

Vedle těchto dvou reakcí emigranta na novou kulturu a prostředí existuje další varianta, která však také není příliš ideální. Migrant se adaptuje na nové okolí jen částečně jako by byl na dlouhodobé návštěvě, k trvale-dočasnému pobytu, kdy se člověk jakoby nachází někde na mostě mezi dvěma břehy.⁴⁰ Může propadnout workoholismu nebo střídat zaměstnání a měnit bydliště a omezovat sociální kontakty. Emigrant se snaží o dosažení určitého kompromisu, ve které může žít, i když je to život na okraji společnosti.⁴¹

Proces adaptace na nové prostředí a kulturu je velmi komplikovaný a často může způsobit narušení identity jedince. Dochází k němu například tehdy, pokud měl migrant ve své původní zemi postavení, kterého si cenil sám i jeho okolí, ale v hostitelské zemi bohužel tohoto postavení nedosáhl. Krize identity se projevuje nejistotou, kým člověk je a kam směřuje. Ale také se může projevit při pocitu viny, nad tím že emigrant opustit své blízké v rodné zemi a přijal novou kulturu, a tak zradil svou původní identitu.

U řady emigrantů se objevují pocity nostalgie, se kterými se mnohdy potýkají. Pocit nostalgie však není totéž co truchlení.⁴² Nostalgie je založena na zidealizování minulosti a na falešných nadějích na návrat do něčeho, co ve skutečnosti nikdy nebylo, zatímco truchlení je spojeno s realistickým pohledem na vlastní minulost, s její akceptací a případně s poučením z ní. Pokud pocity nostalgie přetrvávají, znemožňují jedinci integrovat se plně do nové společnosti.

Jak se emigrant bude se svými pocity v nové kultuře vyrovnávat, záleží také na řadě endogenních (vnitřních) faktorů, které ovlivňují vnitřní prožívání migranta. Osobní historie emigranta, tedy veškeré události, zážitky, traumata a úspěchy, kterými emigrant ve svém životě prošel, velmi působí na průběh adaptace na novou kulturu. Patří sem nejen vzpomínky na věci a události, ale také na různé osoby, které za svého života poznal a ke kterým měl

---

⁴⁰ Kabela, M.: Psychické problémy... c. d. s. 122.

⁴¹ Kabela, M.: Psychické problémy... c. d. s. 122.

⁴² Marlinová, O.: Emigration: a Psychoanalytic Perspective. In: Československá psychologie. Roč. 36, č. 1, 1992, s. 46-47 nebo Marlinová, O.: Ztráta... c. d. s. 16-17 nebo Kabela, M.: Psychické problémy... c. d. s. 121-122.

hlubší vztah. Ti migranti, kteří prožili již v minulosti citové ztráty, budou pravděpodobně trpět emigrací daleko více, než ti, kteří zklamání v minulosti nezažili.⁴³

Temperament emigranta je jeden z dalších vnitřních faktorů. Na počáteční pocit izolace, způsobený jazykovou bariérou nebo špatnou orientací v novém prostředí, bude introvertní člověk reagovat jinak než extrovert, který se dokáže velmi rychle zmobilizovat. Stejně tak i charakter či povahové vlastnosti konkrétního emigranta hrají velkou roli při adaptaci v hostitelské zemi. Nikdo nezačíná v nové společnosti jako zcela nový člověk, svoje postoje a určité vzorce chování si každý nese s sebou. Charakter člověka vyplývá z postojů jedince k jednotlivcům nebo skupinám (společenská/nespolečenská, ochota/neochota spolupracovat), ale i k sobě samému, např. zdravé sebevědomí oproti sebepodceňování nebo přeceňování svých schopností. Charakter také určuje vztah jedince k práci a k prostředí, které ho obklopuje. Takovéto charakterové vlastnosti migranta mohou být v procesu adaptace na nové prostředí leckdy přítěží, ale někdy naopak výhodou. Vždy jde o individuální případ konkrétního emigranta.

Součástí osobnosti emigranta jsou i jeho schopnosti, např. přizpůsobit se nové situaci, improvizovat, intelektové a komunikační schopnosti. Ten emigrant, který je více flexibilní a nedělá mu problém rychle se naučit novým způsobům jednání i novému jazyku, bude mít zřetelnou výhodu oproti ostatním emigrantům. Podle Freundova názoru je adaptace o to komplikovanější, čím starší a čím vzdělanější je emigrant, protože mívá také náročnější požadavky, kterým nelze vždy vyhovět.⁴⁴ Podstatná je také znalost alespoň základních aspektů nové kultury. Pokud chceme generalizovat, lze říci, že čím více znalostí člověk o nové kultuře má, zejména je důležitá jazyková vybavenost, tím snadněji a rychleji se do ní může začlenit. Věk hraje též značnou roli, neboť migrant se po svém 12. až 15. roce nemusí již naučit novému jazyku bez přízvuku.⁴⁵ Odlišný přízvuk nicméně nepředstavuje závažný problém ve Spojených státech, jejichž populace je díky vysokému množství imigrantů s různými přízvuky velmi sžitá a tolerantní.

---

⁴³ Kabela, M.: *Psychické problémy...* c. d. s. 120.

⁴⁴ Freund, J. L.: Několik poznámek k otázkám a problematice emigrace. *Československá psychologie*, Roč. 37, č. 1, 1993, s. 73.

⁴⁵ Kabela, M.: Vliv emigrace na psychické problémy a choroby českých emigrantů v Nizozemí. In: *Emigrace a exil jako způsob života*. Stanislav Brouček, Karel Hrubý, editoři. Praha, 2001 s. 49.

Dalším endogenním faktorem jsou motivy pro opuštění původní kultury a také zejména důvody pro případný návrat. Teoreticky je možné tvrdit, že čím méně se chce dotyčný jedinec vrátit, tím více bude k nové kultuře přistupovat pozitivně se snahou se co nejrychleji adaptovat. Také můžeme předpokládat, že čím méně pout emigranta váže s jeho původní zemí, tím snadněji se od ní odloučí a bude chtít zůstat v hostitelské zemi trvale. S motivy souvisí i očekávání, touhy a cíle, které emigrant očekává naplnit. Pokud k naplnění cílů nedojde, může se emigrant cítit zklamán a začít uvažovat nad návratem do rodné země. Motivы emigranta mohou mít i vliv na to, zda a do jaké míry se bude chtít migrant stýkat v cizině s krajany. V případě, že odjel do hostitelské země s cílem zdokonalit se v jazyce a poznat co nejvíce novou kulturu, bude se snažit o co nejintenzivnější kontakt s touto kulturou a nebude mít zájem o styky s krajany. Naopak emigrant s motivem vycestování za cílem vydělat si peníze, které chce využít až po návratu do rodné země, nebude mít příliš velkou snahu ani čas navazovat a udržovat nové vztahy a podrobně poznávat novou kulturu. I v případě emigrace celé rodiny, kdy rozhodnutí opustit rodnou vlast vyšlo od jednoho z partnerů, bude proces adaptace na novou kulturu pro druhého z partnerů, který se příliš neztotožnil s tímto rozhodnutím, ale nechtěl roztrhnout rodinu, mnohem náročnější.

Je samozřejmě nutné zmínit, že celkové psychické a fyzické zdraví migranta hraje také roli. Proces adaptace bude značně zpomalen, pokud je emigrant ve stavu, který mu dlouhodobě brání vykonávat své zaměstnání nebo ztěžuje komunikaci se svým okolím.

* * *

Uchování, popřípadě mezigenerační přenos, etnické identity emigranta je mnohvrstevným procesem. Je ovlivněn jak kontextem existenčních podmínek v hostitelské zemi a profilem výchozí kultury a dominantní kultury, tak osobními charakteristikami jedince. Ve své podstatě se do utváření etnické identity promítá postup adaptace (kulturní i psychické) a vůle emigrantů, kterou směřuje stejně tak etnické klima hostitelské země, její přístup k imigrantům, jako i osobní preference odvozené od vlastní vize hodnoty etnické identity. V literatuře jsou pak v této souvislosti formulovány typy etnické identity, které vznikly v důsledku adaptačního procesu. Škála se pohybuje od uchování segregované etnické identity až po asimilovanou. Zvláštním typem je pak etnická identita budovaná na symbolické etnicitě.

4. Kontext života krajanů v USA

4.1 Historie přistěhovalectví Čechů do USA

Po objevení Nového světa se i do Čech a na Moravu dostávalo mnoho zpráv o nových krajích a v průběhu 16. století se i několik samotných Čechů do těchto končin samo podívalo. Šlo především o horníky z českosaského Krušnohoří, kteří se marně snažili nalézt eldorádo pro německé podnikatele.⁴⁶ Později rok 1621 a zejména léta 1627 a 1628 donutily desetitisíce nekatolických Čechů opustit rodný kraj a někteří z nich se ve službách Západoidické společnosti dostali až na území Nového světa. Prvním historicky známým Čechoameričanem se stal Augustin Herman, který se proslavil jako kartograf. Jeho dílem je první mapa východoanglických kolonií (Maryland a Virginie).⁴⁷ Ke konci 17. století se naskytla možnost dostat se do vzdálených krajů stovce členů české provincie jezuitského řádu. Usadili se ve španělských a portugalských državách a působili jako misionáři, lékaři, stavitelé či „ekonomové“ od jižního pobřeží Chile až po Kalifornii a Nové Mexiko.⁴⁸ Vedle Jezuitů se do Ameriky o něco později (1735) dostali také první Moravští bratři. Svůj domov našli na půdě Georgie, Severní a Jižní Karolíny a nakonec přesídlili do Pensylvánie. Jejich centrem se stal známý Bethlehem, kde také založili univerzitní kolej (Moravian College).⁴⁹

Do roku 1848 však nelze mluvit o rozšířenější migraci Čechů do zámoří. Stěhovali se především lidé ze severozápadní a střední Evropy (Angličané, Švédové a Němci), kteří odcházeli především z politických nebo náboženských důvodů. Teprve rok 1848 se stal přelomovým a vystěhovalecká vlna se přenesla do jižní, východní a jihovýchodní Evropy.⁵⁰ V Čechách tou dobou došlo v rámci průmyslové revoluce a změn v zemědělství k nepříznivým hospodářským a společenským poměrům a opakující se neúrody a kalamity bramborových sklizní zapříčinily prudké zvýšení cen potravin. Po revoluci v roce 1848 odešla vedle lidí, kteří hledali jednoduše lepší živobytí, i skupina Čechů z politických důvodů (především inteligence

---

⁴⁶ Polišínský, J.: Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. Češi a Amerika. Praha, 1996, s. 10.

⁴⁷ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 12.

⁴⁸ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 13.

⁴⁹ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 14-15.

⁵⁰ Fröml, F.: Z pramenů k dějinám českého vystěhovalectví do Severní Ameriky. In: Český lid 77, 1990, 1, str. 19.

a mladí studenti).⁵¹ Amerika se stala v očích strádajících nadějí, přesto ti nejchudší v prvních vlnách odejít nemohli. Náklady na dopravu přes moře nebyly zanedbatelné a až zavedení parníků s větší tonáží snížilo ceny jízdenek. Do Ameriky také odcházeli ilegálně dezertující čeští vojáci nebo ti, kteří se chtěli vyhnout vojenské službě, ale i řemeslníci, kteří na tovaryšskou vandrovní knížku jezdili do ciziny, aby se zdokonalili v řemesle.⁵² Počátkem padesátých let 19. století se v Čechách také objevily zprávy o nalezišti zlata v Kalifornii a odchod lidí z našich zemí začal překračovat tisícové hodnoty.⁵³ Ke konci druhé poloviny 60. let 19. století přistěhovalecká vlna vyrostla zvláště díky možnosti získat půdu v západní části USA⁵⁴ (Nebraska, Kansas, aj).⁵⁵

Socioprofesionální struktura odcházejících Čechů se v průběhu desetiletí měnila. Zpočátku tvořili větší procento emigrantů rolníci, řemeslníci a živnostníci, ale v následujících období, zejména od 60. let 19. století, přibýval stále větší počet nádeníků, čeledě a nekvalifikovaných průmyslových dělníků. Nárůst nekvalifikovaného dělnictva z části umožnila levnější doprava parníkem a také skutečnost, že příbuzní, kteří se již v USA usadili, často předplatili jízdné sociálně slabším.⁵⁶

Se střídáním jednotlivých vystěhovaleckých vln se také měnila místa, do kterých čeští emigranti mířili. Zpočátku převládala zemědělská populace, která pocházela z Moravy. Tato první zemědělská přistěhovalecká vlna směřovala převážně do oblasti středozápadu, nejdříve do Texasu, Wisconsinu a Iowy. V Texasu se zakládali vlastní osady s povětšinou českými jmény (Praha, Hostyn, Frenstat, Frydek aj.). Wisconsin s hlavním centrem v Milwaukee se stal vedle Texasu nejvýznamnější zemědělskou oblastí s českými přistěhovanci.⁵⁷ Život ve Wisconsinu ale nebyl lehký, a tak většina se jich po roce 1862 přestěhovala do Iowy, Nebrasky, Minnesoty a západní části Illinois. Zde se na rozdíl od Texasu čeští přistěhovanci

---

⁵¹ Kutnar, F.: Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu. Praha, 1964, s. 67.

⁵² Kutnar, F.: Počátky... c. d. s. 11-12.

⁵³ Šatava, L.: Vystěhovalectví do USA. In: Češi v cizině 9. Praha, 1996, s. 157-158.

⁵⁴ V r. 1862 byl vyhlášen tzv. zákon o přidělu půdy (Homestead Act), který umožnil nemajetným zemědělcům zabrat až 160 akrů dosud neobdělávané půdy a po pěti letech se stát jejími vlastníky.

⁵⁵ Brouček, S.: Nad výzkumem českého etnika v zahraničí. In: Český lid 77, 1990, 3, s. 131.

⁵⁶ Dubovický, I.: Češi v USA – otázka identity (1848 – 1938). In: Český lid 83, 1996, 3, s. 230-231.

⁵⁷ V r. 1860 zde bydlela asi jedna třetina českých přistěhovačů.

usazovali převážně osamoceně.⁵⁸ Třetí významnější oblastí českého zemědělského přistěhovalectví se stala Iowa se svou významnou osadou Cedar Rapids, která byla kulturním a společenským střediskem. Dostávali se sem především lidé, kteří již na americkém kontinentě po nějakou dobu pobývali, a do Iowy je přilákala nabídka laciné půdy.⁵⁹ Později během druhé zemědělské přistěhovalécké vlny se stala hlavním cílovým bodem Nebraska. Přistěhovalci z Čech a Moravy se sem dostali okolo roku 1870. Žili na roztroušených farmách a jen jedna desetina se usadila ve městech, převážně v Omaze. Vedle Nebrasky odcházeli čeští přistěhovalci druhé vlny také do Kansasu a Oklahomy.⁶⁰

První vlna českého přistěhovalectví do amerických velkoměst, jenž nebyla tak početná jako zemědělská, skončila hlavně v Saint Louis, New Yorku a Chicagu. Česká osada v Saint Louis držela v padesátých letech 19. století prvenství a byla významným střediskem katolických Čechů, odkud se přistěhovalécký proud šířil do oblastí Středozápadu – nejprve do Iowy, západního Wisconsinu, zčásti i do Texasu a později i do Minnesoty a v menší míře do Michiganu a Kansasu.⁶¹ Také New York byl přívětivý pro řemeslníky. Zvláště se dařilo těm, kteří měli možnost se pustit do samostatného podnikání v obchodě nebo pohostinství. Češi se také uplatnili jako doutníkáři či perleťáři a tyto specializace se staly po dlouhou dobu „etnicky české“.⁶² V Chicagu Češi nacházeli práci převážně v krejčovských dílnách, na jatkách, na pilách a dřevozpracujících podnicích. Po velkém požáru v roce 1871 si chicagští Češi vybudovali svou čtvrť Plzeň, která měla své české obchody, školy, divadlo, banku, chrám Sv. Jana Nepomuckého, ale i pivovar.⁶³

Po roce 1880 se pro nové příchozí stalo město mnohem atraktivnější než farmaření, které obnášelo těžkou práci s vykloučením lesa a obděláváním půdy. Navíc jejich děti měly větší možnost získat vzdělání a zvýšit si tak životní standard, a proto další přistěhovalécká vlna mířila již převážně do velkoměst. Česká komunita v Chicagu se neuvěřitelně rozrůstala. Vedle již vzniklého střediska, Plzeň, byly vybudovány nové české čtvrtě – Česká Kalifornie,

---

⁵⁸ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 32-33.

⁵⁹ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 44-45.

⁶⁰ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 48-52.

⁶¹ Šatava, L.: Vystěhovalectví... c. d. s. 160.

⁶² Šatava, L.: Vystěhovalectví... c. d. s. 159.

⁶³ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 37-40.

Vinohrady, a ještě později Cicero a Berwyn.⁶⁴ V prvním desetiletí 20. století se příliv přistěhovalců z Evropy mohutně narostl a jen z českých zemí dorazilo do Ameriky 94 516 lidí.⁶⁵ Tento velký nárůst vytrval až do začátku první světové války, kdy se naopak přistěhovalecký ruch téměř zastavil. Stará střediska života krajanů ve městech Racine, Milwaukee a St. Louis ztrácela své vedoucí postavení a do čela se dostávala města Cleveland a Pittsburgh. O prvenství vedle farmářských států Texas a Nebraska mezi sebou bojovala města Chicago a New York. V té době již měla většina českých přistěhovalců americké státní občanství a česko-americká inteligence se rozšířila s příslušníky druhé generace nejen o učitele a novináře, ale i o právníky, lékaře a univerzitní profesory.⁶⁶

První světová válka znamenala pro českoamerický svět přelom, po kterém se však české komunity nevrátily do předválečných kolejí. Již během let 1914 – 1920 odešlo do USA výrazně méně Čechů a po 20. letech 20. století přistěhovalecký proud už jen slábl. Těch málo nově příchozích nemělo takovou sílu na ožívování života českých komunit. Zvýšení mobility Američanů díky levným fordovým automobilům značně zkomplikovalo snahy uchovat české komunity jako uzavřené etnické jednotky a řada Čechoameričanů hledala více atraktivní prostředí mimo tyto komunity. Zvláště druhá a třetí generace, které se považovaly již za Američany, hledaly lepší zaměstnání a sociální výhody. Na rozdíl od svých předků, kteří si zřídka pokoušeli vydobýt větší mzdu a lepší podmínky, mladší generace sžitá s novým prostředím se dokázala více prosadit a zvyšovala si tak svůj status.⁶⁷

Po roce 1933 odcházela z ČSR nepočetná vlna prchající před nástupem nacismu a rasismu a následovali ji uprchlíci z let 1938 a 1939. Někteří z těchto uprchlíků se po válce vrátili do vlasti, řada z nich však jen na čas. Dalším mezníkem se stal rok 1948, který donutil odejít silnější vlnu politických emigrantů. Po té následoval odchod politických uprchlíků o dvacet let později, po vpádu sovětských vojsk do Československa v roce 1968 a v následných letech komunistické vlády v ČSSR. V těchto novějších přistěhovaleckých vlnách byli vesměs lidé, kteří prošli školami první republiky a často anglicky již uměli nebo si angličtinu velmi rychle osvojili. Jejich asimilace proběhla daleko rychleji než v předchozích masových vlnách.

---

⁶⁴ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 65.

⁶⁵ Šatava, L.: Vystěhovalectví... c. d. s. 162.

⁶⁶ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 83.

⁶⁷ Chada, J.: The Czechs in the United States. Washington, 1981, s. 74 - 75.

Vztahy mezi starými a těmito novými emigranty (příslušníky exilu, zejména politickými emigranty) však byly vyhrocené.⁶⁸

Nejmladší přistěhovaleckou vlnu Čechů tvoří ti, kteří se po otevření hranic po pádu totalitního režimu přijeli do USA podívat jen jako turisté, studenti nebo v případě mladých děvčat jako pomocnice v domácnosti a s dětmi a nakonec se v USA často usadili natrvalo. Tito emigranti poměrně rychle procházejí procesem akulturace. Většinou se jedná o příslušníky mladší generace.

V případě zjišťování početnosti českých emigrantů, kteří odešli do Spojených států, se lehce naráží na řadu problémů. Přestože ve Spojených státech probíhá po každých deseti letech sčítání lidu, ve kterém se zaznamenává i země původu občanů a jejich mateřský jazyk, došlo k řadě nepřesností. Stalo se, že během prvních přistěhovaleckých vln bylo mnoho Čechů zařazeno do rubriky „Rakušané“ (i ti, kteří se sami označili za „Moravany“ v případě Texasu). Jiné zdroje naopak počítají za Čechy i druhou a třetí generaci českých potomků a neberou v zřetel jejich stupeň amerikanizace a ztrátu českého povědomí. Je tedy důležité brát údaje o početnosti Čechoameričanů s odstupem a podívat se na jednotlivé situace odděleně.⁶⁹

Zejména ve 20. letech 20. století je obtížné určit přesné množství českých emigrantů. Americká imigrační politika změnila razantně zákony; v roce 1921 se po schválení nového zákona mohlo ročně přistěhovat legálně jen 14 000 Čechů a Slováků a po nové úpravě zákona v roce 1924 to bylo již jen 3 000. Po pěti letech tato kvóta klesla až na pouhých 2 874 možných legálních emigrantů. Stalo se tedy, že v roce 1929 americký konzulát v Praze nemohl vyřídit 30 000 žádostí o vízum, protože kvóty už byly naplněny. Tato situace vedla k velkému počtu pokusů o ilegální překročení hranic přes Kanadu, Kubu a jihoamerické státy. Odhady těchto ilegálních imigrantů z ČSR se pohybují okolo několika tisíc, ale přesné číslo nelze určit.⁷⁰ Celkově se však hovoří asi o 450 000 – 500 000 českých vystěhovalců do USA (viz Tabulka 1), kteří se odstěhovali za poslední jedno a půl století. Emigrace do roku 1850 nezaznamenala více než několik set vystěhovalců.⁷¹

---

⁶⁸ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 110-111, 113.

⁶⁹ Šatava, L.: Vystěhovalectví... c. d. s. 161.

⁷⁰ Dubovický, I.: Češi... c. d. s. 232.

⁷¹ Šatava, L.: Vystěhovalectví... c. d. s. 159-161.

Tabulka 1.: Přehled počtu českých imigrantů do USA v jednotlivých dekádách v období od r. 1850 do r. 1990 ⁷²

Dekáda	Počet imigrantů
1850 - 1860	23 009
1861 - 1870	33 123
1871 - 1880	52 079
1881 - 1890	62 050
1891 - 1900	42 711
1901 – 1910	94 516
1911 – 1920	41 995
1921 – 1930	27 296
1931 – 1940	1 682
1941 – 1950	14 969
1961 – 1970	21 400
1971 – 1980	3 600
1981 – 1990	8 200
Celkem	426 630

Do Kalifornie, na jejímž jižním cípu leží San Diego, se dostávali první čeští vystěhovalci již v letech 1848 – 1850 v době zlaté horečky. Pravděpodobně museli podstoupit dlouhou plavbu kolem Jižní Ameriky a Hornova mysu. Cílem bylo San Francisco, ale česká kolonie vznikla také ve městě San Jose. V západních státech (Kalifornie, Oregon, Washington) se nacházelo dlouhou dobu jen velmi málo českých emigrantů.⁷³ Situace se však obrátila ve 20. století. V dnešní době žije v Kalifornii 124 000 lidí hlásících se k české národnosti.⁷⁴ Kalifornie se tak řadí na třetí místo v pořadí států s nejpočetnější českou komunitou. Největší české osídlení se nachází v aglomeraci Los Angeles. Přes velký počet krajanů však není úroveň organizace krajanského života v Kalifornii v porovnání s ostatními státy (Texas, Iowa) příliš velká. V Kalifornii žijí převážně sekundární přistěhovalci z jiných míst USA. Jde již hlavně o třetí a čtvrtou generaci plně integrovanou do amerického života. Početná komunita z řad exilu a emigrace z posledních desetiletí je rovněž integrována do amerického společenského života a věnuje se svým profesním zájmům. Vztah některých exulantů a emigrantů k jejich rodné vlasti je rozporný.

⁷² Šatava, L.: Vystěhovalectví... c. d. s. 162.

⁷³ Polišínský, J.: Úvod... c. d. s. 68-69.

⁷⁴ Krajanské spolky v USA. 13. 12. 2007. Dostupné na: <<http://www.mzv.cz>>

4.2 Podmínky pro uchování identity z hlediska společenského klimatu v USA

Spojené státy americké jako nový národ vznikaly v průběhu přistěhovalectví a osidlování země a jsou tvořeny z lidí, kteří původně pocházeli z různých národů. Těžiště jejich identity leží tedy v přítomnosti a ne v minulosti jako u jiných národů. Byly velmi vstřícné k permanentnímu přistěhovalectví a chápaly většinu legálních přistěhovalců jako budoucí občany. Během let se začaly považovat za multikulturní, tj. multietnický a multirasový národ, který je obecně otevřenější k přistěhovalcům a jejich příspěvkům ke společné identitě. Zvláště od 60. let minulého století začal převládat obraz Ameriky jako národa přistěhovalců, kdy se po předchozích pádech etnického a rasového vymezení národní identity jako etnického exkluzivismus bílých Anglosasů začalo měnit i vymezení kulturní. Liberální multikulturalismus tak začal utvářet americkou identitu pouze universalistickým politickým krédem svobody a demokracie.⁷⁵ Češi migrující do takové společnosti mají velkou možnost přirozené adaptace do nového prostředí bez separačních a marginalizačních tendencí s velkou tolerancí k vlastní etnické identitě.

Přesto v době naturalizace po vydání „Úmluvy o naturalizaci mezi ČSR a USA“ z roku 1929, byla řada Čechoameričanů značně asimilována. Často k naturalizaci vedly racionální důvody emigranta, např. nepostižitelnost za nesplnění vojenské povinnosti v rodné zemi nebo získání tzv. prvního občanského listu (Declaration of Intention), který byl podmínkou k zabránění farmy. Také silící protiimigrační nálady v USA nutily všechny přistěhovalce k formování projevu loajality k americkému národu. Po 1. světové válce některé radikální americké organizace viděly potenciální pátou kolonu v každé etnické menšině. Proto mnoho českých spolků tehdy zavedlo „amerikanizační kurzy“, které členy spolků připravovaly k přijetí občanství.⁷⁶ Obecně lze říci, že ve 20. století Spojené státy americké neměly zájem na vytváření kolonií na etnickém základě a nebyly příliš ochotny poskytnout výjimky umožňující zachování kulturní specifičnosti přistěhovalců.⁷⁷ Emocionální vztah k vlasti však u řady emigrantů stále přetrvával a transformoval se v průběhu let do symbolické etnicity, pomocí

---

⁷⁵ Baršová A., Barša P.: Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno, 2005, s. 52.

⁷⁶ Dubovický, I.: Právo a vystěhovalectví (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva). In: Češi v cizině 7. Praha, 1993, s. 77-78.

⁷⁷ Dubovický, I: Právo...c.d. s. 79.

kteří bílí emigranti a jejich potomci manifestují svou původní etnickou identitu na základě dobrovolné vůle.

4.3 Organizované spolky v oblasti San Diega a jejich aktivity

V oblasti San Diega existují čtyři aktivní české spolky a organizace - České a slovenské kulturní sdružení v San Diegu, Czech R. C. Mission, Friends of Czech Music a House of International Relations Chaloupka (viz. Obr. 1: *Dům mezinárodních vztahů - Chaloupka*). Jejich samotná existence však ještě neznamená, že tyto spolky udržují pravidelné a časté setkání krajanů v hojném počtu. I přes to, že je u některých z nich zaregistrováno přes 100 členů, aktivní účast na pořádaných akcích není často veliká, a často jde jen o snahu několika zapálených jedinců a iniciátorů připomenout si své češství oficiální manifestativní podobou.

Obr. 1: *Dům mezinárodních vztahů - Chaloupka*

House of International Relations Chaloupka⁷⁸ je nejstarší krajanská organizace v San Diegu, jejímž záměrem je zachovat české a slovenské dědictví. Byla založena v roce 1935 jako jedna z členů organizace House of Pacific Relations, která sdružuje 31 skupin propagujících mezinárodní kulturní dědictví pomocí vzdělávacích a kulturních programů. Každá skupina má k dispozici svojí chaloupku reprezentující vlastní zemi původu. Mezinárodní vesnička, přístupná každou neděli od 12 do 16 hodin, je situována v kulturním centru Balboa Park (domovem mimo jiné 15 muzeí) v San Diegu. Během této doby může návštěvník projít jednotlivé chaloupky a seznámit se s různými etnickými jídlami, hudbou, tancem, uměním, řemeslnými výrobky nebo tradičními kroji té které země. Jednou do roka se mimo jiné pořádá Etnický festival jídla a Mezinárodní vánoční festival zvaný Prosincové noci v Balboa Parku. Česká republika sdílí svůj domek, nazývaný Chaloupka, se Slovenskou republikou. Interiér Chaloupky vypadá jako selská jizba vyzdobená s malovaným nábytkem,

⁷⁸ House of Czech & Slovak Republics. 11. 12. 2007. Dostupné na: <http://www.sdhpr.org/Countries/CzechSlovak.html>

kde je vystaven český porcelán a sklo. K nahlédnutí jsou i tradiční kroje, obrazy českých prezidentů, map apod. Během otevírací doby Chaloupky nabízejí střídající se členové organizace návštěvníkům vzorky českého pekařství (štrúdl, koláče), kafe a limonádu k ochutnání. Někdy se objeví i guláš nebo knedlo, vepřo, zelo. Organizace House of International Relations Chaloupka čítá oficiálně 120 členů, kteří mají možnost se scházet každou druhou sobotu v měsíci v poledne v Síni Národů (Hall of Nations) v Balboa Parku. Během těchto setkání probíhají obchodní, vzdělávací a zábavné programy. V červnu, červenci a srpnu se setkání nekonají. Každoročně každou třetí neděli v říjnu členové organizace oslavují založení Československa v roce 1918. Jde o venkovní program se zpěvem, tancováním a hudbou na trávníku vedle Chaloupky spolu s podáváním českých a slovenských pokrmů a sladkostí návštěvníkům parku. Členové se také zúčastňují každoročního Festivalu jídla konaném poslední neděli v květnu, při kterém se podávají etnické pokrmy, pečivo a pití, a za československou Chaloupku

přispívají českou a slovenskou kuchyní. Ani na druhém každoročním vánočním festivalu Prosincové noci pořádaném o prvním pátku a sobotě v prosinci nechybí příspěvky českého a slovenského jídla, pečiva a pití ze strany členů organizace. Svoji vlastní vánoční oslavu členové pořádají v hotelu Marriott v Mission

Obr. 2: Česká holčička, v oblečení švédské Sv. Lucie na mexickém houpacím koni...

Valley. Během celého roku mohou také členové organizace shlédnout české a slovenské filmy příležitostně promítané v Síni Národů (Hall of Nations) v Balboa Parku. Členové mimo jiné přispívají každý rok na kulturní hudební program na státní univerzitě San Diega. Všechny tyto aktivity spolku jsou dobrovolné a závislé do velké míry na ochotě jednotlivých dobrovolníků a členů. Výnosy z prodeje etnických pokrmů a pití se využívají na činnost spolku či jiné dobročinné účely.

V průběhu vánočních oslav Prosincových nocí v Balboa Parku mají všechny domky v mezinárodní vesničce po dva večery připraveny vánoční pochoutky ze svých starých vlastí a předvádějí své zvyky a tance na několika pódiích všem zvědavým návštěvníkům. Český a

slovenský domek nabízí vedle typického vánočního pečiva a sladkostí také perníkové Mikuláše. Všude se zpívají vánoční koledy. Tyto vánoční oslavy představují skutečně velkou mezinárodní podívanou na etnické tradice různých původů, které všechny tvoří americkou multikulturní společnost a jsou si rovny. Do jaké míry si však čeští emigranti udržují své češství v americké multikulturní společnosti je patrné na příkladu české holčičky, která přišla do Balboa Parku oslavovat s matkou (dobrovolnicí Chaloupky) americké vánoce. Je oblečena do švédského oblečení Sv. Lucie a posedává na mexickém houpacím koni (viz. *Obr. 2: Česká holčička, v oblečení švédské Sv. Lucie na mexickém houpacím koni...*).

Vedle českého domku v Balboa Parku je udržování české tradice podporováno také římsko-katolickou misí - Czech R. C. Mission. O chod misie se stará významný krajan biskup Msgr. Petr Esterka, který emigroval v roce 1957 do Rakouska. V Římě byl vysvěcen na kněze a od 70. let se věnuje práci pro české katolíky v USA. Pořádá pro ně hlavně pravidelné měsíční české mše v katolických kostelech v San Diegu, Los Angeles a San Franciscu a vydává časopis *Věstník*. Česká misie má také své webové stránky (www.czechchurch.org), na kterých je možné nalézt základní informace o pořádaných mších a společenských akcích. V San Diegu je možno navštívit mši v kostele Sv. Jakuba. Návštěvnost těchto mší v současné době bývá kolem 20 krajanů, někdy více, někdy méně. Mimo mše pořádá Česká katolická misie několikrát do roka společenské akce. Například v roce 2006 proběhly čtyři větší plánované akce – Šibřinky (únor 2006), Josefínská zábava (březen 2006), Český a slovenský dětský den (srpen 2006) a Dožínky (říjen 2006). Šibřinky, Josefínská zábava a Dožínky jsou každoroční akce probíhající v polském centru v Yorba Linda severně od San Diega. Během těchto zábav je servírováno „české“ jídlo (např. brambory, zelí a uzené) spolu se švédským stolem, kde je výběr ze studené kuchyně a nechybějí ani buchty a zákusky. Dostupné jsou ovšem také typické americké hot dogy. K pití je dostupné vedle vína a sody také několik druhů piva (Czechvar, BrouCzech, Tovar). Hudebně celou akci často doprovází skupina Roger and the Villagers, která hraje a zpívá mnoho písní dechové hudby, včetně několika českých hitů jako jsou „Škoda lásky“ a „Cikán, černý cikán“. Celá akce vrcholí bohatou tombolou. Dětský den se v roce 2006 pořádal poprvé a proběhl mimo San Diego ve spolupráci s Americkým Sokolem Los Angeles. Během této akce byla připravena spousta her a soutěží o zajímavé ceny jako například závody ve skoku v pytli, soutěž Hula Hoop, soutěž v pojídání melounu, hodů

balónků s vodou a podobně. Speciální hry byly i pro dospělé. Dětem se během akce podávaly párky v rohlíku.

Spolek Friends of Czechoslovak Music byl založen v roce 1983 profesorem Jaroslavem Mráčkem ze státní univerzity San Diega a oficiálně sčítá 100 členů.⁷⁹ Hlavním zaměřením spolku je podpora a propagace tvorby českých klasiků i součastníků pořádáním koncertů české hudby. Jeho zakladatel profesor Mráček se narodil českým rodičům v Montrealu v Kanadě. Vyrůstal v Torontu, kde získal v roce 1951 bakalářský titul v hudbě na torontské univerzitě a poté sedm let pracoval jako učitel hudby na střední škole v Ottavě. Později získal doktorandský titul v muzikologii a stal se členem fakulty muzikologie na státní sandiežské univerzitě v roce 1965, kde pracoval 26 let. Dr. Mráček byl velmi známý obhájce české hudby a při stém výročí smrti Bedřicha Smetany zorganizoval hudební festival a konferenci v San Diegu, kterou Ivo Feierabend⁸⁰ (též profesor českého původu na sandiežské univerzitě) popsal jako „...vynikající úspěch univerzity, o kterém se dříve nikomu ani nezdálo.“ Pro všechny vědce české hudby z celého světa, kteří se akce zúčastnili, to byla nezapomenutelná událost. Jaroslav Mráček zemřel na jaře v roce 1999 ve věku 70 let. Do jaké míry je spolek Friends of Czechoslovak Music v současné době aktivní se bohužel nepodařilo zjistit.

České a slovenské kulturní sdružení v San Diegu bylo založeno v červnu 1982. Jeho zaměřením jsou přednášky o vývoji ve staré vlasti a společenské a kulturní akce. V soudobé době je ve sdružení zaregistrováno 28 členů.⁸¹ Schůzky členů se pořádají pětkrát do roka. Bohužel podrobné informace o pořádaných akcích a jejich návštěvnosti se nepodařilo získat. Otázkou proto zůstává do jaké míry je toto sdružení skutečně aktivní.

Vedle zmíněných spolků a organizací, které působí v oblasti San Diega je možno nalézt v oblasti Kalifornie několik dalších spolků jako například Společnost pro vědy a umění, Sokol Los Angeles a California Czech and Slovak Club. V Kalifornii je registrováno celkem 23 krajanských spolků a organizací, které pravidelně vydávají 6 novin a časopisů. Většina spolků se však potýká s problémem shánění nových členů. Stávající členové stárnou a mladší

---

⁷⁹ Krajanské spolky v USA. 13. 12. 2007. Dostupné na: <<http://www.mzv.cz>>

⁸⁰ Profesor politických věd na státní univerzitě San Diega od r. 1959 do r. 1992.

⁸¹ Krajanské spolky v USA. 13. 12. 2007. Dostupné na: <<http://www.mzv.cz>>

generace je natolik zapojena do amerického stylu života, že nemá o krajanské organizace velký zájem.⁸² Nejvýznamnější aktivity vyvíjí Společnost pro vědy a umění v Los Angeles, která například v létě 1997 zorganizovala sbírku na pomoc obětem povodní v České republice, jejímž výtěžkem bylo 11.000,-USD.⁸³ Dalšími významnými organizacemi jsou Sokol Los Angeles, který pravidelně v říjnu pořádá Moravské hody, a California Czech and Slovak Club. Posledně zmíněný klub se zabývá genealogií emigrantů, pořádá společenská setkání svých členů a mimo jiné vydává vlastní zpravodaj CCSC Noviny vycházející čtvrtletně.⁸⁴ Jiný zdroj však uvádí frekvenci publikování zpravodaje šestkrát do roka.⁸⁵ V Náprstkově Muzeu je možno nahlédnout do dvou dostupných výtisků zpravodaje CCSC Noviny, které jsou z roku 1993 z října a z prosince, což napovídá skutečnému vydávání šestkrát do roka každý druhý měsíc.

4.4 Analýza periodika *Věstník* vydávané Českou misí

Římsko-katolická Česká misie vydává měsíční periodikum *Věstník*. Jedná se o jedno z mála pravidelně vycházejících českých periodik, které může oslovit Čechy v San Diegu. Je to cca 12ti stránková brožura pro členy České misie psaná převážně v češtině. Pro svou analýzu jsem vybrala *Věstníky* z období ledna 2006 až do ledna 2007, které je možné nalézt na webových stránkách České misie⁸⁶, a zaměřila jsem se na téma vztahující se k problému etnické identity.

Všechny *Věstníky* dodržují podobnou strukturu. Začátek je věnován krátkému katolickému kázání tématicky spojenému s konkrétní roční dobou (například březen – svátek Sv. Josefa, duben – Velikonoce, červen – svátek Cyrila a Metoděje, atd.). Krátké kázání je často spojené se stručným historickým popisem daných svatých nebo tradic. To je následováno zprávami týkající se života českých emigrantů a jejich potomků doprovázené fotkami. Jde především o oznámení svatby, křtu, úmrtí, či vzpomínku na zemřelé blízké. Mimo jiné se také v této publikaci objevují pozvánky na jednotlivé akce pořádané misí, často

---

⁸² Krajanské spolky v USA. 13. 12. 2007. Dostupné na: <<http://www.mzv.cz>>

⁸³ Krajanské spolky v USA. 13. 12. 2007. Dostupné na: <<http://www.mzv.cz>>

⁸⁴ Krajane net. 10. 12. 2007. Dostupné na: <http://krajane.radio.cz/en/societies_detail/418>

⁸⁵ California Czech and Slovak Club. 2. 1. 2008. Dostupné na: <<http://feefhs.org/czs/cgsi/frg-ccsc.html>>

⁸⁶ Česká Katolická Misie v Kalifornii. 2. 1. 2008. Dostupné na: <www.czechchurch.org>

i ve spolupráci s jinými spolky z Los Angeles, které jsou v následném čísle zviditelněny řadou fotek dokumentující danou akci. Dále *Věstník* obsahuje důležité informace pro krajany (např. oznámení Generálního konzulátu ČR v Los Angeles, kdy proběhnou volby, kterých se mohou krajané s platným českým pasem zúčastnit, nebo ohlášení příjezdu delegace např. Senátu

VĚSTNÍK Katolické Misie

sv. Jakuba v San Diegu - sv. Františka v San Francisku - sv. Cyrila a Metoděje v Los Angeles

"Na Velehradě bratři ze Soluně, Cyril a Metod, kázali nám spásu..." Obsáhlý život slovanských apoštolů by se dal shrnout slovy: "Získali láskou Kristu národ celý..."

Svátek svatých věrozvěstů slovanských, Cyrila a Metoděje, se slaví v celé Církvi 14. února, ale u nás ve vlasti se slaví 5. července.

KALIFORNIE ČERVEN / JUNE 2006

Obr. 3: Titulní strana periodika "Věstník" ročník 2006 číslo 6

Josefínskou zábavu (březen 2006), oslavu Dne otců (červen 2006), Easter Egg Hunt (duben 2006), Český a slovenský dětský den (srpen 2006) a Dožínky (říjen 2006). Při mši byly také připomenuty Dušičky a svátek sv. Mikuláše (listopad 2006).

Z pořádaných akcí vycházejí z české tradice Šibřinky, Josefínská zábava a Dožínky. Tyto oslavy probíhají jako společenská setkání krajanů, kdy je podáváno „české“ jídlo a pití (pivo), jak již bylo zmíněno výše. Často však jde o kombinaci české kuchyně s místními

Parlamentu ČR spojené s besedami se členy výpravy). Ve *Věstníku* Čtenář také nalezne data a místa konání bohoslužeb v daném měsíci a seznam lidí, kteří jsou vzpomenu ti během bohoslužeb v sekci Úmysly na mše svaté. Nechybí ani krátká poznámka k příjmům a výdajům misie za minulý měsíc. Poslední stránka *Věstníku* je věnována inzerci krajanských obchodů a služeb.

Během sledovaného roku lze z *Věstníků* vypořadovat snahu o pěstování češtví a o připomenutí českých tradic, ale vše je jen na základě vzpomínek tradic a kořenů formou setkání při mších a občasných oslavách. Některé z těchto oslav pořádaných misii mají český původ, u jiných jsou již patrné vlivy nové kultury. V průběhu sledovaného roku proběhlo několik oslav a posezení po mších. *Věstníky* zmiňují tyto akce: Šibřinky (únor 2006),

alternativami⁸⁷. Celou akci doplňuje taneční zábava s dechovou hudbou. Vedle těchto oslav je také v listopadovém čísle *Věstníku*⁸⁸ připomenut klasický svátek Sv. Mikuláše, který se tradičně v Čechách oslavuje. Ovšem uskutečnění jakékoli oslavy v tento den není z *Věstníku* patrné. V červnovém čísle⁸⁹ se čtenář může dočíst o svátku Cyrila a Metoděje. Přestože celá církev tento svátek slaví 14.2., Českou misii je připomenut podle české tradice v červnovém čísle.

Při oslavě Velikonoc je z *Věstníku* patrné převzetí americké tradice. Po velikonoční mši byl pro děti připraven Easter Egg Hunt, kdy děti hledaly vajíčka. Jde o americkou tradici, podle níž děti radostně očekávají příchod velikonočního zajíčka. Ráno o velikonočním pondělí dostanou košíček se sladkostmi či jiným malým dárkem, a potom honem spěchají do zahrady sbírat poschovávaná čokoládová vajíčka. *Věstník* ale také připomíná, aby maminky na oslavu přinesly obarvená vajíčka, což by mohlo být znakem kombinace obou tradic – hledání vajíček podle americké tradice a použití pravých barvených vajíček místo čokoládových podle tradice české.⁹⁰ Naopak oslava Dne otců, která podle *Věstníku* proběhla po mši na Den otců, je čistě americkou tradicí. Šlo o tradiční oběd „Steak dinner“, při kterém se podával steak nebo kuře s „double-baked potatoes“. Mimo jiné si krajané samozřejmě mohli koupit hot dog.

Další americký svátek, který byl krajany velmi rychle přijat je Thanksgiving. V listopadovém *Věstníku* se píše o oslavě Thanksgiving (Den Děkuvzdání) a jeho americké tradici. Připomenuto je ovšem, že obdoba Dne Děkuvzdání jsou v Čechách Dožínky (Hody či Poutě).⁹¹

Během roku 2006 Česká misie zakoupila dům pro vlastní používání a možnost scházení svých členů (viz. *Obr. 4: Centrum České misie – Velehrad*). Do té doby používala ke svým akcím převážně Polské centrum. Financování proběhlo z větší části ze zdrojů dárců,

---

⁸⁷ Dostupné jsou také hot dogy.

⁸⁸ *Věstník* listopad 2006. 13. 2. 2008. Dostupné na:
<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=37>

⁸⁹ *Věstník* červen 2006. 13. 2. 2008. Dostupné na:
<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=37>

⁹⁰ *Věstník* duben 2006. 13. 2. 2008. Dostupné na:
<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=37>

⁹¹ *Věstník* listopad 2006. 13. 2. 2008. Dostupné na:
<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=37>

zvláště členů České misie. Jak bylo ve *Věstníku* uvedeno, nové centrum bylo pojmenované Velehrad, což jistě poukazuje na vlastenecké cítění představitelů a členů misie a jistou symbolizaci češství.

Ke konci roku 2006 *Věstník* také inzeruje v angličtině nabídku českých lekcí pro zájemce, kteří jsou natolik zvědaví, aby se pustili do studia češtiny. Hodiny probíhají dvakrát do měsíce ve Velehradě. Z fotek v následném čísle *Věstníku* je patrná účast pěti lidí.

Přestože v březnovém čísle⁹² byli čtenáři vyzváni anglicky, aby dali vědět, zda chtějí anglickou verzi *Věstníku*, další čísla se nezměnila a byla stále převážně v češtině. Otázkou však zůstává kolik příslušníků druhé a další generace tento *Věstník* čte. Ani jeden z mých informátorů bez ohledu na generaci *Věstník* nečte a ani neví o jeho existenci.

Obr. 4: Centrum České misie - Velehrad

Jak je z listů patrné, dochází i zde k určitému pronikání a ovlivňování původních kulturních prvků okolními vlivy. České jádro ale přesto zůstává zachováno. Ve *Věstnicích* je kladen důraz na českou tradici. Přestože je respektován americký způsob života spolu s přijímáním amerických svátků, je zřejmá tendence připomínat paralely z českého výročního cyklu. Zároveň *Věstník* uznává kontext života Čechů v americké společnosti a její kultuře a informuje o pořádání významnějších amerických slavností, které se objevují v průběhu roku – Den otců a Thanksgiving. Redakce používá často americký název Thanksgiving a ne všude má snahu ho počesťovat na Díkuvzdání. Velký vliv na šíření a udržení tradic a vazeb na kulturní identitu předků má také autorita, která ji šíří, udržuje a zaštiťuje, a také způsob, jakým se to děje. Tím, že jednotlivé aktivity jsou vždy okomentovány a je jim dán hlubší význam, jsou tak pevněji ukotveny v myslích jejich aktérů. Bohužel texty nic neukazují o stavu akulturace a etnické identitě jejich členů.

⁹² *Věstník* březen 2006. 13. 2. 2008. Dostupné na:
<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=37>

Analýza *Věstníku* ukázala, že okolo místní misie se vytvořila relativně velká skupina osob českého původu a osob s nimi spřízněných.⁹³ Tento okruh lidí se svou příslušností k misii a jejím aktivitám dává najevo svůj vztah ke svému původu. Ze získaných materiálů však nelze soudit, nakolik se jedná o skutečnou vazbu a přihlášení se ke svým kulturním kořenům a nakolik se jedná jen o přebírání zajímavé tradice bez uvědomění si jejího původu, smyslu a hlubšího vztahu ke kulturnímu prostředí, ze kterého pochází. Lze předpokládat, že velký význam má existence misie a její činnost především pro první generaci emigrantů, kteří zde nalézají střípky svého domova a etnické identity, ke které se hlásí a kterou uvnitř sebe mají. Pro ně je misie nabídkou ostrova vzpomínek a jakousi kulturní spojnicí se vzdálenou vlastí. Pro generace mladší tomu tak většinou není. Zde hodně záleží na rodině, ve které vyrůstají a na tom, jak jejich etnickou identitu modeluje. Pro tyto skupiny emigrantů však může misie do určité míry chybějící výchovu rodiny nahradit nebo ji rozšířit a prohloubit. V tomto světle pak misie působí jako místo, které umožňuje kulturní identitu oživovat a převádět do expresivní podoby.

---

⁹³ Česká misie disponuje adresami šesti set krajanů po celé Kalifornii, na které *Věstník* rozesílá. Ovšem aktivně se zúčastnilo například akce Šibřinky kolem 50 lidí.

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

Jak emigranti vnímají svou vlastní identitu po určité době svého přesídlení do nového prostředí a nové kultury, je velmi obtížné generalizovat. Pro každého emigranta je typické vlastní individuální nahlížení na sebe sama, které se v průběhu procesu adaptace na novou kulturu mění a je ovlivňováno řadou různých faktorů uvedených v předešlých kapitolách. Podívejme se však na jednotlivé případy ze sledovaného vzorku informátorů podrobněji. V této kapitole se zaměříme na prožívání jejich vlastní identity, jejich postoj k českému původu a vztah k rodné vlasti. Někteří z nich si nejsou svojí vlastní identitou příliš jisti, čemuž však odpovídá problematika sebeidentifikace emigrantů v různých rovinách.

5.1 Deklarovaná identita

Deklarovaná či uvědomovaná identita je taková identita, skrze kterou imigrační skupiny manifestují svou etnickou příslušnost a odlišnost.⁹⁴ Jak svoji identitu deklarují informátoři sledovaného vzorku?

Informátorka Milada (92), která přišla v 17 letech do USA již v roce 1930, má odlišný pohled na svou identitu než ostatní informátoři první generace. Její koncept češství je nejslabší. Češství není příliš zmiňované díky historii, kterou prošla. Zažila období amerikanizace a její délka pobytu vysvětluje její přesvědčení o jasné identitě Američanky: „*I am American. Fully American. I've been here 76 years, you know, so ...and I was American from the day I walked in here because...we...Czech Rep...that time Czechoslovakia was just like America, you know.*”⁹⁵ Její rozhodnutí k přestěhování do nové země bylo dobrovolné (neemigrovala z politických důvodů) s pozitivním postojem k adaptaci.

Druhý informátor Milan (75) opustil Českou republiku s manželkou a synem z politických důvodů v roce 1968, kdy odešel do Anglie ve svých 36 letech. Po deseti letech přesídlil se svojí rodinou do USA. Během anglické emigrace se mu narodila ještě dcera. Jeho

⁹⁴ Bittnerová D.: Konstrukce identity imigrantů v ČR. In: Macek P., Dalajka J.: Vývoj a utváření osobnosti v sociálních a etnických kontextech. Brno, 2005.

⁹⁵ „Jsem Američanka. Úplná Američanka. Jsem tu už 76 let...a byla jsem Američanka od prvního dne, kdy jsem přijela, protože...my...Česká rep...Československo bylo jako Amerika.“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

zkušenost pobytu ve třech zemích bezpochybně působila na jeho prožívání sebe sama. Sám informátor si je vědom důsledků emigrace a určitého pocitu neidentifikovatelnosti své identity („*Nejhorší na tý emigraci je, že už nepatříš nikam.*“). Přesto jeho osobní historie a charakter mu umožnily přistupovat k novému prostředí otevřeně bez předsudků a čerpat jen to pozitivní ze všech zemí, kterými prošel („*...musíš se naučit být flexible, pružnější, když přijdeš do tý země, aby si taky přebíral ten jejich způsob života.*“). Svou identitu příliš nevnímá, ale po „odborné“ stránce se cítí být absolutní Čech: „*Jsem absolutní Čech, protože to mně tady pomohlo a živí mě to, protože jsem tím vychovanej.*“ A na svůj český původ je hrdý („*Já jsem rád, že jsem Čech, především jsem na to hrdej svým způsobem.*“). Po emocionální stránce má vřelý vztah ke všem třem zemím, cítí se být jejich součástí a považuje je za součást své identity. Jeho kosmopolitní náhled na svět mu umožňuje čerpat z každé země něco, co může využít v každodenním životě („*Po náký citový stránce jsem úplně všechny ty tři země dohromady, všechny tři... tam můžu říct skoro stejně, protože každá má něco jiného. V tomhle směru jsem mohamedán...že mám víc než jednu zemi...zůstal jsem věren barvám...mám červená, modrá, bílá...ve všech těch vlajkách...mám české pas, anglické pas a americké pas, stal jsem se... nemám žádný rozpory mezi jednotlivými ...já si myslím, že ten kosmopolitický pohled je budoucnost světa.*“).

Informátorka Vanda (52) odešla v dospělosti (27) se svojí rodinou z politických důvodů v roce 1980. Popud k odchodu však vyvolal její manžel, a tak se pro ni emigrace stala velmi negativní zkušeností, zvláště v prvních letech. Považuje se stále za Češku a na svůj český původ je patřičně hrdá („*Někdy tady často slyšíš o Čechách...ve sportu...Člověk je proud... člověk má dobrou pověst...*“).

Informátor Libor (48) žije v USA 24 let a emigroval v dospělém věku (24). Sebe vnímá jako „Čecha žijícího v Americe“: „*Jsi furt Čech, i když si myslíš, že tady žiješ padesát let, tak jsi Čechem. Já bych řekl, že jsem 100% Čech.*“ Přestože žije již poměrně dlouhou dobu v hostitelské zemi, neztotožňuje se s americkou identitou téměř vůbec. „*Já jsem přišel, takže ty jsi tady nevyrostal, ty s nima nemáš nic moc společného. Takže já ve skutečnosti, proč si připadám, že jsu outsider...sám si tak připadám, protože...spoustu věcí my nevíme a oni mají například náký joke, který oni znajú z dětství a ty nevíš...nebo pohádky nebo něco, my to neznáme, jo... My máme... Ta mentalita se nedá... prostě to máš... s čím člověk vyrůstal,*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

to...to podvědomí, cos prožila tam...celý...to co si v životě...přenášíš do celého života, tak to je hlavně z toho dětství. Z toho člověk čerpá a žije.“

Informátorka Hanka (59), která odešla ve svém dospělém věku (35 let) a v době rozhovoru prožila na území USA 24 let, vnímá sebe jako českou Američanku, která se cítí být stále Češka, ale plně využívá svých práv i povinností jako americká občanka: *„...jsem Češka a budu, dokud neumřu. To bych nikdy nezapřela nebo bych se za to nikdy nestyděla, naopak ale jsem Američanka, protože tady žiju a chci mít stejný práva a mám tedy stejný povinnosti a mám občanství a...jsem sem přijela, abych žila v Americe.“* Nicméně na svůj český původ je nesmírně hrdá a ráda své češství zviditelňuje: *„Rozhodně jsem na to [český původ] hrdá. Každýmu o Česku vyprávím. Můj business se jmenuje Bohemia. Všude mám obrázky Prahy, kalendáře, každého poučuju, protože lidi jsou tady úplně nevzdělaní. Když řekneš Čech, tak si myslej, že je to Jugoslávie, ani nevědej stejně, kde to je, ani jedno, ani druhý, ale některý vědí.“*

Informátorka Květa (31, manželka informátora Radima), která žije na území USA nejkratší dobu ze studovaného vzorku informátorů - 6 let, se plně identifikuje s identitou Češky a nijak svůj původ nezastírá (*„Já jsem na to hrdá, že jsem Čech...ne hrdá, ale že se za to nestydím...já vždycky řeknu, že jsem z Čech.“*).

Pohled na vlastní identitu u informátora Radima (33), který je bratrem informátora Pavla, synem informátorky Vandy a manželem informátorky Květy, je velmi zajímavý. Do prostředí nové kultury se dostal ve svých osmi letech a v době prvního rozhovoru mu bylo 33 let, tedy 3/4 svého života strávil v hostitelské kultuře. Na přímou otázku, jak vnímá svojí identitu, odpověděl jednoznačně, že je Američan s vysvětlením: *„Si nemůžeš lhát. Jako rád si chceš myslet, že jsi Čech, protože jsi tady v Americe a všichni kolem tebe jsou ňáci a jinačí a toto, jako rozumíš, všichni toto, tak je to tvá taková individualita, ale reálně jsi Američan, protože chodíš do práce a platíš daně a posloucháš ty pravidla, co tady jsou a takový...a jako žiješ tady v takovejch...prostě žiješ v určitým stylu...jsi jako zvyklej na určitej stylu život.“* Na druhou stranu si je vědom dvojakosti svého života: *„Žijeme s Květou český život, tady su na lodi a nechodím na zem třeba dva týdny, já jsu v Česku. Dívám se na americkou televizi a to je všech...a poslouchám anglický, anglickou hudbu...ale jak můžu být v Česku?...“* A v jiné části rozhovoru se k vyjádření vlastní identity vrací a komentuje své češství: *„No, jako musím*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

řít, že jsem Američan, ale jsu Čech...mám...mám český ...superpowers⁹⁶ ... mám powers⁹⁷, mám možnost, můžu používat českou mentalitu, to mně pomohlo, zkombinávám českou mentalitu a americkou mentalitu, já si hraju s obouma.“ Rok po prvním rozhovoru byl proveden následný rozhovor, kde na stejnou otázku vlastní identity odpověděl: „Cítím se 70% Čech a 30% Američan, ten jsem jen když jdu mezi lidi, jsem rád, že můžu použít jazyk, jokes... po stránce humoru se zasměju tomu americkému víc, tomu českému nerozumím.“ Na svůj český původ nahlíží velmi pozitivně a vděčí mu za rozšíření své reality. Svoje češství staví do pozice pozitivní jinakosti, kterou rád využívá. („Žít dvě kultury, to je stress, furt porovnávat, je to únavný, ale má to smysl, já nevím, myslím, že jo, protože víc víš a vidíš...rozumím víc a mám větší perspektivu, cítím se chytřejší, mluvím dvě řeči a rozumím americké kultuře a nadřazuju se, že mám lepší rozumění o světě, své realitě víc než ty lidi okolo“. S ostatními emigranty z různých zemí nachází určitou spřízněnost, neboť procházejí stejným procesem adaptace na novou kulturu a vydělují se tak od „čistých“ Američanů díky dvojitmu pohledu na realitu očima dvou kultur: „Jako vidíš Mexičana, kterej mluví perfektně anglicky a mluví perfektně španělsky, tak se s ním budu cítit docela blízko, protože si budeme rozumět. Protože oba dva dealujem⁹⁸ se stejným problémem... s dvouma řečma, s dvojka kulturama, musíš zpracovávat dvě kultury...Tak je tam takovej spoj s těma lidma z různých zemí...je to něco jináčího, protože oni vjou, že nejsi Američan, že jsi emigrant, á tys prošel ty stejný, tys nosil holčičí oblečení, tys nachodil nakupovat do charity...jako normální Amík, ten je normální Amík, ten je jako...ten neví...ten neví, co to je Tichuana, ten neví... nemůžeš mu to vysvětlovat..., ale každej emigrant z různé zemi bude chápat Čecha, co se týká Ameriky.“

Informátor Pavel (32), který je synem informátorky Vandy a bratrem informátora Radima si tolik s českou identitou nehraje jako jeho bratr. Do USA přišel ve svých sedmi letech s bratrem a rodiči. V době našeho rozhovoru mu bylo 32 let a cca 80% svého života strávil v americkém San Diegu. Sám se procentuálně ohodnotil jako „75% Američan a 25% Čech“. Svoji identitou si však není příliš jistý: „Jako když jsme vyrůstali ve škole, tak nám děcka říkaly, že prej jsme Češi nebo jsme komunisti, a když jsme šli zpátky do Česka [na návštěvu], no tak jsme byli Američani, nebyli jsme Češi, tak kdekoli kam jdeš, tak jako se to za

---

⁹⁶ Supersíly

⁹⁷ Síly

⁹⁸ Z anglického slova „to deal“ – zabývat se něčím

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

tebe otočili, nejsi ani jeden, nepatříš nikam“. Po emocionální stránce se cítí být více Čech díky české výchově rodičů (*„...jedině, co mám, je že se cítím víc jako Čech, Čech, těch 20% mám kvůli rodičům, protože ty držou ty český, jak se to užívalo, my mluvíme česky doma, když jsme vyrůstali, tak nám vždycky řekli... v Česku jsme museli být doma o šesti, tak jsme byli doma o šesti a to nám vadilo, chtěli jsme být venku dýl...tak ty values, jak rodiče vyrostli, tak oni drželi nám, my jsme vyrostli s tím doma, ale v Americe a jak se odstěhuješ od baráku pryč a bydlíš sám o sobě, tak to máš jinačí, tak už jako můžeš si dělat, co chceš, ale to už jsi vyrostlej, ale to jak tě ty rodiče naučili, tak to máš, ale myslím si, že jsem hodně spoiled...⁹⁹ [smích] ve věcích, co dělám...“).* Na svůj český původ se dívá pozitivně (*„Jsu rád, že prej jsem aspoň...že prej mám nákej ten history...jako mě se to líbí víc než, když byl tady narozenej... mě se to líbí, že prej jsem aspoň od někad' přišel, kde má nákej history“*).

Informátor Miloš (66) je synem informátorky Milady a narodil se již na území Spojených států v Chicagu. Do San Diega z Chicaga se přestěhoval před 34 lety. Jeho celoživotní zkušenost americké kultury a výchova rodičů, kteří se rychle přizpůsobili novému prostředí s pozitivním přístupem k amerikanizaci, utváří jeho identitu plně americkou. Svého českého původu si je však vědom a je na něj patřičně hrdý. Přesto zastává názor, že pokud člověk přišel žít do Ameriky, měl by se přizpůsobit místním podmínkám. Na český původ pohlíží jako na určitou jinakost, díky které se může zviditelnit. Jeho české jméno Miloš mu tuto jinakost také jistě umožňuje, a přestože v americkém prostředí se často takovému jméno přizpůsobuje ke jménu Milo (vyslovováno Majlo), informátor lpí na svém –s na konci, i přes to, že jeho matka ho vynechává. Spojené státy americké vnímá jako multikulturní společnost. *“We're very proud of our heritage...we're heading into the mix and there's nothing wrong with it...You have to accept the culture of all heritages. American is the nationality which is comprised everything.”; „America was built by people like my mom, like my dad, all nationalities, all those people no matter where they came from they came to this country with the purpose and that purpose was being successful and to share the change what they came for...and in some miracle way they built this place in spite of everything that was going out...despite of people that might not that let happen, they still built it.”¹⁰⁰*

⁹⁹ být „spoiled“ [rozmazlený] pro informátora znamená mít již v sobě část americké mentality

¹⁰⁰ „Jsmo hrdí na naše tradice...míříme ke směsici a na tom není nic špatného...Musíš přijmout kulturu všech tradic. Americká národnost obsahuje všechno.“; „Amerika byla vybudovaná lidmi jako moje máma, jako můj

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

U posledního informátora Rosse (20), který se narodil již v San Diegu a je synem informátorky Hanky, je vnímání vlastní identity stejně jednoznačné jako u předešlého informátora, přesto je stále zřetelná linie mezi rozdělováním soukromého a veřejného prostředí. Informátor vnímá sám sebe více jako Američana, než Čecha. Čím je starší a tráví více času se svými vrstevníky mimo domov, považuje se za téměř úplného Američana („*I'm almost fully American outside of the home.*“¹⁰¹). Během dětství, kdy trávil více času s matkou, se identifikoval jako poloviční Čech a poloviční Američan („*...me and my mom were on the same link. I was young so like I did what she said...I was always there copying my mom.*“¹⁰²). Český původ je pro něho jednoznačně obohacující a dává mu nové možnosti pohledu na realitu: „*Určitě je to pozitivní, protože...extremes...you know, more than one lifestyle, different culture*¹⁰³...*a tím že jsem Čech, že jsem byl v Česku, tak to tam znám, že jo...a tak...it's really, you know, it extends perspective. It's really like enriching to have this wide experience, so...it was definitely, you know, something to be thankful for to have that kind of experience.*¹⁰⁴”

5.2 Občanství

Získání občanství je jedním z nositelů identity. Někteří informátoři si udržují občanství české i americké, jiní mají jen americké. Důvod, proč se vzdali českého občanství, měli informátoři různý. Jediná informátorka Květa má jen české občanství a je v USA legálně na Zelenou kartu v čekací lhůtě na získání amerického občanství.

Informátorka Milada se svého českého občanství vzdala, neboť nespátkovala žádný význam v udržování českého občanství vedle amerického: „*Ne, ne, já jsem se vzdala [českého] občanství...mohla bych mít obě, ale ne, ne... protože to je hloupost mít obě občanství... To sem poslali, že má přijet do Evropy můj manžel, že má přijet do Evropy a*

---

táta, všemi národnostmi, všichni tito lidé bez ohledu odkud přišli, měli záměr do této země přijet a být úspěšní a sdílet změnu, kvůli které přišli... a díky nějakému zázračnému způsobu vybudovali toto místo navzdory všemu, co se dělo...navzdory lidem, kteří nemuseli dovolit, aby se to stalo, přesto uspěli.“

¹⁰¹ „Jsem téměř úplně Američan mimo domov.“

¹⁰² „...já a moje máma jsme byli na stejné vlně. Byl jsem mladý a dělal jsem, co řekla...byl jsem vždycky tam, abych kopíroval svou mámu.“

¹⁰³ „...extrémy, víš, víc než jeden životní styl, různé kultury...“

¹⁰⁴ „...je to opravdu, víš, rozšiřuje to perspektivu. Opravdu to je jako obohacující mít větší zkušenost, tak... bylo to rozhodně, víš, něco za co být vděčný, že máš takovou zkušenost.“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

odsloužit si vojenskou službu...[smích]...no...[smích]...od vlády...od český vlády...no, už tady byl a měli jsme už kluka, tak to už jsme byli hodně dlouho tady, a aby si přijel odsloužit nějaký čas tam...za první republiky...tak já nevím, jestli to vzal někde, já myslím, že šel na konzulát s tím, [smích]...že se mu tam smáli, na vem si to na záchod [smích]...můj manžel tenkrát nebyl občanem... ještě se musel hlásit jako cizinec...musel za války, když přišla válka, když my [Američani] jsme šli do války tady, tak musel mít otisky prstů...tak nás pořád ty Češi budou honit, ale oni [Američani] věděli, že můj byl velkej národovec, velkej Američan, on můj manžel opravdu...ten žil pro ně...pro něj čtvrtý July, you know, 4th of July byl největší svátek a potom Thanksgiving. To říkal, to jsou největší svátky...“

Informátor Milan má velmi blízko ke všem třem zemím, kterými prošel a zachovává si všechna tři občanství – české, anglické a americké. Skutečnost uchování všech tří občanství utvrzuje v domněnce, že jsou pro něho všechny tři země stejně důležité.

Informátorka Vanda si udržuje obě občanství (americké i české) a jsou pro ni obě dvě stejně tak významné. Stačila ještě využít možnosti vlastnit dvě občanství najednou. České občanství pro ní symbolizuje její vřelý vztah k Čechům a možnost se tam kdykoli vrátit či setrvat tam po delší dobu.

Informátor Libor si udržuje obě občanství (americké i české), přičemž české občanství pro něj znamená určitou jistotu návratu v případě problémů, které by se mohly v Americe vyskytnout („*Já jsem si zažádal o české, víš. Já jsem měl tu možnost, protože kdybych se tam furt, rozumíš, my se bojíme toho, kdyby se něco stalo s náma tady [v USA], tak vždycky to můžeš prodat a jít tam [v ČR] a když máš české občanství, tak si vlastně platíš pojištění a můžeš žít tam, kde je to levnější. Na žití je to daleko levnější tam pro nás...“*).

Informátorka Hanka se svého českého občanství vzdala a nemá zájem o udržování obou občanství kvůli byrokracii s vysvětlením: „*...to papírování dělat nebudu. V Česku si nic koupit nechci, já víc bolesti hlavy nepotřebuju. Takhle mi to stačí.*“ Na své americké občanství pohlíží jako na pozitivní prvek využití práv amerického občana a jako na výhodu přednosti, která se pojí s vlastnictvím amerického statusu: „*...a přijedeš zpátky do Ameriky a teď tam stojí obrovský fronty lidí na custom, který nejsou Američani, tam budou stát dvě tři hodiny a uletí jim třeba další letadlo, ale když tam bude jeden Američan, tak pro něj udělaj zvlášť lajnu a jde to rychle...a pak to je to samý s politikou, že jo...máš možnost volit. Když nevolíš, nebo*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

nechceš nebo nemáš na to právo, protože nechceš, tak do toho ani nemáš co mluvit, tak pak ani nemůžu na nic nadávat, ani přispět tomu třeba v dobrém ani ve zlém, že jo. Tak to bych tady byla jako člověk, kterej tady je bez víry trpěnej. Ale je to můj choice, tak proto jsem tady ne, abych mohla do toho mluvit.“

Informátorka Květa se v roce 2004 provdala za informátora Radima a získala Zelenou kartu, avšak její postoj k získání amerického občanství je velmi rozporuplný: *„Já nechci bejt Američan. Nechci bejt americkéj citizen...ale jako z tohohle důvodu jako platit...kvůli byrokracii mi asi nic jinýho nezbyde, než přistoupit na....nevím...já nechci se vzdávat českýho občanství, ale jenom kvůli tomuhle jejich řádu budu muset se stát tím Američanem, jenom kvůli tomu, abych tady odtad' mohla svobodně odjet a abych se sem mohla kdykoli znova vrátit, jo.“*

Informátor Radim si stále udržuje obě občanství (americké i české). Při otázce z jakého důvodu si udržuje české občanství, odpověděl: *„Protože jsem Čech. Rodiče mě to zařídili, oni se o to zajímali. Já jsem pro to nic neudělal.“*

Informátor Pavel si udržuje obě občanství (americké i české). Stejně jako jeho bratr pro získání českého občanství nic neudělal a bylo to rozhodnutí rodičů.

Informátor Miloš má jen americké občanství.

Informátor Ross vlastní také jen americké občanství.

5.3 Domov

Chápání domova u informátorů je složitou a nejednoznačnou otázkou. Informátoři vnímají svůj domov různě. Někteří v něm vidí vlast, jiní domácnost. Navíc tuto domácnost mohou vnímat jen jako ryze českou nebo kombinaci české i americké. Často hovoří o dvou domovech – v Čechách i v San Diegu.

Informátorka Milada svůj domov vidí jednoznačně v Americe.

Informátorka Vanda vnímá svůj nový domov jak v San Diegu, tak i v původní vlasti. Obě místa pro ni symbolizují domov (*„Mám dva domovy, tady i tam. Tu hezčí část života, svoje mládí, jsem prožila tam“*). Na návštěvu do Čech jezdí poměrně často, někdy i na delší období. V roce 2004 strávila půl roku v ČR.

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

Informátor Libor je se svým životem v San Diegu velmi spokojený, přestože se cítí být 100% Čechem. San Diego mu ztělesňuje domov díky ekonomickým a klimatickým podmínkám: „*No je toto můj domov [v San Diegu], protože já tu mám svoje a ...že přijdu na svoje. Máš tu svoju postel, máš tu ty svoje věci, tak jako to je spíš doma. Tu mám práci a mě to živí a vydělávám peníze, takže to mě umožňuje to, že můžu dělat, co chcu. To máš tu svobodu, ne.*“; „*Jsem na tom líp tady, tak jako z ekonomických důvodů a počasí a všechno se ...je to jednodušší život.*“ Čechy sice vnímá jako „skutečný domov“ („*No, tam je můj domov ve skutečnosti.*“), ale nic tam nevlastní, co by mu dávalo pocit zázemí. „*Já tam [v ČR] nemám nic. Já když přijedu, tak musím bydlet třeba u rodičů...takže to není moje...takže jsi tam na návštěvě.*“

Informátorka Hanka vnímá Českou republiku sice jako svůj „domov“, ale skutečným domovem je však pro ni již San Diego v Kalifornii: „*Česko bude můj domov a furt je. A když tam jedu, tak řeknu, jedu domů, ale když jsem tam tejdén, tak už se těším, že jedu domů do Ameriky, ale už bych tam nikdy nešla žít. Šla bych tam na návštěvu, byla bych tam chvíli, ale tohle je můj domov...Strašně mě chybí Česko, chybí mě kultura, chybí mě lidi, ale jenom je navštívit a zase jet zpátky...*“

Informátorka Květa svůj domov vidí jednoznačně v Čechách nebo na lodi, kde se svým manželem a synem žijí (kotví na pobřeží San Diega): „*V Čechám mám domov a pak máme ještě domov na lodi, ale ne Amerika, Amerika není můj domov...jako ta loď je můj domov a pak mám domov doma v Čechách.*“ To, co ji v USA drží, je život se svojí čerstvou rodinou a plán vydělání peněz za účelem dalšího cestování na lodi. Do velké míry je pro ní americká kultura neatraktivní a příliš se s ní neztotožňuje. Na Českou republiku se dívá převážně nostalgickým pohledem, zároveň však deklaruje snahu přizpůsobit se místním podmínkám a nezůstat ve své „české“ ulitě: „*Jak se to tam [v Čechách] změnilo, to já nevím, já jsem tam šest let nebyla, já nevím, jak to tam vypadá...já vůbec nevím, jak tam teď funguje politika, protože jsem nesledovala zprávy už hrozně dlouho, tak...jako já tam mám ty vzpomínky, já jsem tam vyrostla a tak to je...at' je to teďka jakýkoli, tak já si nebudu brát jenom ty špatný věci, který tam jsou a nebudu říkat, tohle je hrozný tady...já se na špatný věci nedívám, já se ani nedívám na to špatný tady v Americe, protože bych se musela z toho zbláznit kdybych měla říkat všude, co je špatný...tady je taky spousta špatných věcí, ale to bych tady nemohla vydržet, to bych nemohla vydržet nikde...to bych si musela postavit svůj vlastní ostrov a svůj*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

vlastní stát, abych byla spokojená, protože pak by to bylo tak jak já chci. To se musíš naučit dealovat s tím, co ti ta daná země dá a co nejvíc se naučit využít toho, co ti ta země nabízí.“

Informátor Pavel za svůj domov považuje jednoznačně San Diego.

Stejně tak informátor Miloš vidí Spojené státy americké jako domov.

Informátor Ross vnímá San Diego bezpochyby jako svůj domov (*„Tady [San Diego] je můj domov, protože jsem tady narozenej a tady žiju.“*), přesto navštěvuje Českou republiku poměrně často a je to pro něho svým způsobem jako určitý druhý domov, ke kterému má vztah (*„Často tam [do ČR] jedu. Tak je to skoro jako druhej domov, že jo, když jsem tam.“*).

5.4 Návrat do vlasti

Většina informátorů se ráda podívá do rodné vlasti, nedokáže si ale představit, že by tam opět začala trvale žít. Někteří však projevují k takové možnosti větší či menší náklonnost.

Informátorka Milada by v České republice nechtěla žít (*„No, go back there? No, I don't want to go back. I like it there to visit. I'm so used to this crazy fast world. This is awful fast world here now.“*)¹⁰⁵ Přestože však jednoznačně vykazuje vysoký stupeň akulturace do americké kultury, její vztah k České republice je přátelský. Pětkrát Českou republiku navštívila a zajímá se o dění v rodné vlasti.

Informátor Milan do České republiky jezdí téměř každý rok a v Praze vlastní byt, který při svých návštěvách rodné vlasti plně využívá. Není zásadně proti možnosti v Čechách žít, ale řada okolností jako soudobé zaměstnání a vlastnictví psa mu to neumožňují. Je spokojený jen s dočasnou návštěvou Čech (*„Žijeme [s manželkou] ty dva životy mezi San Diegem a Prahou...my nic jinýho nepotřebujeme...tam máš tu kulturu, tu krásnou architekturu a přijedeš sem a tady je lepší počasí.“*). Také ekonomické důvody ho drží v San Diegu: *„Ta ekonomická stránka [v ČR] je pořád ještě velkej problém...pro lidi a především pro lidi mého věku...tam jsou odkázaný na nějakou minimální tu...penzi.“*

Přesto že má informátorka Vanda ke své rodné zemi silný vztah, zpátky do České Republiky by se již nevrátila z ekonomických důvodů.

---

¹⁰⁵ „Ne, jít tam zpátky? Ne, nechci jet zpátky. Ráda tam pojedu na návštěvu. Už jsem si zvykla na tenhle bláznivě rychlý svět.“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

Informátor Libor uskutečňuje návštěvy do České republiky po období Sametové revoluce téměř každý rok. Představa trvalého návratu do České republiky je pro něho ale díky klimatickým podmínkám nepředstavitelná („*Kvůli počasí ...já bych tam asi nevydržel. Mně vadí zima... Já bych tam byl asi v depresi. Já bych tam mohl žít, ale kdyby bylo škaredě, tak co tam? “*). Ale i kvůli ekonomickým podmínkám raději žije v San Diegu: „*Tu mám práci a mě to živí a vydělávám peníze, takže to mě umožňuje to, že můžu dělat, co chcu. To máš tu svobodu, ne.“*; „*jsem na tom líp tady, tak jako z ekonomických důvodů a počasí a všechno se ...je to jednodušší život.“*

Informátorka Hanka by se již do Čech nevrátila z ekonomických důvodů („*To, co odtud jako chudá holka, co si tady můžu dovolit, bych si nemohla jako bohatší v Česku.“*”; „*Když si budu chtít na to extra vydělat, tak ty možnosti na to tady mám. Myslím si, že odsud můžu všechno. Jenom záleží na jednotlivci, jak se k tomu postaví. Pracovat se musí všude, ale tady odsud je zelená kamkoli. Nemyslím si, že v Česku to je.“*), ale také díky české mentalitě a nesvobodě, kterou si z doby, kdy odešla (1982), pamatuje ve velmi negativním světle: „*Nemůžu sníst ty lidi, ty jejich manýry a to jejich chování...a tam...nemůžeš nic vyřídit, tam není žádná, žádný práva a svoboda, to je...tam je...se každéj furt podrobuje. Furt tam platí, že musíš buď mít známý nebo někomu namazat, a když nemáš známý, tak s tebou jednaj hrozně. Tak já...nedá se nic vyřídit na úřadech...tak já to vidím od lidí, který tam žijí furt...v tom už nemůžu žít. Tady si můžeš vyřídit, cokoli chceš, odsud můžeš, kamkoli chceš a nemůže s tebou nikdo hrát, tak jak to dělaj v Česku. A zas to všechno pochází od závisti.“* Její návštěvy České republiky jsou však velmi časté.

Informátorka Květa odpověděla na otázku, zda by mohla žít v Čechách, že je přesvědčena, že by s tím neměla žádný problém. Avšak do doby našeho rozhovoru Českou republiku nenavštívila ani jednou.

V případě druhé generace informátor Radim navštívil Českou republiku třikrát a nebrání se možnosti dočasně v Čechách žít. Tato možnost vychází z jeho přesvědčení, že by mohl dát „lepší“ vzdělání vlastnímu synovi v české škole. Přesto před narozením svého syna tvrdil, že by v České Republice nemohl dlouhodobě žít. V současné době se však domnívá, že v rodném městě své ženy v jižních Čechách by mohl předat svému synovi více „tradiční způsob života“, než v Americe („*...ted', co mám syna, tak vidím výhody na Česku...kultura,*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

vzdělání...Vzal jsem si českou holku a mám teď čistokrevné děcko, tak já se tý český kultury držím...vždycky jsem se jí držel...ale nevím, jestli bych tam mohl žít. Já jsem spokojený na lodi, ale pro [syna] by to mohlo být dobré...ať si vybere sám...v Třeboni by si mohl udělat základ, kamarády, tradiční Vánoce...lidi tam víc strávěj víc času spolu...je to víc tradiční...není tam ta business kultura tak zalezlá. Třeboň je pro něj lepší prostředí, než Santee¹⁰⁶“).

Informátor Pavel si nedokáže představit, že by v České Republice žil: „Já si nemůžu představit, že bych tam mohl jít... by to bylo pro mě jako hodně...big change...“. Dosud návštěvu do České republiky podnikl dvakrát a příště by se raději podíval do míst, které ještě nenavštívil.

Možnost žít v České republice je pro informátora Miloše příliš vzdálená a zavrhl ji. Přesto se tam stačil doposud podívat dvakrát.

Informátor Ross jezdí do české republiky poměrně často („Víc než sedm...hodně. Často tam jedu. Tak je to skoro jako druhej domov.“) Během jeho návštěv Prahy navštěvoval také na několik měsíců základní školu.

5.5 Mentalita

Během rozhovorů se informátoři při meditování nad svou vlastní identitou nevyhnuli porovnávání české mentality s americkou. V průběhu adaptace se emigranti samozřejmě dívají na novou kulturu skrze známé hodnoty své původní kultury té které doby, kdy emigrovali, a porovnávají je s prvky nové kultury. Řada z nich přiřazovala k české mentalitě vlastnosti jako šikovnost, schopnost poradit si, dokázat si vybírat, závist, svobodu/nesvobodu, humor a kázeň, a tím deklarovala svou etnickou identitu. Do úvah informátorů o české mentalitě se v první řadě promítala konfrontace s americkou společností a reflexe jejich zkušenosti.

Někteří informátoři zmínili téma svobody. Ne každý však ve stejném smyslu. Informátor Milan poukazoval na svobodu spojenou se zodpovědností v pracovním procesu v USA: „Já si pamatuju třeba na příklad, když jsem přišel do toho hotelu a ptal jsem se tam toho svýho šéfa, co tady jako dělám, a on jako ‘No, to tady dělej, co chceš, sám si to ňák udělej.’ A já a kde budu nakupovat? A on: ‚Nakupuj, kde chceš.‘..., ale když přijedeš úplně

---

¹⁰⁶ Santee je jedna ze čtvrtí San Diega s bílou populací z nižší střední vrstvy, kde informátor vyrostl.

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

s tou prázdnou hlavou na místní podmínky, tak je to dost jako ....no ale taky to šlo...tak tady za plat jednoho člověka, mu dají veškerou zodpovědnost a veškerou volnost taky. Takže já jsem tam první půl roku byl ve dne v noci, všechno jsem si to dal dohromady, no a pak už jsem dělal šest hodin. To je ta svoboda....je jedna věc se svobodou, musíš mít self-discipline, musíš být disciplinovaný sám na sobě, abys mohl bejt svobodnej. Člověk, kterej nemá tu disciplínu a touží po svobodě, tak ta svoboda pro něho neexistuje, protože ty si musíš sám poroučet, abys byl svobodnej. Já tady můžu chodit do práce, kdy chci, nikdo mi vůbec neříká, kdy mám přijít do práce, ale já jsem tady každý den ráno v pět hodin. To už je daný tou tvojí osobností...“.

Podobný pohled na svobodu má informátor Miloš druhé generace: *„It's seems like the only people that have the direction came out of the extreme hard time. The harder the time was they went through, the more their understanding what the American principle should be...the ability to have a freedom into gain... You can only go up when you start at the bottom.“*¹⁰⁷

Informátor Libor svobodu vnímá spíše jako finanční nezávislost, kterou si v USA může dopřát a která by mu v České republice chyběla: *„Tu mám práci a mě to živí a vydělávám peníze, takže to mě... umožňuje to, že můžu dělat, co chcu. To máš tu svobodu, ne. Že vyděláš víc peněz, ušetříš víc peněz a je... má člověk víc svobody tady. Když jedeš třeba tam [do ČR], tak ty lidi... oni jsou strašně závislý na tom kolik ušetří, jo. Já se nemusím ohlížet na to, jestli ušetřím nebo ne, protože já to vydělám, rozumíš.“*

Informátorka Hanka si stěžovala na nesvobodu v České republice z hlediska občanské společnosti: *„Tam [Čechy] nemůžu sníst ty lidi, ty jejich manýry a to jejich chování...a tam...nemůžeš nic vyřídit, tam není žádná, žádný práva a svoboda, tam je...se každej furt podrobuje. Furt tam platí, že musíš buď mít známí, nebo někomu namazat a když nemáš známí, tak s tebou jednaj hrozně...“.*

Informátorka Květa naopak pochybuje o USA jako zemi svobody, i když připouští, že po ekonomické stránce se člověk může stát více svobodný než v České republice: *„Jako ono to tady není tak špatný, jo [smích] ale jejich... pravidla, jejich nařízení, furt něco, furt*

---

¹⁰⁷ „Pravděpodobně jediní lidé, kteří mají cíl, prošli extrémně těžkými časy. Čím těžšími časy prošli, tím více chápou jaká by měla být americká podstata... schopnost získat svobodu.... Můžeš se jenom posunout výše, když začneš na dně.“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

prostě... jo hlavně, že všude říkaj, jak je to land of freedom¹⁰⁸ ... jo, tady to vůbec není land of freedom, jo...tady když se nad tím zamyslíš, tak člověk tady musí dělat mnohem víc... jako jo, ty dovedeš koupit...v Čechách by sis takovouhle loď nemohla koupit.“

Informátor Radim druhé generace vyjádřil svou náklonnost k americké mentalitě slovy: *„Jsem rád, že můžu použít [anglický] jazyk, jokes. Květa tomu nerozumí...tý kultuře...Já jsem v tom vyrostl a já to vyžaduju. Znáš tu kulturu, ten dialekt, mentalitu, já ji mám rád, ne tu konzumní, ale tu svobodu a ten humor. Třeba je to jednoduše humor, ale je srandovní, ale je i chytrý, complex.“*

Naopak informátor Ross druhé generace během svých návštěv České republiky měl možnost nahlédnout na českou společnost a našel v ní více svobody než v Americe: *„There was more freedom for me. I liked that... last time I was there it was more freedom.... you can go out, do whatever you want...there all kinds of... there're some bars always open, doesn't matter how old you are...there's the great nightlife...and you can because everyone understands...you have to be responsible if you go out and there's all kind of public transportation, there's no need for driving....the whole freedom and independence was something new compared to here, because I was.... You know now when I'm old enough to do that, it's ok but when I was younger... three years ago I wasn't allowed to do that... there is more responsibility for teenagers and back there more freedom...and I liked that a lot.“¹⁰⁹*

Informátorka Milada během rozhovoru vyslovila i neakceptovatelnost získané svobody a určitou ztrátu kázně, na kterou byla v rodné zemi zvyklá: *„I was a member of the Sokol since I was three years old. I was 17 years before I leave it and came to America. Here the Sokol I couldn't stand it because the kids just didn't obey the rules and when I said to the...náčelnice...what was that all about, nobody... all the parents would come out on me what the hell they come here for fun, so that wasn't Sokol I was used to. When they said*

---

¹⁰⁸ „...země svobody...“

¹⁰⁹ „Bylo tam pro mě daleko víc svobody. To se mi líbilo... naposledy, když jsem tam byl, tam bylo víc svobody... můžeš jít ven, dělat cokoli chceš... je tam spousta... vždycky je tam nějaký bar otevřený. Nezáleží na tom kolik ti je... je tam skvělý noční život... a můžeš, protože všichni chápou... musíš být odpovědný, když jdeš ven, a jsou tam různé druhy veřejné dopravy, nepotřebuješ řídit... veškerá svoboda a nezávislost pro mě byla nová věc oproti tady, protože jsem byl... víš, teď když jsem starý na to, abych to mohl taky dělat, tak je to dobrý, ale když jsem byl mladší... před třemi roky jsem to nemohl dělat... teenageři tam mají daleko víc zodpovědnosti a víc svobody... a to se mi hodně líbí.“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

POZOR! It was POZOR! So I couldn't go there anymore...I couldn't figure out what they go there for... ”¹¹⁰.

Kromě tematizace svobody se v rozhovorech ukázala důležitost české „praktičnosti“.

Informátor Libor vyzdvihuje českou šikovnost, spořivost a schopnost poradit si i za cenu určité otrlosti proti daným pravidlům: *„My Češi máme logiku, my si dokážeme vypočítat věci, my si dokážeme zamyslet, když to...a oni, třeba moji sousedi Američani, a oni si nevědí rady, co s určitýma věcma, třeba kolem domu, jo. Já říkám: ‘Proč si to neuděláš sám?’ ... ,No, já jsem to nikdy nedělal‘ ... Říkám: ,Však to není těžké, jo. ‘ Když se podíváš, já jsem si třeba vyměňoval doma okna, jo. Já si dělám všechno sám doma. Vyměnil jsem si takhle okna sám. A když jsem se ho zeptal, proč si to neuděláš sám, on říká, ale já jsem to nikdy nedělal. A já říkám: ,No, tak se podíváš jak a uděláš si to ne‘. To není, to nemusíš být...mít vysokou školu. Tady si to všechno koupíš. Oni nemají tu... logiku a vůli... a stav věcí... a třeba nic illegal se nesmí dělat, jo...všechno je...a to není legal a ...rozumíš ...[smích] ... My jsme takový víc otrlí, my se tak nebojíme. A teď tě hodí sem a tvůj mozek z toho Česka furt funguje, jak by se to dalo udělat, aby to bylo, co nejlevnější, jo, anebo jak by sis to mohl udělat sám.“*

Informátorka Vanda poukázala na praktičnost Čechů: *„Je tady [v USA] málo handy people¹¹¹. Pro ně je pohodlnější si to nechat udělat od někoho. Jsou tak nacvičení. To my si to prostě uděláme sami.“*

Podobně informátor Radim druhé generace vidí českou mentalita zakotvenou v představě, že Čech vždy myslí po ekonomické stránce a udělá si hodně sám, než aby za to zbytečně zaplatil: *„Mám český... superpowers¹¹² ... mám powers¹¹³, mám možnost, můžu používat českou mentalitu, to mě pomohlo... cítím se víc vychcanej – ušetřím energii, udělám si to já sám, protože jsem na to dost chytrej, že jsem ochcal ten systém, nemusel jsem zaplatit peníze...rodiče vařili doma, docílili toho hodně, protože vyšli z komunistický mentality a*

---

¹¹⁰ „Od tří let jsem byla členka Sokolu. Opustila jsem ho, když mi bylo 17 a přijela do Ameriky. Tady jsem Sokol nemohla vystát, protože děti prostě nedodržovaly pravidla, a když jsem řekla... náčelníci...o čem to je, nikdo...všichni rodiče se proti mně postavili, že jsem proboha přišli kvůli zábavě, takže to nebyl Sokol, na který jsem byla zvyklá. Když řekli POZOR! Byl to POZOR! Tak jsem tam už nemohla chodit...Nemohla jsem pochopit, proč tam vlastně chodí.“

¹¹¹ „praktičtí lidé.“

¹¹² Supersíly

¹¹³ Síly

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

nezapadli do konzumní mentality, teď už třeba taky zapadli, ale ne když jsme přišli, a rodiče mě to učili a já jsem odporoval, nerozuměl jsem tomu, a pak jsem si uvědomil, že to má svoje výhody... “. Také se zmínil, že Češi se dokážou hodně obětovat.

Informátor Miloš druhé generace zmínil prostý rozum, který v americké společnosti vymizel, a úctu k emigrantům, kteří si dokázali poradit: *"We could have all stores closed and give the guy the whole truck with can goods and he wouldn't start because he doesn't have electric opener...[laugh] he's too dumb to take a walk and beat the can until it has a hole in it and then you suck the food out of it if you have to...right...so it's just the common sense what was lost, you know, lot of people, unfortunately...lots of common sense...the whole field of exploration...and our...our emigrants that came here in late 18 hundreds and early 19 hundreds, they came over here with the purpose...they all have common sense...they brought their music, they brought the food, they brought the culture, they brought the holidays... no matter where they came from."*¹¹⁴

Informátorka Květa poukázala na schopnost emigrantů dokázat si vybírat v americké společnosti plné materiálního konzumu: *„...já když přijdu z úplně jiný země, kde toho tolik nemáš jako tady máš hrozně majetku, tak... ty si dokážeš vybírat, ty dokážeš dělat rozhodnutí, který ty lidi by neudělali, protože pro ně to přijde úplně normální.“*

Jedno z dalších témat se objevila česká závist. Informátor Milan při vyprávění svých prvních let v Americe popsal náladu, kterou cítil ze svého okolí: *„Víš tady to je tak, že ty lidi maj radost, když se někomu daří... Co já si pamatuju, tak v Česku to tak nebylo, jo a tady opravdu ti fandej, aby se ti to podařilo, to co jsi...za jakým cílem jsi se vydal, a to je jako hlavní taková motivace toho, že můžeš to někam dotáhnout, když máš ten ...mentální podporu, tak se ti lepší žije...“*

Informátor Libor poukazuje na českou mentalitu, s kterou se potýká během svých návštěv v Čechách: *„Možná že už nám vadí...třeba už jsme si zvykli na to soukromí a na to, že nikdo se ti nedívá přes plot, nikdo neví, co tu děláš, nikdo o tobě nic neví. To je ta...já si*

---

¹¹⁴ „Mohli by jsme mít všechny obchody zavřené a chlápkuvi dát celý nákladák plný konzervami s jídlem a nenajedl by se, protože nemá elektrický otvírák... [smích] Je natolik hloupý, aby se prošel a popral se s konzervou tak dlouho, až je v ní díra, a pak z ní vysaješ jídlo, když musíš... jo, selský rozum se vytratil... tolik možností... a naši...naši emigranti, kteří sem v 19. a začátkem 20. století přišli, přišli se záměrem... všichni měli selský rozum... přivezli si s sebou hudbu, přivezli jídlo, přivezli kulturu, přivezli svátky... bez ohledu na to, odkud přišli.“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

myslím, my už jsme na to tak zvyklý, že teď tam [do ČR] přijdeš a ty lidi třeba...víš co, mentalita ta česká... že tam ty lidi vždycky pošilhávali, co máš a nemáš a jak...já nevím, no...možná je to trošku aj ta závist nebo když o tobě nikdo nic neví, tak tě nezná, tak ti to tak nepřijde, ale pokud to daj najevo, tak je to.... ne, že bych já to pocítil, když tam jedu, ale někdy máš pocit, že...lidi se na tebe dívají jinak, protože žiješ v Americe...to víš, že ty lidi se na tebe dívají jinak.“

Informátorka Hanka se během rozhovoru zmínila o závisti několikrát. Její zkušenost s jinými krajany nebyla pozitivní a proto si i udržuje raději méně přátel: *„Velice málo teda [mám českých přátel]. Mám taky Američany přátele. Ale já nemám čas na nic, ono je lepší ... tím míň problémů mám...to je blbárna jenom, že jo. Jeden závidí druhému...a ...taky jsem byla tady udaná od Čechů...Lidi záviděj, když někdo přijde a začne pracovat a jinej přijde a nepracuje a je na wellfaru, tak ten kdo pracuje si samozřejmě dovolí víc a ty který nepracujou, tak pak jsou strašně naštvaní, že někdo má víc, než oni a lidi záviděj, no, nadávaj a takový věci...taky jsem si to prožila.“* Nebo se v jiné části rozhovoru zmínila: *„Češi jsou mnohem inteligentnější národ, ale když se pustili do světa, mohli teda něco vybudovat, tak všichni...většina jich chtěla hned zbohatnout nebo...nevím, no. Myslim si, že se v nich projevilo najednou všechno to, co bylo potlačovaný a nejhorší je ta závist a takový věci. A to u Američanů není. To málo kdo ti...budou závidět a podrážet, úmyslně, plánovaně, tak jako Češi. Česká...špatnej charakter u Čechů, který se projeví tím, že najednou dostali moc svobody, místo aby to obrátili k dobru s úsměvem. Američan si nemyslím, že je zákeřnej tak jako bohužel Češi.“* V další části rozhovoru dodává: *„Tady [v USA] si můžeš vyřídit, cokoli chceš, odsud můžeš, kamkoli chceš a nemůže s tebou nikdo hrát, tak jak to dělaj v Česku. A zas to všechno pochází od závisti.“*

Informátor Radim druhé generace se o závisti Čechů poměrně hodně rozpovídal: *„Já nevím, jediné v hospodě [jsem si rozuměl s lidmi v ČR], když jsi byl pod pár pivama... jo, jako tady ty lidi se na tebe dívali jinak a když babička vyhrála auto, tak byl jsem zklamanej z toho, že... ta závist, lidi hrozně moc záviděli, místo aby ti přáli, tak ti záviděli a to si myslím, že prej... je od toho nátlakem ještě od těch komunistů, že to pronásleduje ta komunistická mentalitě, že ty lidi byli zabrždění... protože to zboží tam nebylo a ta žárlivost si myslím je naučená od rodičů... pár generací to bude trvat než taková mentalita se... Američani nenajdeš moc žárliví, jako oni jsou...všude se najde žárlivý, ale...každý tu má stejný možnosti, ale někdo*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

dokáže víc, protože... místo aby chodil spát nebo toto nebo chodil někam, tak doma dělá...dělá web stránku nebo opravuje něco...nebo staví auto nebo jako cokoli, jo...tak...no, a pak má to auto postavený, pak má...nebo si postaví letadlo, cokoli, jo...to je úplně jedno, ale ...pak přijdou jeho kamarádi a hned: 'Jé, Honzo, tys tady jako dělal, jako to vypadá dobře, jo, už víme, proč...' Jo, není tam, neřekl bych, že ta žárlivost, žárlivost...lidi [v USA] nežárlí tak...jo. To je...jako kdybych si koupil nějaký drahý auto, tak bych neměl strach, že by někdo NASCHVÁL by chtěl narazit se svým autem se dvěřma do mejch dveří. Jako ono se to stane... ale v Česku jsem to viděl naschvál, že jsem... a policajt ještě k tomu na to...na prohlídce. Babička vyhrála auto Miatu...v roce 94 nebo něco...to v té době bylo Ferrari... tak toto auto tam jelo a toto auto tam bylo zaparkovaný, ona šla na prohlídku a... to auto tam bylo a já jsem v tom autě čekal, babička byla v nákej frontě. Já jsem tam čekal a teďka jsem normálně viděl, jak prošel policajt s dalšíma lidma jako měl zrcátko, díval se pod to auto, díval se do kufru, jestli má všechny ty...tyto...bezpečný věci, no otevřel dveře jako bum do úplně nový auto... krásný červený a to jsem ještě umyl. Tak víš, co já mám tady junkovni¹¹⁵ auto... když si ho zaparkuju vedle bavoráka, mě to je úplně jedno, co se stane s mým autem, jestli do mého auta někdo bouchne, ale když zaparkuju vedle bavoráka, tak řeknu: 'Jé, to je hezký auto', tak si budu dávat bacha, abych mu to neodřel...Tak já nevím, každěj si toho auta všiml, tak ten policajt si toho auta musel všimnout taky, ten policajt to udělal naschvál. A to mě mrzelo, prosim tebe.“

Vedle této vlastní zkušenosti si vzpomněl na příhodu se svojí bývalou českou slečnou, když na společném výletě viděli hezké sportovní auto a její reakce ho odradila: „Když jsme jeli po jedničce na sever Kalifornii, a projelo vedle nás... takové sporták, takový hezký auto, kabriolet a tam seděla hezká holka a ona vedle nás projela a byl to... hezký, protože tam máš krásnou ... jo, jako moře, cestu ...vypadalo to jako reklama...no a ta holka něco řekla jako negativního, nějak se jako zmínila něco, no a pak jsme zaparkovali u nějakýho majáku někde...tam jsme zaparkovali a tam bylo to auto a ona řekla: 'Ó, já jí pojedu auto klíčem....' Co? Já jako proč? Co ona udělala? Žárlivá, žárlila...jako tam...byla to kvalita, která mě nelákala...jako ty český holky byly nakažený, takový divný...“.

Na druhou stranu však někteří informátoři byli pyšní na svou určitou kulturní nadřazenost a vzdělanost českého národa. Informátorka Hanka se jistým způsobem nad

---

¹¹⁵ „...starý...“

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

Američany povyšuje: „*Strašně mě chybí Česko, chybí mě kultura...Lidi jsou tady úplně nevzdělaný...Američani jsou víc průměrní proti Čechům. Češi jsou mnohem inteligentnější národ...Já si myslím, že my [Češi] jsme daleko na vyšší mozkový i duševní úrovni, než Američani...jo, samozřejmě nějaký výjmy...ale myslím, že určitě. Když jsme sem přišli, tak jsme znali daleko víc o Americe, než znají někteří lidi tady, Američani, kteří se tu narodili. To bylo daný tou naší kulturou, my jsme se učili v Česku o všem, měli jsme přehled světové ze základní školy. Věděli jsme detaily, ale oni nevěděj tady ani základní věci o Americe, hodně lidí. [smích]. Myslim si to, že jsme daleko...máme daleko větší přehled...většina Američanů, který se tady narodili, nemaj ten přehled do dneška o Americe, protože je to nezajímá. Je zajímá kolik vydělaj, aby měli auto, televizi, tohle, základní věci, náký...aby měli cíle, jako my chceme třeba cestovat a tak tamhle a tamhle, to většinu lidí to tak neláká. Mluvim o normálních lidech, že jo. Nemluvim o bohatejch, který nevědí roupama, co dělat a jak utratit peníze...všude byli, a nebo to není na takový úrovni, aby třeba měli cíl jet někam, po čem my toužíme.“*

Informátor Milan se rád vrací do České republiky kvůli kulturnímu vyžití, které mu v San Diegu chybí: „*No, do jistý míry jako kulturně byly Spojený státy pro mě zklamáním po kulturní stránce... My jezdíme do Prahy často... a tam si zase užíváme kultury a chodíme do kostely, na koncerty a do divadla a zase nežijeme jako indiáni. [smích] no tak co jinýho tady můžeš dělat...tady furt svítí sluníčko, tady nemůžeš chodit v kravatě... takže žijeme ty dva životy mezi San Diegem a Prahou...my nic jinýho nepotřeš...tam máš tu kulturu, tu krásnou architekturu a přijedeš sem a tady je lepší počasí.“*

Od narození svého syna se informátor Radim druhé generace daleko více zajímá o Česko a hledá pozitiva, která pro něho Česko představuje: „*...ted', co mám syna, tak vidím výhody na Česku...kultura, vzdělání...“*

Informátor Pavel druhé generace byl při své návštěvě České republiky okouzlen pražskou architekturou plnou historie: „*Když jsme přišli zpátky v roku 91, když jsme tam šli s rodičema, tak jsme šli do...Prahy a tam si pamatuju, jak tam byly ty... ten Karlův most a... jako...starodávný...jako když tam bydleli králi, to tady nevidíš v Americe, tady nejsou ty památky, co má Evropa, jako jak ty baráky vypadaj a tu historii, jak tam mají.“*

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

Poslední vlastností zmiňovanou informátory, která vymezuje společnou mentalitu, zazněl humor. Informátoři první generace nacházejí v českém humoru společné pochopení a pobavení. Například informátor Milan oceňuje s jinými Čechy sdílený společný humor, ve kterém si navzájem rozumí („...a teda je to ten humor, že jo, kterej jako ten český prohazujem...“). Nebo informátor Libor sdělil, jak se necítí být součástí americké kultury, protože jde o jinou mentalitu: „...spoustu věcí my [Češi] nevíme a oni [Američani] mají například nějaký joke, který oni znajú z dětství a ty nevíš...nebo pohádky nebo něco, my to neznáme.“ Informátoři druhé generace již českému humoru příliš nerozumí a je pro ně více srozumitelný americký humor. Například informátor Radim se vyjádřil: „Po stránce humoru se zasměju tomu americkému víc, tomu českému nerozumím.“ Ale také podotkl, že zahlédl jeden z dílů českého seriálu, na který se dívá jeho žena na internetu, a jednomu vtipu se mohl zasmát: „Ten jeden kluk tam říká: ‘Co si myslíš, jsem nějak blbej Moravák?’ Tak tomu jsem se tomu zasmál, protože jsem tam byl a zažil jsem to, tak jsem to mohl pochopit, ale jinak tomu seriálu nerozumím a nemůžu se na něj dívat.“ I informátor Pavel se zmínil o jednom rodinném českém příteli, s kterým má určité společné pochopení v oblasti českého humoru a zážitků. Nicméně tomu nepřikládá velký význam: „To pomůže, že se známe dýl a že je Čech, no tak si myslím...nevím... tak rozumí tomu víc, jako co jsme prožili, tak on třeba nějakému žertu rozuměl, co Američan by nerozuměl, něco takovýho malýho...“.

5.6 Atributy češství

Jevy, které informátoři spojovali s češtvím, lze vztahovat ke dvěma oblastem. První jsou osobnostní charakteristiky nositelů české identity. V textu výše zazněly v této souvislosti typické rysy české mentality: schopnost podřídit se (která podle informátorů byla překonána), praktičnost, závist, kulturnost, vzdělanost a humor.

Kromě osobnostních charakteristik nositelů české identity se čeští emigranti vztahovali i k vybraným kulturním jevům. Jedním z nich je historický rozměr země původu reprezentovaný turistickými místy (např. Prahou). Domácnost nebo pracovní prostředí informátorů bylo často vyzdobeno obrázky historických míst z České republiky.

Dalším atributem češství se objevilo pivo. Jedna z prvních asociací, která informátora Libora napadla po vyslovení Česko, byla pivo: „No, vzpomínky, no. Kamarádi, no... Vždycky si vzpomeneš na rodinu, na kamarády a na pivo, no. ...[smích]...Bych mohl chodit na pivo, no,

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

víš co...to pivo nám... Čechům nám chybí pivo, jo. Jo, už kvůli tomu pivo, vždycky se těším...Kdyby ses mě zeptala: ‚Na co se těším nejvíc, když jedeš tam.‘ Ok, já bych ti řekl: ‚Na pivo, jo.‘ Ale rodině svý to nemůžu říct ...[smích]..., že se těším na pivo ...[smích]...ta Plzeň, víš co, třeba mě strašně chutná Plzeň a jako...“

Pro informátora Miloše druhé generace bylo pivo jedním z důležitých symbolů češství. Během rozhovoru se o něm zmínil několikrát s patřičnou hrdostí: „...most people don't know that Czechs brew more beer than anybody else also...they're thinking that it's Germans who are brewing all the beer...I say: 'Ye, you got it wrong. Czechs.'...So, I think, we're very proud of our heritage...we're heading into the mix and there's nothing wrong with it...“¹¹⁶ Nebo: „[Our family] goes back to 15 hundreds. I found a beer with that name on the label...there was a brewery there...“¹¹⁷

Také informátor Radim druhé generace se zmínil při otázce, zda by vyprávěl svým dětem o České republice, o pivu: „Já nevím jestli bych jim vykládal, ale jako znaly by pivo, Večerníček, koukaly by se na Večerníček...“

Zde je vhodné podotknout, že ani pořádané aktivity českých spolků se neobejdou bez podávání českých piv.

Mezi kulturní jevy, které okazují k češství, pak byl jedním informátorem (Radimem) zmíněn i Večerníček, viz výše.

Zároveň mají informátoři tendenci svou českou identitu manifestovat. Kromě výše uvedených obrázků, jsou to symboly, které umísťují na viditelná místa. Buď k domu, nebo na vozidlo. Například informátor Radim druhé generace si připevnil na svůj motocykl značku CZ nebo vyvěsil na svojí jachtě českou vlajku vedle americké. Také informátorka Hanka pojmenovala své kadeřnictví Bohemia a světelný název je umístěný velkými písmeny nad vstupem do prostor kadeřnictví.

---

¹¹⁶ „...většina lidí také neví, že Češi vyrábějí více piva než kdokoli jiný...myslí si, že to jsou Němci, kdo dělá všechny piva...Říkám: ‚Jo, to je špatně. Češi‘...Takže si myslím, že jsme hrdí na náš původ...stane se z nás směsice a na tom není nic špatného...“

¹¹⁷ „[Naše rodina] se datuje od šestnáctého století. Objevil jsem pivo s tímhle jménem [jeho rodinné příjmení] ve značce... byl tam pivovar...“

5.7 My versus oni

Během analýzy rozhovorů byla věnována pozornost také konceptualizaci vlastní identity informátorů v kontextu kategorie „my versus oni“, která ohraničuje dvě naprosto protikladná stanoviska – mezi citovou náklonností a antipatií, důvěrou a podezřením, jistotou a strachem, ochotou ke vzájemné pomoci a agresivitou. „My“ znamená skupinu, k níž se aktér cítí pařit a dobře rozumí dění uvnitř. Ví, jak si počínat a cítí se tak bezpečný a jistý. Naopak „oni“ představují skupinu, se kterou se člověk neztotožňuje a nechce do ní náležet. Chování této skupiny příliš nerozumí, a proto se může cítit ohrožený.

V rozhovorech některých informátorů bylo pomocí označení „my“ nebo „oni“ patrné včlenění sebe do určitého širšího celku. Někteří tento celek vnímali jako rodinnou sounáležitost, jiní jako etnickou, a projevíli tak své češství. Nejsilnější vazba ke svému češství byla vyzorována u informátora Libora (např.: *“Jsme Češi, jo. To se snad ani nedá vymazat, jo. A vždycky, kdyby se mě něco stalo, tak víš, že se můžeš vrátit a máš tam kamarády, máš tam rodinu, protože my tady nemáme nic. Já jsem v tom nevyrostal, já tady třeba nemám... třeba z high school kamarády...já jsem přišel, takže ty jsi tady nevyrostal, ty s nima nemáš nic moc společného...“*; *„Spoustu věcí my nevíme a oni mají například nějaký joke, který oni znajú z dětství a ty nevíš... nebo pohádky nebo něco, my to neznáme, jo.“*). Slabší užití konceptu „my“ („Češi“) nebo „oni“ („Američani“) se objevovalo u informátora Milana a informátorek Hanky, Květy a Vandy. Ostatní informátoři takový koncept neužívali, kromě informátorky Milady, která emigrovala ve 30. letech 20. století a během rozhovorů zaměňovala pomocí slova „my“ svou příslušnost k Američanům a jindy k Čechům.

* * *

Otázka etnické identity u českých emigrantů první generace v americkém prostředí je velmi komplikovaná. Jak je patrné z výpovědí informátorů, jednotliví informátoři prožívají svojí identitu v různých rovinách.

Za prvé v rovině americké identity v kontextu občanství na základě práv a povinností včetně symbolu svobody a v kontextu materiální konzumní společnosti.

Za druhé v rovině české identity v závislosti na zkušenosti jedince, a to v kontextech a) emoční, b) sdílení určité společné kultury, c) jedinečnosti (vymezení české identity vs.

5. Vnímání vlastní identity a českého původu a vztah informátorů k rodné zemi

americké díky vyšší kultuře, historii a kutilství spojené se schopností poradit si za každých okolností), d) sdílení interpersonálních kontaktů a e) češství jako styl života (v rodinném kruhu určité dodržování české tradice – například vaření českého jídla, používání češtiny).

Třetí rovina prožívání identity je rovina sociálního statusu. Sociální třídy americké společnosti determinují do určité míry, s kým se informátor stýká. Sociální rovina je patrná u informátora Milana, který patří do vyšší sociální vrstvy než jeho krajané a jeho češství se nachází v rovině patrona ostatním Čechům.

Poslední rovinou jsou vnímané identity a) nepatřit nikam – informátor Milan a Pavel a b) být emigrantem – informátor Radim (určitá spřízněnost s ostatními emigranty bez ohledu národnosti).

Většina informátorů konceptualizují jak českou, tak i americkou rovinu své identity. Po emocionální stránce se emigranti první generace, kteří opustili rodnou zemi v dospělém věku, ztotožňují většinou s identitou Čecha. Jde o určité porozumění a sdílení podobných hodnot spojené s výchozí etnickou identitou. Výjimkou je informátorka Milada, která žije v USA nejdéle a považuje se za čistou Američanku. Přesto však vykazuje pozitivní vztah k České republice. Po materiální stránce a co se týče práv a povinností se ale informátoři velmi rychle adaptovali a vnímají sebe samy jako americké občany. Všichni jsou nositeli amerických občanství kromě informátorky Květy, která i v jiných případech ukazuje nejmenší stupeň začlenění do americké společnosti. Plány vrátit se do ČR a žít tam na trvalo, projevila výrazněji informátorka Květa a její manžel Radim.¹¹⁸

Informátoři druhé generace - Radim a Pavel, kteří započali svou adaptaci na hostitelskou zemi v útlém dětství, se po emocionální stránce cítí být více Čechy než Američany. Nicméně v sociálním prostředí se vnímají jako Američani a stali se plnou součástí americké společnosti. Informátoři narození v USA se považují jednoznačně za Američany. Všichni informátoři mají pozitivní vztah ke svému českému původu. Jsou na něj patřičně hrdí a uvědomují si výhody, které jim přináší. To je patrné zvláště při vnímání své identity v rovině jedinečnosti.

---

¹¹⁸ Radim projevil snahu přesídlit do ČR na nějakou dobu kvůli svému synovi. Domnívá se, že jeho syn by mohl získat v ČR kvalitnější základ do života vyrůstáním v tradičnější společnosti.

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

K uchování původní etnické identity napomáhá emigrantům kontakt s jinými krajany. Rady emigrantů, kteří již nějakou dobu pobývají na území hostitelské země, mohou čerstvým emigrantům velmi pomoci pohybovat se a adaptovat v novém prostředí. Ale také ti, kteří se již do nového prostředí adaptovali, se stále rádi stýkají s krajany, kteří sdílejí podobnou mentalitu a mohou více pochopit životní situace, kterými emigranti procházejí. Někteří emigranti rádi navštěvují akce českých spolků a manifestují tak svoje češství. Přestože se v oblasti San Diega nacházejí čtyři dříve zmiňované registrované spolky, jejich aktivity nejsou příliš časté a informátorům ze sledovaného vzorku jsou povětšinou neznámé nebo je navštěvují jen sporadicky. Pro jejich každodenní život jsou zcela nedůležité. Způsob prožívání češství tak zůstává často jen v rodinném kruhu či jen s několika málo českými přáteli.

6.1 Rodina a čeští přátelé

Informátorka Milada po svém příchodu do USA žila delší dobu v krajanské čtvrti v Chicagu a mimo rodinu se pohybovala do druhé světové války dennodenně mezi jinými krajany. Ovšem po přestěhování do San Diega žádné stálé kontakty s jinými Čechy neudrhuje a aktivně je nevyhledává. Pokud však na nějaké krajany narazí, nebrání se přátelské konverzaci. Přesto má na paměti své předchozí nepříjemné zkušenosti s českými politickými emigranty, kteří přišli po druhé světové válce („*There was so many of them but some of them weren't such a nice people to me...they tried to get...they're scheming people...anything for themselves what they could get, that I didn't like. And they didn't want to assimilate to the culture here...they still wanted to do it like there but they wanted American money and that's no good.*”¹¹⁹). Dotazovaná spolu se svým mužem vlastnila restauraci, ve které se v jedné z místností stýkali čeští emigranti, ale bohužel roztržky mezi navštěvujícími krajany se staly natolik nepříjemné pro ostatní zákazníky restaurace, že nakonec museli krajany požádat o opuštění restaurace: „*We had a little room where we had these people come and meet and they were fighting the politics... Finally my husband walked in there and he said: Look, if you want*

---

¹¹⁹ „Bylo jich hodně, ale někteří z nich se ke mně nechovali dobře...snažili se získat...pletichařili s lidmi...cokoli pro sebe, co by mohli získat a to se mi nelíbilo. A nechtěli se přizpůsobit místní kultuře...pořád chtěli dělat věci jako v Čechách, ale chtěli americké peníze a to není dobře.“

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajaný

to fight the Czech politics, you go back there and don't fight that over here...they couldn't forget politics over there, so they never came again. We told that not to bother...That's the way you have to look at it...so that was hard, that was hard...and still you like them but if they can not assimilate...”¹²⁰

U informátora Milana se ukázalo, že se stýkal s krajaný mnohem frekventovaněji z počátku své emigrace. Měl 18 českých přátel na území Kalifornie, než přesídlil z Anglie do Los Angeles na pět let. Poté se přestěhoval s rodinou do regionu San Diega, kde žije 23 let. Tito přátelé mu v prvních letech velmi pomohli. Nejenže než opustil Anglii měl přes ně domluvenou práci jako vedoucí výroby pečiva a sladkostí v hotelu Disneyland, kde ředitel byl původem Čech, ale také mu půjčili peníze na koupi domu a jeho vybavení. Na pomoc, kterou mu poskytli nejenom čeští přátelé, vzpomíná takto: „*Víš tady [v Americe] to je tak, že ty lidi maj radost, když se někomu daří...co já si pamatuju, tak v Česku to tak nebylo, jo a tady opravdu ti fandej, aby se ti to podařilo, to co jsi... za jakým cílem jsi se vydal, a to je jako hlavní taková motivace toho, že můžeš to někam dotáhnout, když máš ten trošku materiální a hlavně ten...ten...mentální podporu, tak se ti lepší žije...“* V současné době se však s českými přáteli často nestýká. Někteří z nich již zemřeli nebo se odstěhovali a vzdálenost mezi bydlišti brání společnému setkání (přátelství se přeneslo do občasné telefonické komunikace), ale hlavně sám Milan nemá příliš velký zájem. Udržuje bližší kontakt v současné době jen s jedním českým párem mimo krajanů v jeho pracovní skupině. Ke stykům s jinými Čechy se vyjádřil takto: „*Když teda bych měl být upřímnej, tak bych se rád stýkal s Čechama, který by byli přibližně na stejný úrovni jako jsem já, aby měli podobný zájmy a to je někdy hodně těžký najít i ve svým bydlišti natož v cizině, protože v cizině bereš [Čechy]...ty jsou zajímavý tím, že ti řeknou, kde seženeš český okurky a český pivo a podobný německý, který je podobný českýmu zelí, rozumíš...“* Pokud někdy zaslechne češtinu mimo domov a své české přátele, příliš velký zájem o navázání kontaktů neprojevuje („*Někdy slyšíme [spolu s manželkou] tu českou řeč v tom supermarketu nebo někde..., ale když vidím takovýto hulákání...Podej mi tohle... Co tady děláš?...tak radši se tomu vyhneme, protože...v Česku bysme se tomu taky*

---

¹²⁰ „Měli jsme malou místnost, kam jsme nechali ty lidi přijít a scházet se. A oni se hádali kvůli politice...Nakonec k nim můj manžel přišel a řekl: ‘Podívejte, jestliže se chcete hádat kvůli české politice, běžte tam zpátky a nedohadujte se o tom tady...’ Nemohli zapomenout na tamější politiku, tak už nikdy znovu nepřišli. Řekli jsme jim, ať se neobtěžují... Takhle se na to musíš dívat...bylo to těžký, bylo to těžký...a stejně je más ráda, ale když se nemůžou asimilovat...“

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

vyhnuli, tak proč bysme se jim nevyhnuli tady...to není žádný snobismus, ale...určitou kulturní...já bych řekl...určitou takovou sociální kulturu si musíš zachovat...“). Oceňuje ovšem s Čechy sdílený společný humor, ve kterém si navzájem rozumí („...a teda je to ten humor, že jo, kterej jako ten českéj prohazujem...“). A jeho „privilegované“ postavení vedoucího ve výrobně pečiva a sladkostí pro hotelový řetězec mu umožňuje pomoci zaměstnat řadu českých emigrantů („...tady je [pracovníky s českým původem] vždycky přijímám [smích] tady jsem jich spoustu přijmul, spoustu.“).

I u informátorky Vandy je patrná stejná linie vývoje četnosti vztahů s jinými krajany mimo rodinu jako u předešlých informátorů. V prvních letech své emigrace vyhledávala příležitosti se setkat s jinými Čechy relativně často („Chodili jsme do parku, kde se scházeli lidi, Češi, i z Los Angeles.“). Ale v průběhu let ztratila zájem na setkání Čechů chodit a v současné době se stýká jen se dvěma českými kamarádkami. Ve svém zaměstnání během pracovní doby je v kontaktu s informátorem Liborem a Milanem.

Také informátor Libor se poměrně hodně stýkal s českými přáteli v počátcích své emigrace, ale postupem času si zvykl na své soukromí („Ze začátku, jak je to pro tebe všechno nové, tak ty lidi držou víc pohromadě. Čím jsi tady dýl, tak...lidi se rozhádají za prvý, kvůli blbovinám, já nevím, rozumíš, tak je to...no a pak už každý chce mít to soukromí, víš, možná. Zjistíš, že ty lidi nepotřebuješ, že radši se budu stýkat s těma, co já chcu a už si vybíráš, s kým se chceš stýkat. Vykašleš se na všechno ostatní.“). Stykům s krajany dává také přednost před Američany díky lepšímu porozumění: „Já jsem přišel, takže ty jsi tady nevyrůstal, ty s nima nemáš nic moc společného. Takže já ve skutečnosti, proč si připadám, že jsu outsider...sám si tak připadá, protože .... spoustu věcí my nevíme a oni mají například nějaký joke, který oni znajú z dětství a ty nevíš...nebo pohádky nebo něco, my to neznáme.“ Proto všichni jeho přátelé jsou Češi, s kterými však udržuje v současné době spíše kontakty na dálku přes telefon: „Všechny kamarády, co mám, jsou Češi, Američany bych řekl, že moc nemám...Já když si chcu třeba pokecat s kamarádem, tak já mu zavolám...a nemáš pocit, že bys ho musela jít navštívit, jo. Takže já vždycky jednou za měsíc zavolám ty moje kamarády nebo jednou za týden, to záleží, s kým chci mluvit a pak my hodně mluvíme [česky] tady v práci. Takže my se... pokecáme s Milanem, s Vandou a já už nemám pocit, že potřebuju se vykecávat...přijdu

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajaný

dom, pustím televizi a čumím na zprávy, podívám se třeba na nějaký sport a mně to stačí a nemám pocit ...a teď jsem zvyklej na to soukromí, JÁ jsem si teda zvykl, že mám to soukromí.“

Informátorka Hanka udržuje velmi málo kontaktů s jinými Čechy, neboť s nimi neměla dobré zkušenosti. Ale ani jiné přátele (americké či jiné národnosti) si příliš neudržuje pro nedostatek času a chuti: *„Českých přátel mám velice málo, ale já na to nemám ani čas ani chuť. Mám jich málo, ale ty co mám, to jsou přátele, tak je lepší mít málo a lepší, než hodně a nedobrý... Mám taky Američany přátele. Ale já nemám čas na nic, ono je lepší ... tím míň problémů má... Jeden závidí druhému...a ...taky jsem byla tady udaná od Čechů.“*

Informátorka Květa nemá špatné zkušenosti s českými krajaný a díky většímu porozumění by s nimi ráda udržovala častější kontakty, neboť se cítí, že má s nimi stále více společného, než s Američany: *„S těma Čechami si víc rozumím...s Američanama si zas tak nerozumím...To není o tom, že se můžeš lepší vyjádřit...já nevím, protože ten člověk...protože se můžeš o něčem bavit, jo...tady jsou věci, který ty těžko pochopíš, protože jsi v tom nevyrostla.“*. Bohužel její kontakty s krajaný byly častější na počátku jejího pobytu v USA, než je tomu v současné době (*„Dřív jsem se stýkala, ale teď už se nestýkám vůbec s nikým.“*), což je dané do značné míry jejím způsobem života na lodi a silnou vazbou ke své rodině (*„Teď už celkem nemám koho vyhledávat, protože mám [manžela], chci být s [manželem], tak nemám potřebu vyhledávat další Čechy... kdybych třeba nebyla s [manželem] a byla s Američanem, tak si myslím, že by mi to chybělo...že bych je potřebovala... mluvit s někým česky.“¹²¹*)

Jiní přátelé stejného původu, se kterými informátor Radim udržuje přátelské kontakty, jsou kromě jeho ženy jen dva lidé – autorka této diplomové práce, se kterou v současné době komunikuje jen na dálku přes Skype a přítel, který kotví nedaleko jeho lodi a žije podobným způsobem života. S ním hovoří anglicky. *„Jako nemůžu říct, že bysme měli s Květou kamarády, kteří by byli...Češi...jako ty jsi náš dobrý kamarád, kterej považuju jako z nás z nejbližších kamarádů... s dalším člověkem, s kterým se stýkáme, je Julius, ale to je víc, protože dělá...on je v lodích a já su v lodích a bydlíme velmi blízko sebe, tak máme toto společný, tak tím pádem, ale je to Slovák... další Češi...ani ne...to jako... neříkám, že bych se*

¹²¹ Informátorka se svým manželem (informátor Radim) mezi sebou komunikují česky.

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

jako stýkal, je to je Čech, to bysme se měli kamarádit... ten je Čech, to ne...když je to dobrý člověk, tak je to dobrý člověk, tak se kamarádiš.“

Informátor Pavel také neudrzuje časté kontakty s jinými krajany mimo svou rodinu a ani je ve svém každodenním životě nevyhledává („...že bych hledal český kamarády třeba přes computer, to ne. Ne, ne...“) Český původ v přátelských vztazích u něho nehraje žádnou roli: „Na to konto, že prej je Čech, tak asi ne...jako že ty ses narodil v Česku a já taky, tak kvůli tomu jsme kamarádi, tak to ne...“. Zná však díky své matce (Vandě) jinou českou emigrantskou rodinu se dvěma dětmi, která přišla do San Diega ve stejné době jako jeho rodina, a dotazovaný považuje syna této rodiny, vrstevníka, za dobrého kamaráda a k jeho českému původu dodal: „...to pomůže, že se známe dýl a že je Čech, no tak si myslím...nevím...tak rozumí tomu víc, jako co jsme prožili, tak on třeba nějakému žertu rozuměl, co Američan by nerozuměl, něco takovýho malýho, ale...že bych s nikým jiným kamarádil jen protože je Čech, tak to ne...“. Mezi sebou hovoří anglicky. Vedle tohoto kamaráda udržuje styky s rodiči své ženy, která emigrovala se svou rodinou z Československa ve dvou letech. S více Čechy či Američany českého původu se nestýká. Ale když zaslechne přízvuk u kolemjdoucích, kteří by mohli být Češi, tak je zvědavý a projeví zájem zjistit, zda jde skutečně o Čechy („Když já jdu někam a uslyším, že mluví s akcentem a myslím, že to je Čech... tak se ho hned zeptám, ó, odkad' seš, že prej máš akcent? A... když to byli Češi, tak řeknu, že jsem z Česka a začnu na ně mluvit česky.“).

Informátor Miloš se narodil v Americe, a přestože má kladný vztah ke svému českému původu, přátele českého původu nemá a ani kontakty s nimi nevyhledává.

Poslední informátor Ross narozený v USA se nachází v obdobné situaci. Vedle jeho amerických přátel má jen jednoho přítele slovenského původu, s kterým se ani nezná dlouho. Není pro něho důležité, jakého původu jsou jeho přátelé.

6.2 České krajanské spolky

Informátorka Milada, která je v americkém prostředí nejdéle, zažila ještě čile fungující české spolky v Chicagu, kde strávila polovinu své emigrace v USA (1930 - 1972). Aktivity českých spolků v oblasti San Diega však nenavštěvuje a ani nemá žádné povědomí o existenci

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

místních spolků. V dřívějších letech, kdy žila v Chicagu, se ale relativně často akcích pořádaných krajany zúčastňovala („*Well, in Chicago there was a lot of Czech celebrations...in Chicago...always...every Sunday, you know, in some garden and they used to do it in brewery...in the Pilzen park there was dancers, that was always... every Sunday...every Saturday there was something.*”¹²²). A dokonce byla po dlouhou dobu členkou spolku CSA a Czechoslovak. V oblasti San Diega zašla několikrát se svým synem (informátor Miloš) na koncerty české hudby. Ovšem o bližší kontakt s hudebními představiteli neměla zájem díky jejich přílišné upjatosti, kterou informátorka vnímala: „*We visit Prague symphony here... that time I remember when I went to Carlsbad...Carlsbad...they came to Carlsbad, I didn't think much of Carlsbad here...and they were all too starch for average person, we're used to going to the star and talk to them, here we didn't come to talk to them, we just watched them...they were all so starch...that's what I cannot understand that they honor all the titles and all that.*”

123

Informátor Milan k českým spolkům v současné době nemá příliš velký vztah a jejich aktivity nevyhledává. Nicméně v minulosti se několika aktivit zúčastňoval a to převážně z důvodu snahy předat svým dětem určité povědomí českých tradic („*Kdysi jsem chodíval, kdysi jsem chodíval...a to bylo tak částečně, protože jsem chtěl, aby se děti ... viděly takovou tu českou kulturu... a ono toho tady v tom San Diegu moc není...Tady [v San Diegu] jsem byl taky párkrát v tom kostele.*“). Je si vědom existence České římsko-katolické misie.

Informátorka Vanda občas zajde na setkání v kostele pořádané Českou římsko-katolickou misíí, a přestože českou Chaloupku mezinárodních vztahů také zná, na žádné akce pořádané Chaloupkou v Balboa Parku nechodí („*V domečkách ne, tam jsme na oslavy nikdy nešli. Něco tam je na Mikuláše. My si Mikuláše někdy připomenem, ale nijak ho neslavíme.*“).

Informátor Libor na otázku znalosti místních českých organizací a jejich sporadických aktivit jen odpověděl: „*Víš co, já si připadám, že jsem takový samotář. Já ani na*

---

¹²² „V Chicagu bylo hodně českých oslav...v Chicagu...vždycky...každou neděli, jo, v nějaké zahradě a dělávali je v pivovaru...v parku v Plzni byli tanečníci, to bylo vždycky... každou neděli...každou sobotu tam bylo něco.“

¹²³ „Navštívili jsme tady pražskou symfonii. Pamatuju si to, když jsem jela do Carlsbadu...Carlsbad...přijeli do Carlsbadu, moc jsem o Carlsbadu nevěděla...a na běžné lidi byli všichni tak upjatí, jsme zvyklí chodit za hvězdami a bavit se s nimi... tady jsme k nim nepřišli, jenom jsme je pozorovali... byli tak upjatí...to nemůžu pochopit, že uctívají všechny ty tituly a všechno tohle.“

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

takový... Ale oni [české spolky] ani nemají toho moc. Bývá v Los Angeles třeba...tady jsem byl párkrát v kostele, že ten kněz přivedl jednou za měsíc...a bývají soboty...a bývá tady mša...a byl jsem tam párkrát a bylo tam ze začátku třeba 30, 40 lidí. Teď jsem tam byl a bylo tam 6 lidí...tak jako...to je blbý docela... já...víš, co...tady ta Amerika je to, že ...vlastně tady každé bydlí 20, 30 minut od sebe a většinou vyřešíš všecko přes telefon. “

Zájem o české spolky nebo české akce informátorky Hanky není velký. Za svůj pobyt v USA (24 let) navštívila jen několik akcí pořádaných českými spolky a to převážně v počátečních letech své emigrace („...byla jsem párkrát KDYSI DÁVNO v Los Angeles, tam je český dům, dokonce snad jednou vánoce...a...v Balboa Parku [Chaloupka] ne...nebo občas...ani jsem tam letos nešla...jenom občas. No, to mě neláká...“). Několikrát se také zúčastnila koncertů českých zpěváků nebo vystoupení herců, kteří přijeli na západní pobřeží na turné („...šla jsem když tu byla Pilarka...a takhle ty herci, a Matuška, Bohdalka, tak to jsem šla...a jak se jmenoval ten...kytarista...no to je jedno...tenkrát tam přišel pozdě...Kryl...“). Příliš velký zájem o tyto aktivity však neprojevuje („...Jenomže to nejsou žádné laciné koncerty tady a taky nemám čas a když je to v týdnu, tak už vůbec ne. Dělá všechno v tejdnu. Dělá večery, tak to pro mě není...ale nejela bych...ale jo, kdyby přijel Gott [smích], kterýho nikdo nemá rád, ale já ho miluju od začátku, tak bych šla....ten je ale v Los Angeles, tam já ale zas nepojedu...tak asi ne...“). Ze čtyř organizací v sandiežské oblasti má povědomí jen o dvou – o české Chaloupce mezinárodních vztahů a české římsko-katolické misií.

V povědomí informátorky Květy je znalost dvou českých spolků v oblasti San Diego - České Chaloupky mezinárodních vztahů v Balboa Parku a české římsko-katolické misie. Nicméně jejich oficiální název nezná, jen si je vědoma jejich akcí, které ovšem nenavštěvuje kromě dvou výjimek (jednou navštívila Chaloupku v Balboa Parku a jednou se zúčastnila vánoční mše pořádané Českou misií).

Informátor Radim si není vědom žádných českých spolků a jejich aktivit a ani nemá zájem je vyhledávat. Letmé povědomí má jen o Chaloupce v Balboa Parku díky své ženě. Jejich aktivity pro jeho každodenní život nemají žádný význam.

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

Informátor Pavel o žádných českých organizacích neví a ani neprojevuje zájem. Pamatuje si, že v dětství s rodiči chodili na setkání Čechů do parku, ale neprojevuje vlastní iniciativu o takovéto akce. Nemyslí si ani, že v San Diegu je velký počet Čechů, a v zásadě je pro asimilaci do americké kultury (*„Tady v San Diegu, já si nemyslím, že je velké Czech community, že jsou tady hodně Češi...tady to není moc, těch Čechů...já se na to taky můžu dívat dvakrát...jedna věc je to dobrá, máš svůj community, tady American je free, dělej si co chceš, ale jestli chceš Česko, tak se odstěhuj do Česka...přišel jsi do Ameriky, abys byl v Americe, ne v Česku, přece když se ti Česko tak moc líbilo, tak proč tam nezůstal?“*).

V současné době se informátor Miloš nezúčastňuje žádných aktivit českých spolků, a jejich existence v sandiegské oblasti si ani není vědom. Ze svého dětství si však pamatuje na četné návštěvy aktivit pořádaných českým pivovarem v Chicagu, kam chodíval se svojí rodinou. V minulých letech se ale několikrát zúčastnil hudebních koncertů českých protagonistů, kam zašel se svojí matkou (Miladou).

Informátor Ross nezná žádné české spolky, a tudíž nenavštěvuje ani žádné jejich aktivity. Po otázce, zda by měl zájem si případně vyhledat takové aktivity přes internet, odpověděl: *„No tak není to špatnej nápad, ale nikdy jsem na to nemyslel.“*

6.3 Styky s jinými Američany

Informátor Milan se pravidelně stýká spolu se svojí manželkou se skupinou lidí, kteří mají společný kulinářský zájem. Tato skupina lidí, která se skládá z různých národností, se schází v měsíčním intervalu a pokaždé si zvolí určité téma, podle kterého se vaří různá mezinárodní jídla. Jde o určitou formu zábavy členů této skupiny a odráží se v ní i kosmopolitní náhled Milana na svět. *„Tak ta skupina, tam například žádný Češi nejsou, to jsou všechno velmi bohatí lidi...tam jsou Němci, Rakušani, Italové... Američani a Angličani, asi šest nebo sedm různých národností...Jsou tam židi a protestanti a katolíci...rozumíš, takže je to zamixovaný absolutně.“*

Informátorka Vanda udržuje přátelský kontakt s několika americkými zákaznicemi, které si u ní nechávají stříhat vlasy (vedle svého zaměstnání v hotelu si přivydělává kadeřnickou živností).

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

Jedinými společenskými kontakty pro informátora Libora jsou mimo pracovní prostředí sousedi, kteří se ovšem často stěhují, jak je pro americké prostředí typické. Přesto občas komunikuje se čtyřmi sousedy (Američan, dva Filipínci a Filipínka): „*Já znám možná 4 sousedy. Sousedí se hodně stěhují, jo, a ten zbytek ani nevím, kdo tam bydlí. A nejvíc se bavím s tím sousedem naproti anglicky. To je Američan. On mě potřebuje. On má kočku, tak předem ví, že já se mu starám o kočku, a když já potřebuju, třeba odjedu, tak on se mi stará, třeba seká trávu, jo...*“.

Informátorka Hanka má několik amerických přátel, ale jak již bylo sděleno dříve, přátele si příliš neudržuje pro nedostatek času a chuti.

Sociální kontakty informátorky Květy mimo rodinu (manžel, syn, matka manžela) jsou omezeny jen na spolupracovníky v zaměstnání – bílé Američany, s kterými má přátelské vztahy, ale mimo pracovní dobu se s nimi nestýká.

Informátor Radim má za přátele několik bílých Američanů, ale vzhledem k jeho životu na lodi s nimi mnoho styků neudržuje.

Informátor Pavel si udržuje poměrně hodně přátel mezi bílými Američany, se kterými má blízký vztah.

Informátoři Miloš a Ross jsou plně součástí americké společnosti a jejich přátelé jsou Američani.

6.4 Zájem o dění v Čechách a kontakty s vlastní

Informátorka Milada se zajímá o informace, které se týkají České republiky, i přes její zjevnou akulturaci. Po celou dobu své emigrace si dopisuje s příbuznými z Čech a dodnes odebírá měsíční magazín ze svých rodných Moravských Budějovic.

Informátor Milan udržuje pravidelný korespondenční kontakt s přáteli v ČR („*Já si taky dopisuju s lidma, to je taky vlastně přátelství...já si dopisuju s těma lidma v Česku. Musíš tam být trošku diplomatickej, a nesmíš se moc vytahovat, rozumíš. Já jim třeba zapřu, že jsem si koupil auto za [tolik] tisíc, protože oni by to ani nechtěli pochopit...*“). O politické události odehrávající se v Čechách nemá zájem a nezná podrobnosti: „*...ty problémy politický, který tam mají, já jim nerozumím...*“

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

Také informátorka Vanda zachovává čilou korespondenci i telefonický kontakt s příbuznými v České republice.

Podobně informátor Libor si uchovává pravidelný kontakt s příbuznými pomocí emailu nebo telefonu.

Informátorka Květa ráda sleduje české televizní seriály přes internet a to velmi aktivně. Mimo jiné pravidelně komunikuje se svými rodiči v Čechách.

Informátoři Radim, Pavel, Miloš i Ross s žádnými příbuznými v Čechách neudržují kontakty.

Zájem o dění v Čechách a kontakty s nimi jsou limitovány u informátorů jen na komunikaci (písemnou či telefonickou) se svými příbuznými či přáteli. Větší zájem o politickou situaci či jiný kulturní vývoj v rodné vlasti není nikterak silný ani u jednoho z informátorů.

6.5 Volba životního partnera

Bylo pro ty informátory, kteří nebyli ještě zadáni před emigrací, důležité hledat si partnera s českým původem nebo český původ u partnera neměl pro informátory podstatný význam?

Informátorka Milada se provdala za muže českého původu: *„I married a Czech guy and he was a chef... [laugh] I had married to a Czech chef...”¹²⁴*. V české čtvrti v Chicagu nebyl problém si nalézt manžela stejného původu (*„Ye, it was among Czech people, that time we were... some time on a party and it was all Czech there, ye. And my husband was cooking something there and that’s where I met him but that wasn’t that I was looking for... ”¹²⁵*). Jak se vyjádřila její snacha (manželka informátora Miloše) Chicago v té době bylo plné etnických komunit: *„You stay where... That’s why Chicago is...Chicago is so different than here in California and what we have here...we’ve now all been here for 34 years, it’s almost hard to remember what we had in Chicago...like when she [Milada] came there... she stayed of course in her group... her friends and her family, her father speaking only Czech, all that outy*

---

¹²⁴ „Provdala jsem se za českého kluka a byl kuchař... [smích]. Vzala jsem si českého kuchaře...”

¹²⁵ „Jo, bylo to mezi českými lidmi, v tu dobu jsme byli... někdy na oslavě a bylo to všechno české, jo. A můj manžel tam něco vařil a tam jsem ho potkala, ale to nebylo, že jsem ho vyhledávala...”

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

was always Czech.”¹²⁶ Milada byla jistě při výběru partnera ovlivněna svým otcem, který byl proti tomu, aby se stýkala s německým klukem: *„Well, the worst part was that my father was against German and there was a German baker once took me to a show and my father chased him and I...he was German... we couldn't date together [laugh].*”¹²⁷

Informátoři Milan a Vanda byli v době emigrace již v manželském svazku s českými partnery.

Informátor Libor by dal přednost životní partnerce mexického původu. Jeho zkušenost ze vztahu s Mexičankou byla natolik pozitivní, že cítí lepší spřízněnost s Mexičankou než s Češkou: *„Já bych...mě nevadila Mexičanka. Já jsem...docela mám pocit, že s Mexičanama my [Češi] máme možná nejbliž...víš, ta mentalita a...to ... z té jižní Ameriky, já bych řekl, že to by mi možná vyhovovalo víc, než... než možná Češka. Oni jsou, oni jsou víc... hodně... já nevím...v tom Česku se to hodně změnilo, proti tomu, co to bývalo. Já si myslím, že Mexičanky dokážou...ne, že bych já to potřeboval, jo...když oni ty Mexičanky jsou víc na rodinu, jo... vyloženě oni jsou pro rodinu a dělaj všechno pro rodinu. Ty Češky už nejsou takové...“.* Američanku jako svojí životní partneru si nedokáže představit: *„Ne, to [Američanku] asi ne...víš, co my máme problém s tím, že oni ...ten styl, jak žijí oni...třeba co já vím, ty Američanky, oni žijí na kredit kartách, jo. Takže oni furt žijí v dluhách, jo. A to mě...Čechům...hodně vadí. My neumíme žít na dluh.“*

V době emigrace byla informátorka Hanka vdaná. Emigrovala však sama a její manžel zůstal v Praze. Přestože ji měl následovat, nikdy se však do San Diega nedostal a jejich manželství skončilo rozvodem. Informátorka se později provdala za Američana, s kterým se po dvou letech rozvedla. Její jediný syn (informátor Ross) je z tohoto druhého manželství.

Informátorka Květa v době své emigrace navázala několik známostí s Američany, ale teprve setkání s informátorem Radimem se vyvinulo v manželský svazek. Nepřipustila, že český původ jejího manžela byl pro ní důležitý, přesto hrál jistě velkou roli. S Čechy má větší

---

¹²⁶ „Pohybovala jsi se kde... To je proč Chicago je... Chicago je hodně jiné než je to tady v Kalifornii a co máme tady... jsme tu všichni už 34 let. Je skoro těžké si vzpomenout, co jsme měli v Chicagu... jako když ona [Milada] tam přišla... zůstala samozřejmě ve své skupině... se svými přáteli a rodinou, její otec mluvil jen česky, všechno to prostředí bylo vždy české.“

¹²⁷ „No, nejhorší bylo, že můj otec byl proti Němcům a tam byl německý pekař, který mě jednou vzal na představení a můj otec ho honil a já... byl Němec... nemohli jsme spolu chodit.“

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajaný

pocit sounáležitosti a pochopení, což pravděpodobně z velké míry ovlivnilo její výběr životního partnera.

Informátor Radim přiznává, že český původ jeho partnerky měl vliv („No, na 100%... *maj tam [v ČR] dobrý holky... hezký holky...to mě vyhovuje, ty uměj dobře vařit, to je super...a chtěl bych si myslet, že mají domácí...ty values...jak se to řekne... hodnoty, rodinný hodnoty...*“). Vedle faktoru českého původu pro informátora bylo také důležité nemateriální založení jeho partnerky („*Jako já jsem už prošel dvouma Češkama a byl jsem pod vlivem, že ty Česky jsou úplně...že to jsou zblázněný ženský...jako holky jsou holky kamkoli půjdeš. Jsou materialistický lidi a jsou nematerialistický lidi... a jako dvě holky byly docela materialistický, zrovna z Česka...jako krutě. Materialistický... ta druhá byla...ta měla okamžitě...když jsme jeli po jedniče na sever Kalifornii, a projelo vedle nás...my jsme jeli v nějakým vanu, kde jsme mohli spát v tom autě a takový, projelo vedle nás takové sporták, takový hezký auto, kabriolet a tam seděla hezká holka a ona vedle nás projela a byl to...hezký, protože tam máš krásnou ...jo, jako moře, cestu ...vypadalo to jako reklama...no a ta holka něco řekla jako negativního, nějak se jako zmínila něco, no a pak jsme zaparkovali u nějakýho majáku někde...tam jsme zaparkovali a tam bylo to auto a ona řekla: ‚Ó, já jí pojedu auto klíčem....‘ ‚Co? Já jako proč? Co ona udělala?‘ Žárlivá, žárlila... jako tam...byla to kvalita, která mě nelákala...jako ty český holky byly nakažený, takový divný...“ Nakonec však uzavřel svoje rozjímání slovy: „*Jako upřímně ti říct, tak jako proč jsem si vybral Květu...ona mě nenervovala... S ní jsem mohl být uvolněný, mohl jsem být já...*“ Nicméně skutečnost, že si našel českou partnerku, ukazuje na jeho silnou vazbu k češství. Díky své manželce své češství také velmi posiluje: „*S ní mám dítě a ona mě víc ovlivňuje, abych byl víc Čechem. Ona si s Američanama nerozumí jako já.*“*

Informátor Pavel má podobnou zkušenost při výběru partnerky. Český původ napomohl k vzájemnému pochopení partnerů díky podobným hodnotám a tradici, v které byli vychováni. Na otázku, zda bylo pro něho důležitý, že má jeho partnerka český původ, odpověděl: „*No, nemyslím si, že to bylo důležitý, ale pomohlo to...*“. A dále rozvedl: „*No jako...nejvíc je to s rodičema, protože rodiče řekli co...jenom abys nedonesl Američanku domu...ne, jenom jako...furt jako žijou v Česku... musí to být jako...bylo by to lepší, kdyby to byla Češka, ale aj pro mě je to lepší, protože aspoň rozumí víc mejm rodičům a... prožila to*

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

stejný, co já jsem prožil, tak aspoň ví, jak jsme vyrostli...jako ona určitě měla ty stejný problémy, co jsme měli my, když jsme chodili do školy a čím jsme si museli...tak jako tak to pomohlo, ale jestli to bylo pro mě jako ó ty nejsi Češka, ta já s tebou nebudu chodit, to nebylo tak. Ale pomohlo to, že prej byla Češka na takový...hm, ale nebylo to že to tak musí být, protože já jsem měl několik holek, který byly Američanky, ale nák to nevyšlo, takhle to vyšlo.“

Informátor Miloš tvrdí, že pro něho český původ u partnerky nehrál při výběru roli, ale protože navštěvoval školu v prostředí studentů s podobným původem, měl velkou příležitost si takovou dívku najít: „*It didn't matter but you had the opportunity...out of five thousand boys and girls in our high school together...50% were Czech...another 30% were Italian and the rest was Polish, Latvian or German...*”¹²⁸ Matka jeho ženy měla českochorvatský původ a její otec německý. Informátor vzpomíná, když poprvé přivedl svou ženu domů: „*When I brought [my current wife] home first time when I started dating her what was the question of my grandma? Is she a Czech girl? [laugh] mom's step-mother... Is she a Czech girl? [laugh]*”.¹²⁹ Jeho žena k tomu dodává: „*But the way how we... I think, with mom and my folks...we were not raised to feel you had to have a Czech partner. We were not ever told that or felt that or whatever. It just happened. Me and Miloš just realized that we had nice time because we had the same values and same tradition and everything so...*”¹³⁰

Informátor Ross si teprve svojí životní partnerku hledá. Na otázku důležitosti národnosti jeho partnerky odpověděl: „*To je jedno asi...Nemůžu takhle říct. Češi jsou mnohem hezčí než Američanky, že jo. Ale bych jako nevybral jenom, že je Češka a nemělo by to žádněj ...jak je náký český slovo pro to?...It wouldn't have any bearing on my decision.*”¹³¹

Z výše zmíněných výpovědí sledovaného vzorku vyplývá několik viditelných společných znaků. U první generace, která přišla do hostitelské země v dospělém věku, lze

---

¹²⁸ „Na tom nezáleželo, ale měla jsi tu příležitost... z pěti tisíc kluků a holek na naší škole...bylo 50% Čechů... dalších 30% byli Italové a ten zbytek Poláci, Lotyší a Němci.“

¹²⁹ „Když jsem poprvé přivedl [současnou ženu] domů, když jsem s ní začal chodit, jaká byla první otázka mojí babičky? Je Češka? [smích]... mámy nevlastní matka... Je Češka? [smích]“

¹³⁰ „Ale jak jsme se... Myslím, moje máma a rodiče...nebyli jsme vychováni, že musíš mít českého partnera. Nikdy nám to tak nikdo neřekl. Prostě se to stalo. Já a Miloš jsme si prostě uvědomili, že nám je spolu dobře, protože jsme měli podobné hodnoty a tradici a všechno, tak...“

¹³¹ „To by nemělo žádný vliv na moje rozhodnutí.“

6. Způsoby prožívání češství – udržování kontaktů s krajany

řící, že důležitost udržování kontaktů s jinými krajany byla častá z počátku jejich pobytu v novém prostředí, což je do značné míry přirozené. Procesu adaptace na nové prostředí z velké části napomáhá sounáležitost a rady jiných krajanů, kteří se již adaptovali a znají místní podmínky nebo procházejí stejnými problémy. Společná sdílená kultura z rodné země a pocit pochopení zde hraje důležitou roli. Přesto však časem takovéto kontakty vymizely a nejsou pro informátory již tak důležité. Nejen že někteří informátoři (Milada, Libor, Hanka) měli negativní zkušenosti s jinými krajany, ale i individualistický přístup k životu v americké společnosti napomáhá k uvolnění vzájemných vztahů. Vysoká anonymita v místě bydliště a fakt, že se v Americe lidé hodně stěhují, hraje též svojí roli. Je také nutné zmínit, že v oblasti San Diega velký počet Čechů nežije a už vůbec ne koncentrovaně v nějaké oblasti. Jejich bydliště jsou roztroušená po celém regionu. Pro dva informátory (Radima a Pavla), kteří přišli do amerického prostředí v útlém věku a dva informátory (Miloše a Rosse), kteří se narodili v Americe, není vůbec důležité udržovat přátelské vazby s lidmi s českým původem. Přesto se informátor Pavel i Radim zmínili o určité nákladnosti k těm, kteří prožili podobnou zkušenost emigrace. Může to však být člověk jakékoli národnosti (např. Mexičan), ne jenom českého původu. Co se týče aktivit pořádaných českými spolky, nejsou pro ně zajímavé a nevyhledávají je.

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

7.1 Sociální klima americké společnosti ve vztahu k uchování etnické identity

Vliv komunikace s hostitelskou společností a kontext doby, v níž byla tato komunikace započata, hraje významnou roli pro uchování či reinterpetaci etnické identity. Sociální prostředí výrazně ovlivňuje vztah emigrantů k výchozí etnické identitě. Reakce hostitelské společnosti může posilovat či měnit výchozí kontext, skrze který informátoři nahlíží na svůj původ, což může vést k přehodnocování výchozí etnické identity a její reinterpetaci či přijetí nové etnické identity.

Informátorka Milada neverbalizovala negativní pocity kvůli svému českému původu. Její adaptace v českém prostředí v Chicagu byla velmi poklidná a probíhala pozvolna v době hromadného přistěhovalectví v první polovině 20. století bez zjevných problémů.

Informátor Milan se nesetkal s nepříjemnými zkušenostmi kvůli svému českému původu. Naopak má pocit, že jeho okolí ho díky jeho původu uznává více: „*Víc, spíš víc...a... no takhle...Evropan má tady dobrý jméno. V Anglii jsem si musel tu svojí pozici vybudovat tím, že jsem byl...prostě...dobře pracoval...a tady jsem se dostal do velice dobrý společnosti hned, a já si myslím, že je...třeba...jsme slušní lidi... nemám, žádný pocit...ani tady ani z Anglie náký pocit méněcennosti, že by někdo jako... se na mě dívali z vrchu... to vůbec ne...ale je to taky tím, že jsem si vždycky našel místo a dělal tam hned vedoucího, víš, co myslím...že jsem byl přijmutej na lepší pozici.*“ Ale také připustil, že i ti emigranti, kteří měli vysoké školy v Čechách a dostali se v Americe k podřadné práci, nebyli okolím bráni méněcenně¹³²: „*...myli nádobí nebo takovýhle věci, což tady ve svobodným světě není žádná ostuda. Tady se nikdo nestydí za to, co dělá. Ty děláš a pro ty lidi to nemá žádněj tento, viděj, že jsi se dostal do takový situace a buďto ti pomůžou anebo je to nezajímá, no.*“

Informátorka Vanda se často setkává s pozitivními reakcemi na její původ a tvrdí, že díky skutečnosti, že je bílá s modrýma očima, se k ní místní v San Diegu nechovají nepříjemně. Naopak od nich vnímá obdiv, že opustila svoji rodnou zemi a začala nový život

---

¹³² I když sami se méněcenně mohli cítit.

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti daleko od domova („*Já neumím dobře anglicky a mám akcent, tak si toho lidi všímají a on se jim ten akcent líbí, oni to chtějí slyšet....ptají se odkud' jsi, oni tě obdivují.*“). Má však také několik negativních pocitů, které získala ze strany Afroameričanů („*Černoši si vylejvali zlost na mě, že jsem bílá. Teprve tady jsem se naučila rozlišovat rasu.*“).

Informátor Libor nevyjádřil žádné negativní pocity kvůli svému původu. Kalifornii vnímá jako multikulturní prostředí plné emigrantů z různých koutů světa („*Ne, vůbec [nemám špatné zkušenosti]. A kor tady v Kalifornii. Tady je z celého světa, tady je hodně emigrantů a nikdy jsem neměl takový [negativní] pocit.*“).

Informátorka Hanka nevnímá negativní pocity kvůli svému českému původu. Sociální prostředí ji neodrazuje od vlastní identity. Naopak se cítí být výjimečná a obdivovaná: „*Se mi stalo hodně v práci, že lidi mají strašně rádi cizince, protože vědí, že lidi, co sem přijdou pracujou, a že to chtějí někam dotáhnout. Že sem přišli proto, aby se jim dařilo lepší. To se dalo slyšet a cejtít skoro všude.*“ Ani její český akcent při mluvení anglicky pro ní není překážkou v sociálním prostředí: „*Lidi to maj naopak rádi. X-krát se mi stalo, že...když jsem dělala v hotelu, tak když byly party venku a lidi tam stáli a jenom já chci slyšet tvůj akcent, jo... my jsme se, teda já jsem se za to někdy styděla, jsem se nenaučila pořádně vyslovovat nějaký věci, je to těžký...ale ty lidi tady mají rádi ten akcent.*“

Informátorka Květa má různé zkušenosti, které jsou závislé na lokalitě a lidech z rozdílných sociálních vrstev. V současné době je zaměstnána v menším soukromém obchodě specializovaném na kompletní vybavení pro lodě a jachtaře vlastněným bílými Američany. Lidé, se kterými se v tomto prostředí setkává, nemají žádný problém s jejím českým přízvukem, a že pochází z jiné země („*Třeba zvlášť ted'ka, jako co dělám, v tom odchodě tady tom, tak tady je to dobrý, tady přijdou lidi, zvlášť třeba cruiser nebo vůbec, co jsou ohledně lodí, tak to jsou lidi, kteří už někde byli, co něco viděli, tak ty tě berou jako něco zvláštního a něco jako spíš... pro ně jseš jako něco víc, prostě uznávaj tě.*“). Na druhou stranu se však setkala i s negativním přístupem k ní ze strany Afroameričanů v černošské čtvrti v Atlantě nebo v San Diegu, kde dva roky pracovala v obchodě s květinami („*Třeba když jsem byla v tej Atlantě, kde jsem bydlela...kde to bylo vyloženě taková černošská...černý neighborhood¹³³ a kde vlastně bílí lidi byli menšina, tak to byli hrozný rasisti...tak tam vlastně, že jsi byla bílá a*

---

¹³³ čtvrt'

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

ještě jsi byla z jiný země, tak ty černoši se k tobě chovali hrozně. Jako oni černoši říkaj, že jsou bílí rasisti, ale v podstatě ty to samý dostáváš od těch černochů... tak že jsi bílej a ještě z jiný země, taks to dostával ještě víc a to samý jsem dostávala od lidí v...co jsem dělala v těch kytkách. Tam jsme měli hodně lidí z East County, taková lidi, který...to vidíš, jo...když přijdeš do Coronada¹³⁴, tak v Coronadu vidíš doktory, právníky a takový víc...vzdělanější lidi, ty vzdělanější lidi ty tě berou a naopak pro ně jseš...oni to dokážou ocenit, že jsi z jiný země a ...prostě dokážeš se adaptovat, umíš víc než jednu řeč, no ale pro ty lidi z tý East County, ty to nemůžou pochopit a pro ně ty jseš ...já nevím co to je, ale oni tě nemaj rádi, prostě oni ti to dají najevo, jo...tak tam to třeba byla nevýhoda, vyloženě si dovolili na tebe jenom proto, že jseš...protože mluvíš jinou řečí, jo...a prostě dělali, že ti nerozumí, odmítali se mnou vůbec komunikovat. To jsi měla lidi, co na mě začali rvát, řekli ne já s ní mluvit nebudu, jo, a mysleli si, že seš úplnej blbec, jo. A přitom takovej člověk, ten neví nic, jo. “

Informátor Radim se také nesetkal s nikým ve svém okolí, který by mu dával najevo, že jeho český původ je překážkou k úspěchu v americké společnosti: *„Ne, já jsem měl vždycky pocit, že mě lidi nebo děcka...já jsem neměl problém. Ne. Spíš naopak jako...bylo to zajímavý pro ty lidi. Chcou vědět, odkad' pocházíš, jako co tam bylo... jako různě...každej ne, třeba někomu to bylo jedno...nebo holky chtěly mluvit jako, chtěly slyšet jako mluvit česky...dobrý využití, jako holkám se to líbilo a těm rodičům se to taky líbilo těch holkách...to byl jako takovej dobrej oblbovák ...[smích]... fungovalo dobře...to je dobrej kluk, toho si vem, no, jo, jo, jo. ...[smích]... ok...ale jako, no ne...po negativní straně bych neřekl, že by to bylo špatný. “*

Informátor Pavel nevidí žádné překážky v americké multikulturní společnosti kvůli svému českému původu: *„Tady v Americe já si nemyslím [že by se na mě dívali jinak], protože tady jich je tolik těch původů, od každýho...já si myslím, že...taky jsou lidi, který bydlí vedle a oni mají třeba původ ze Francie a já to nevím a já se na ně nedívám jinak...jako kdyby Američani měli nějaký svůj původ, tak možná jo...jako v Česku 90% lidí jsou Češi, vyrostli Češi, jsou jako jeden culture¹³⁵ ... tady těch cultures je tolik, že ty ani nevíš, že ten je z nějakýho*

¹³⁴ Coronado je malé poloostrovní město v sandiegském zálivu spojené se San Diegem z jedné strany monumentálním mostem a z druhé strany úzkým pruhem pevniny. Jde o velmi bohatou čtvrť, kde sídlí řada vysoce postavených lidí.

¹³⁵ kultura

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti
culture a já si myslím, že tady je toho tolik, že... kdyby Američani měli ten culture a bylo by to tady ten jeden culture a uvid'ou Mexičana, tak oni řeknou ok, to není Američan, to je Mexičan, tak jako to...ale teďko vidíš Mexičana, který vypadá přesně jako Mexičan, chová se jako Mexičan, má všechno jako Mexičan, ale je Američan. Narodil se v Americe, bydlel tady, jo... to ani nevíš, kdo to tady je, protože je toho moc...“.

Pokud informátor Miloš nesdělí, jaký má původ, těžko ho ostatní budou považovat za někoho jiného než Američana. Na otázku, zda si myslí, že ho český původ nějak ovlivnil, jen odpověděl: „*No, it's all fuzzy.*“¹³⁶

Informátor Ross připustil, že v dětství narazil na základní škole na určitou předpojatost dětí vůči jeho českému původu. Přesto ale v současnosti nespatřuje nic špatného na svém původu a nemyslí si, že by mu přinášel nějaké překážky: „*No, když jsem byl mladší, tak... it was more... prenotion*¹³⁷ ...*protože když mladý děti, když jsem byl v menší školce, v elementary school, tak děti hodně kritizujou, že jo a všechno, co neznaj, je špatný, a tak s tím bylo trošku problémů, když jsem byl menší, ale teď jako to není vůbec žádný problém, když se to...rychle nedozvěděj a když to někdo ví, tak lidi už mlčej, že jo. Tak nejsou s tím, žádný problémy...no tak ale má to...takovej... efekt, protože vím, že mám nějak culture, že jo, co jako jiný lidi nemaj...no... pro dobro nebo pro špatno má to nějak efekt, no.*“

7.2 Uchování českého jazyka a jeho vliv na etnickou identitu

Jazyk je jedním z komponentů etnické identity. Utvrzuje člověka v etnické jinakosti a jeho uchováním tuto jinakost reprodukuje.

Informátorka Milada emigrovala do českého prostředí v Chicagu a z počátku neměla velkou motivaci učit se anglicky („*You never learn English, never, never, that used to be signs and everything as soon as you walked in they talked to you Czech and that's it because the guys didn't know how to speak English so we talked Czech and if you didn't understand...well, they give you some younger kid that could talk because the old men didn't learn, you know.*“

---

¹³⁶ „Ne, je to všechno takové zastřené.“

¹³⁷ „...bylo to víc...předsudek“

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

¹³⁸) Její otec se po celý svůj zbytek života v USA nenaučil anglicky a informatorka s ním mluvila česky („*My father didn't speak English.*”¹³⁹). Sama se začala učit anglicky, až když její dva synové byli starší a začali chodit do školy („*Well, I did homework with them [sons] and all that so I learnt that way. I didn't have the school, but I learnt because I spoke German, that was another thing.*”¹⁴⁰). Skutečnost, že se v Československu před svým odchodem učila ve škole německy, jí pomohla také s angličtinou. Stejně tak i její manžel, za kterého se provdala v USA a který byl také českého původu, uměl německy a oba němčinu využívali často ve svém obchodě v německé čtvrti. Se svým manželem mezi sebou mluvili česky, nicméně na syny začali mluvit anglicky v době, kdy prvorozenému synovi bylo pět let, a začal chodit do školy. Informátor Miloš se k použití jazyka svých rodičů vyjádřil: „*When they [parents] spoke to someone else they went right back to English so mom could do speaking to dad in Czech and turned to me and my brother until: “Go and wash yourself for dinner” and go right back in Czech.*”¹⁴¹ Česky informatorka mluví stále velmi dobře bez přízvuku a k češtině má kladný vztah („*Já ráda mluvím česky.*“). Část rozhovoru proběhl v češtině. Bohužel příležitostí používat češtinu příliš mnoho nemá („*Vůbec s nikým, ne, česky nemám s kým povídat.*“). I v rámci rodiny (se svými syny a vnuky) volí angličtinu, aby si rozuměli.

Také Informátor Milan hovoří plynule česky bez přízvuku. Češtinu používá během komunikace se svojí ženou (emigrovala s ním z Československa), dětmi, psem a českými přáteli a spolupracovníky („*Tady [v pracovním prostředí] se mluvím perfektně česky... na psa mluvím perfektně česky a rozumí, všemu rozumí, okamžitě...*“). Proč mluví na svého psa česky, informátor odpověděl: „*Zrovna tak jako na děti, víš...absolutně přirozený mluvit na svoje vlastní děti v tom jazyku, ve kterým jsi se narodil, pokud ten zlom nenastal ve velice útlém věku. Můj zlom nastal, když mě bylo 36, že jo...tak já jsem si nikdy neosvojil mluvu dětskou v angličtině...jsem nikdy jako dítě v angličtině nežil, což je důležitý...i moje děti ty*

---

¹³⁸ „Nikdy jsem se neučila anglicky, nikdy, nikdy, bývaly tam nápisy a všechno [v češtině]. Jakmile jsi přišla, mluvili s tebou česky a jinak ne, protože lidi nemluvili anglicky, tak jsme se bavili česky, a když jsi nerozuměla...no, zavolali ti nějaký mladší dítě, které umělo [anglicky], protože starší lidi se nenaučili, víš.“

¹³⁹ „Můj otec neuměl anglicky.“

¹⁴⁰ „No, dělala jsem s nimi [se syny] domácí úkoly a tak, takže jsem se naučila [anglicky] takhle. Neměla jsem školu, ale naučila jsem se, protože jsem mluvila německy, to byla další věc.“

¹⁴¹ „Když mluvili [rodiče] s někým jiným vrátili se k angličtině. Takže máma mluvila s tátou česky a točila se ke mně a bratrovi a řekla: ‘Go and wash yourself for dinner. (Běžte a umyjte se před večeří)’ a pak se vrátila k češtině.“

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

výrazy neznaj, protože maminka na ně mluvila vždycky česky...nemluví o vnoučatech, mluvím o dětech...ale i ty vnoučata...na ně to má taky vliv, že ty moje děti...tu... mateřskej jazyk nemaj...rozumíš, protože je nedostaly...to znamená, že ji nepředaly dál...to jsou nějaký říkanky a takovýto prostě...to neuměj, no, ale... to je takovej soukromej jazyk, kterej je mezi...specielně matka a děti, kterej se nedá přeložit, nedá se to přeložit, protože to je...to už jsou ty pohádky...“. Na vnoučata mluví jen anglicky, protože česky neumí a ani nerozumí. V jakém jazyce informátor přemýšlí, se v průběhu času měnilo a sám si není příliš jist: „No, to bych taky rád věděl. [smích] víš co...jeden čas jsem přemejšlel víc v angličtině, protože jsem měl takový...než jsem si vybudoval tu pozici a tak jsem měl...musel přemejšlet v angličtině, profesionálně už dneska přemýšlím víc v angličtině než v češtině, protože se tady dnes...tady bavíme o těch výrobkách...i když mluvíme česky, tak to musíme nazývat tím, jak se to nazývá tady, protože by jsme se s nikým nedomluvili, že jo...takže tady myslím většinou anglicky, když jako mluvíme anglicky, ale když...já jsem tuhle zrovna o tom přemejšlel a chtěl jsem se přistihnout v jaký řeči vlastně myslím a myslím si, že myslím převážně už zase v češtině...že jsem myslel víc v angličtině a teďko jako že už se blížím k tomu...tý době, že přestanu dělat.“ Na americký přízvuk při použití češtiny u jiných krajanů se dívá negativně („...no, to vidíš taky někdy Čechy, co přijedou a mluvej někam do televize nebo v divadle a najednou vidíš, že oni mají přízvuk, tak to je divný...“). Anglický jazyk si osvojil velmi dobře, přesto připustil, že v neobvyklých tématech má s vyjadřováním v angličtině někdy problém: „Jsou některý slova, který mám problém se v angličtině vyjadřovat, protože jsem se o to nikdy nezajímal, že jo...přijdeš na nějaký téma, jo...a já to vím v češtině, ale nevím to v angličtině...taky nejsem nijak nadanej na ty řeči...“.

Informátorka Vanda stejně jako ostatní informátoři první generace mluví česky bez přízvuku. Češtinu používá velmi často, jak v soukromém životě, tak i v pracovním prostředí s českými kolegy nebo i s několika českými přáteli. Angličtina je pro ni těžší na vyjádření a není v ní tak pružná („Já neumím dobře anglicky.“). Česky stále přemýšlí většinu času.

Čeština informátora Libora je také plynulá a bez přízvuku. Používá ji denně v pracovním prostředí s informátorkou Vandou a informátorem Milanem a v češtině se dokáže lépe vyjádřit („No, česky, česky...víš ono to...ten jazyk, rozumíš, v češtině...v češtině se dá vyjádřit věci...nebo...rozumíš, si rozumíš, cokoli řekneš, tak je to jako...víc máš...společného. V té angličtině...nemáme...my se bavíme jen česky tady. Jenom když tam někdo přijde,

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

Američan, tak nechceš se chovat...jo...s Vandou a s Milanem, jo, my se bavíme denně česky, třeba já nevím, dvě hodiny...jako...ne úplně konstantně, ale ...takže ono to, ono to, ta čeština...máš potřeb víc...já nevím ...bez toho to není...to se nedá ani zapřít, ani kdybys chtěla...to se nedá.“). V současné době používá češtinu častěji než angličtinu, což je do značné míry determinované skutečností, že v pracovním prostředí jsou jiní krajané a v soukromém životě bydlí sám („Já bych řekl 80% čeština a 20% angličtina. To určitě, protože my se tady [v pracovním prostředí] bavíme hodně česky, což má svoje výhody a nevýhody, že já jsem...já jsem ze začátku mluvil daleko lepší anglicky, když jsem přišel, tak jsem šíleně četl knížky a já jsem žil s Mexičankou a my jsme se bavili jediné anglicky, jo, a ona uměla dobře anglicky, takže jsem se od ní hodně naučil. Ale potom... já jsem začal bydlet sám a bavili jsme se tady česky, tak to ti vypadne, už nečtu tak, už jsem přestal tak číst, jo a já jsem hodně slovíček zapomněl a už na ně někdy nemůžu...protože tak málo mluvím anglicky, že mám problémy, rozumíš. Když se začneš třeba bavit o věcech, které jsou specializované na směr, tak zjistíš, že máš strašné nedostatky...a protože...my se bavíme česky, jo... kdybychom se bavili anglicky, tak jsme na tom určitě lepší. Ale rozumím všechno... televizi rozumím, jo. Takže já bych řekl 95% rozumím, teď jsem tam jedno slovo... nevím, nejsem si jistý přesně, o co jde, ale jako tak...“). Na otázku v jakém jazyce informátor přemýšlí, odpověděl: „Ze začátku jsem si to myslím překládal. Teď už ne. Teď už přemýšlím v angličtině...jako když mluvíš anglicky, tak myslíš v angličtině.“ Pokud je informátor sám, přemýšlí v češtině (Česky. Určitě česky. Určitě přemýšlíš a mluvíš na sebe česky, když se bavím sám se sebou...[smích]...možná je to díky tomu, že dělám s Čechama...ale co znám třeba Čechy, co přijdou a nestýkají se, nebo přijdou mezi Američany, tak už já věřím, že za dvacet, třicet let už přemýšlí nebo už...ale já si myslím, že když už jsi Čech, tam myslíš česky.“).

Informátorka Hanka hovoří plynule česky bez přízvuku. Během rozhovoru použila anglické slovo ve větě jenom několikrát. Česky hovoří s několika málo českými přáteli, s kterými udržuje častější kontakt, a se svým synem („On [syn] víc mluví česky a někdy, když někdy zabrousím do angličtiny, tak on mě odpovídá česky. On víc...si myslím, že...i když už začíná blbě mluvit, ale on víc mluví se mnou česky, než možná já s ním. Já občas zabrousím do angličtiny, když se rozčílím nebo něco, no.“). V pracovním prostředí informátorka hovoří anglicky, pokud nemá české zákazníky: „No tak v práci musím [mluvit anglicky], že jo, ale když mám český zákazníky, tak mluvím česky.“ K užití některých anglických slov v české větě

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

se informátorka vyjádřila, že je pro ní jejich použití rychlejší a jednodušší („*Tak tím, že tady...posloucháš a používáš všechnu tu slovní zásobu, jako že seš v tom prostředí, tak hodně věci používáš běžněji a je to jednodušší, a v češtině si na některý věci nemůžu vzpomenou, to ale málo, jo, a protože to vim v tý angličtině, tak tam hodiš to slovo anglicky. Ne úmyslně, ale je to rychlejší a ... no... a někdy musíš přemejšlet, jak se to řekne... to vim, ale nepoužíváš to furt, tak si najednou nemůžeš vzpomenout...“). Soudobá čeština, s kterou se při svých návštěvách České republiky seznámila, se stala pro informátorku do značné míry nepřijatelná: „*Čeština je teď tak zprasená, že tam [v ČR] člověk neví, jestli je v Americe nebo v Česku, že převzali tolik slov, některý přeložili, některý nepřeložili a to je strašný. A to co bylo hezký na češtině, tak to zaniká. Tak každé chce vypadat jako v Americe...hrozný...někdy poslouchám nejdřív, abych neřekla něco, co není česky, jo, a někdy si myslím, že mluvím daleko lepší češtinou v Česku, než Češi teďko. Mnoha věcem tak vůbec nerozumím.... Já bych se tam musela doučovat češtinu teď. Novou češtinu...“**

Informátorka Květa hovoří také plynule česky bez přízvuku. Češtinu používá v soukromém prostředí se svým manželem a synem. V pracovním prostředí hovoří jenom anglicky. Sama ohodnotila užití češtiny slovy: „*Doma jo, v práci ne, tak 50 na 50 si myslím. V podstatě možná víc angličtinu než češtinu občas, záleží, jak mám mluvnýho manžela doma [smích].“*. Co se týká vnitřního přemýšlení, informátorka používá oba jazyky v závislosti na situaci, v kterém jazyku se příhoda odehrála („*Když se to stalo v angličtině, tak přemýšlím v angličtině, když se to stalo v češtině, tak přemýšlím v češtině. Přemýšlím ve vobouch jazycích...třeba to co se stalo v práci, tak já začnu na [manžela] mluvit anglicky, protože se...se mi to stalo v práci...a začnu mluvím anglicky, z ničeho nic začnu mluvit anglicky, jo a hned se zase vrátím do češtiny, a pak zase začnu mluvit anglicky, třeba v jedné sérii vyprávění použiju dva jazyky najednou.. jako jedna věta je v češtině, jedna v angličtině a to záleží...třeba tady doma a stane se mi, že třeba jsem v práci a přemejšlím jo...třeba co mám nakoupit a tohle to a promluvim na někoho česky...protože zrovna přemejšlím česky. Ale to samý se mi zase stane, že začnu mluvit anglicky...začala jsem mluvit na svý rodiče anglicky... už o tom vůbec nepřemýšláš, jakou řečí mluvíš, nebo jak přemejšlíš.“*

Čeština informátora Radim je na dobré úrovni ve slovní zásobě. Hovoří však s americkým přízvukem a pádové koncovky mu dělají občas problémy. Jeho slovní zásoba je na vyšší úrovni než jeho bratra. Češtinu používá se svými rodiči, manželkou a synem. Na syna

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

však mluví i anglicky. S jinými krajany, kteří vyrostli v Americe, mluví anglicky. K češtině má velmi pozitivní vztah a vnímá ji jako určitou výjimečnost, kterou může použít, aby se odlišil a byl jistým způsobem zajímavý: „*To je výhodný se bavit před lidma [česky] a oni neví absolutně, o čem se jedná a teďka oni nevjou, co ty jsi, co ty jseš, jako rozumí anglicky nebo rozumí... pak na ně spustíš plynule anglicky a okamžitě věd'ou vokolik uhodilo jako...bacha. Oni vjou, tady není něco normálního, oni si myslí, že jsi agent nebo úplně...tak je to fun.Takovej agent ...[smích]...007 agent.*“ Čeština je pro něho zábavná („*Ta čeština je víc dvousmyslná a můžeš tam jako používat různé jokes... můžeš si dělat srandu...a teď slyšíš, jak na tebe řval otec a jak tě mydlil nebo co, měl náky poznámky, tak ty to můžeš jako hodit do života, pak se tomu zasmát, já nevím, nebo říkat takový sprostý slova, nadávat je dobrý v češtině, to mě baví...čeština je zábavná, protože je dvou až trojsmyslná, jo. Je to good. Já nevím...neznám tolik lidí, kteří by žili dvousmyslněj život.*“). Zpočátku jeho vztahu s manželkou mu vadilo, že s ní nemůže mluvit anglicky, ale časem se jí přizpůsobil, protože se jí lépe vyjadřuje v češtině: „*Já [manželku] poslouchám v češtině, jak ona se baví, ono je to takový roztomilý, jako tu angličtinu její, ta její angličtina je roztomilá, ale jako abych s ní měl jako pracovně komunikovat s ňou v té angličtině, tak jako bych si musel vybrat tu češtinu... protože já vím, že ona nemůže se vyjadřovat a já ju chcu vidět...lidi, kteří mluvjou dvou řečem...tak jako problém, co je s nima, že oni nemůžou toto...se vyjádřit...ty se nemůžeš vyjádřit v angličtině, jak se můžeš vyjádřit v češtině.*“ Číst i psát v češtině dělá informátorovi problémy. Nicméně je zajímavé, že v první třídě, kterou stihl před emigrací absolvovat, si osvojil základní počty, a dodnes používá při počítání v mysli česká čísla.

Informátor Pavel hovoří česky s americkým přízvukem a některá slova či věty lépe vyjádří v angličtině. Přirozenější je pro něho mluvit anglicky („*Je to lehčí mluvit anglicky, protože to furt teď'...když jsem bydlel s rodičema, do osmnácti nebo do devatenácti, tak jsem mluvil třeba 60% anglicky a 40% česky, teďkon jak jsem... teď když přijdu dom, tak na mamku nikdy nemluvim anglicky nebo někdy nevím nějaký slovo, sem tam, ale jinak na rodiče jsem mluvil vždycky česky...a od té doby, co se odstěhuješ, tak jako...já jsem, myslím si, promluví 99% anglicky a 1% česky teďko, tak už je to míň a míň a je to těžší a těžší, si myslím, pro nás...aj hodně českejm děckám slyším, že oni na ně mluvjou anglicky a rodiče na ně mluví česky a oni vůbec nemluvjou česky, oni rozumí česky, ale nemůžou mluvit, je to pro ně těžší, aj na sebe, čím míň a míň mluví česky, těžší a těžší to je.*“). Česky hovoří se svými rodiči,

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

s bratrem však mluví anglicky s odůvodněním: „*Protože je to lepší. Pro [bratra], si myslím, je to lepší mluvit česky, protože mluví s tou [manželkou] česky... a on mluví 50% česky a 50% anglicky celý den a což já mluvím česky jen když sem přijdu v neděli.*“). Se svojí manželkou, která má také český původ (emigrovala se svými rodiči ve dvou letech), hovoří anglicky a s jejími rodiči česky. Na své dítě mu i jeho manželce připadá přirozenější komunikovat anglicky. Stejně tak hovoří anglicky s kamarádem českého původu, který emigroval v dětství. O použití angličtiny se vyjádřil: „*No problem to speak English all day long...English¹⁴² je pro mě lehký, ale čeština už je těžší, protože...čím víc mluvím česky, tím lepší, protože si to budu pamatovat. Když jsme šli zpátky do Česka tak to bylo...tak to jsme se naučili, protože tam jsme pak mluvili tři měsíce furt jenom česky, tak to hodně pomohlo, tři měsíce jsem vůbec nemluvil anglicky, tak to tý češtině hodně pomohlo, a jak pak nemluvíš, tak je to opačný.*“ Číst ani psát v češtině neumí: „*Moc dobře ne...ale perfektně [smích], ne, já jsem moc...mě to trvá moc dlouho. Jsem to moc nedělal, protože já jsem nikdy nešel do první třídy v Česku. Mě bylo šest, když jsme emigrovali. Takže psát ne...jsem rád, když můžu mluvit. [smích]*“. Přemýšlí již automaticky anglicky („*Ze začátku jsem přemýšlel česky, ale už se to změnilo. Už přemýšlím v angličtině. Kolem třeba třináct a patnáct, zhruba šestnáct...od té doby, co víc chodíš s kamarádama ven, mluvíš víc anglicky...jako když nám bylo deset, tak jsme byli furt doma a mluvili jsme jenom česky... ve školy jsme mluvili anglicky, ale pak v šest hodin co přijdeš dom ze školy jsme mluvili česky a jseš celý den doma v sobotu a v neděli s rodičema, tak furt mluvíš česky, ale pak až ti je patnáct, šestnáct, jdeš s kamarádama, s rodičema radši nemluvíš [smích,] tak míň a míň.*“).

Informátor Miloš narozený v USA již nehovoří česky. Přesto některé jednodušší věty v češtině rozumí („*I can understand it but ...I can understand pretty good when you speak slow [laugh]...I don't know, my vocabulary is very small.*“¹⁴³). Rodiče na něho mluvili česky do jeho pěti let, než začal chodit do školy („*They [parents] did until we started school. Until I was five years old, I spoke Czech at home, everybody, mom, my brother...*“¹⁴⁴). Jeho mladší bratr si češtinu zachoval více než on sám, neboť jak se domnívá, bratrův zájem byl větší a také

¹⁴² „Je to přirozený mluvit celý den anglicky...angličtina...“

¹⁴³ „Rozumím, ale...Poměrně dobře rozumím, když mluvíš pomalu [smích]... Nevím, moje slovní zásoba je velmi nízká.“

¹⁴⁴ „[Rodiče] mluvili na mě česky, než jsem šel do školy. Do svých 5ti let jsem doma mluvil česky, všichni, máma, bratr...“

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

pracoval s jinými krajany a Poláky („[Brother] was little more interested, I think. He used to speak with granpa more... Of course [brother] worked with Polish and Czech people that's why he get little bit better.“¹⁴⁵)

Informátor Ross se narodil v USA, ale přesto má poměrně velkou znalost češtiny, jak aktivní, tak i pasivní. Česky hovoří jen se svojí matkou („[matka mluví na mě] česky a anglicky, záleží na to, jak se jí chce, co chce vyjádřit... It's a non-conscious effort, you know, it's whatever is more convenient at the time... especially for her, she's already been in America for a long time, so...she...you know...her English is stronger than her Czech was previously...so sometimes English is better...this is something that, you know, has to do with like an American culture or something that should talk in English or whatever.“¹⁴⁶). Angličtina je pro něho přirozenější volbou. Většinou přemýšlí v angličtině, jen když mluví česky, tak přemýšlí v češtině („Když mluvím česky, tak občas v češtině. Ale určitě nejvíc v angličtině.“). Číst v češtině není pro něho lehké a psát česky neumí („Umim něco přečíst v češtině, ale není to... to záleží na tom, jak je to syntax ...jo přečtu to, budu tomu rozumět, třeba psát nemůžu. To je...to nejde. Jako foneticky můžu napsat ...[smích] ...nečtu moc v češtině, ale když mi někdo třeba napíše email v češtině, tak to zvládnou.“).

7.3 Předávání českých tradic příštím generacím

Během výzkumu byla také pozornost věnována dětem informátorů. Jaká jména pro své děti vybrali, jakým jazykem s nimi mluví, zda jim předávají vědomosti o jejich rodné zemi a podobně.

Informátorka Milada má dva syny, kteří se oba narodili v USA. Prvorozený syn (informátor Miloš) má české jméno, zatímco druhorozený syn dostal americké. Sama informátorka i její manžel si svá česká jména přeměnili na anglické ekvivalenty. Přestože její prvorozený syn má české jméno, přizpůsobuje ho anglické verzi včetně výslovnosti. Na otázku proč zvolila taková jména pro své syny, které zvolila, odpověděla: „For me it was...they

---

¹⁴⁵ „[Bratr] se více zajímal, myslím. Baval se s dědou víc...A taky pracoval s Poláky a Čechami, proto je na tom o něco lépe.“

¹⁴⁶ „Je to nevědomé úsilí, jo, záleží na tom, co je v ten daný moment pohodlnější... zvláště pro ní, je už v Americe dlouho, tak...ona...víš... její angličtina je lepší než její čeština byla dříve... takže někdy je angličtina lepší... jde o to, že to má spojitost s americkou kulturou nebo něco, co by se mělo říct v angličtině nebo tak nějak.“

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

called me Mili so he was Milos...and with Ron. When I was in the house, when I was walking there we didn't have name. I was expecting a baby girl [laugh] but I got a baby boy so I took the newspapers and they used to have the children boy pillaret, you know, so what was the least of the names in there... well, it was Ronald and it was Allan... I didn't know which one... so we said: Let's call him Ronald ...[laugh] Every names were Tommy and Mathew and whatever and that's not exactly what I wanted ...[laugh] But would have had a girl, she would have been Victoria. I always wanted call her Victoria after my mother so it...that was just a wish...that time they didn't have the scanning...they didn't have no...they didn't know. You had to take, what you got...[laugh]”¹⁴⁷. Zpočátku na své syny mluvila česky, ale v okamžiku, kdy začali chodit do školy, přešla na angličtinu a od té doby s nimi hovoří jen anglicky. O své rodné zemi jim často vyprávěla a oba k ní mají pozitivní vztah se zájmem znát historické události České republiky a české tradice. Prvorozený syn se mimo jiné zajímá o genealogii jejich rodiny: „*[Our family] goes back to 15 hundreds. I found a beer with that name on the label...there was a brewery there...*”¹⁴⁸ A je informován o české tradici, na kterou je patřičně hrdý: “*It's nice to have where you come from, the heritage, the food, the language, the music, everybody knows Beer barrels polka...most people even know Julajda... We sound like everyone knows, people know but they don't know where it comes from...they really don't...most people don't know that Czechs brew more beer than anybody else also...they're thinking that it's Germans who are brewing all the beer...I say: ye, you got it wrong. Czechs...so, I think, we're very proud of our heritage...we're heading into the mix and there's nothing wrong with it...*”¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ „Pro mě to bylo... nazývali mě Mil, tak on byl Miloš... a s Ronem. Když jsem byla v nemocnici, když jsem tam šla, tak jsme neměli jméno. Čekala jsem holčičku [smích], ale narodil se chlapeček, takže jsem vzala noviny a mívali tam dětský chlapecký sloupek, jo, takže to jméno, který tam bylo nejméně...no, byl to Ronald a byl to Allan...Nevěděla jsem který... tak jsme řekli: ‘Nazveme ho Ronald’... [smích]. Každý jméno bylo Tommy a Mathew a tak a to nebylo přesně to, co jsem chtěla... [smích] Ale kdybych měla holku, jmenovala by se Viktorie. Vždycky jsem jí chtěla pojmenovat Viktorie po mojí matce, tak to... bylo to jenom přání...v té době neměli ultrazvuk...neměli žádný...nevěděli. Musela jsi vzít, co jsi dostala...[smích].“

¹⁴⁸ „[Naše rodina] se datuje od šestnáctého století. Objevil jsem pivo s tímhle jménem [rodinné příjmení] ve značce... byl tam pivovar...”

¹⁴⁹ „Je příjemné vědět, odkud jsi přišel, původ, jídlo, jazyk, hudbu, všichni znají Škoda lásky...většina lidí dokonce zná Julajdu... Vypadá to, že všichni vědí, lidí to znají, ale nevědí odkud to pochází... skutečně nevědí... většina lidí také neví, že Češi vyrábějí více piva než kdokoli jiný...myslí si, že to jsou Němci, kdo dělá všechny piva...Říkám: ‘Jo, to je špatně. Češi’...Takže si myslím, že jsme hrdí na náš původ...stane se z nás směsice a na tom není nic špatného...”

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

Informátor Milan má dvě děti, syna a dceru. Syn se narodil v bývalém Československu a s rodiči emigroval do Anglie ve svých 6 letech. Dcera se narodila během emigrace v Londýně. Syn získal české jméno, které je však univerzální a dobře se užívá i v angličtině. Dcera obdržela anglické jméno. S dětmi hovoří rodiče česky, i přesto že dcera příliš dobře česky mluvit neumí: „*Do dneška s nima mluvíme česky...naše holka odpovídá anglicky, ale náš kluk odpovídá česky...ona odpovídá anglicky, ale rozumí všemu, co říkáme, ale asi si z ní [bratr] nebo někdo dělal srandu, protože ona má hroznej přízvuk...*“. Syn vystudoval Harvard a v současné době pracuje ve výzkumu na rakovinu. Dcera si vybrala učitelskou dráhu a učí na soukromé škole („*Můj kluk dělá výzkum na rakovinu. Šel do toho, do Harwardu, všechno si sám vyřídil, on byl jako v jednom procentě všech nejlepších studentů ve Spojených Státech, takže mu dali stipendium a vzali ho tam a nemuseli jsme nic platit...moje holka ta chodila do jako...jako malá, když jsem sem přijel, tak ten můj kamarád měl tu Montessorovu školu...tak ten můj kamarád jí tam vzal. To je velice dobrá soukromá škola. Takže obě děti jsem měl v soukromých školách na začátku jejich kariéry, než přešli jako do normální školy... a holka je zase učitelka jako v tý Montessorově škole.*“ Syn se provdal za Češku, která emigrovala s matkou v útlém dětství do Belgie a později se dostala do USA. Mezi sebou komunikují převážně anglicky, zřídka francouzsky nebo česky při soukromých záležitostech, a se svými dětmi hovoří jenom anglicky („*Kluk si vzal Češku taky a mají dvě děti... Ona se narodila v Česku...a měla podobnej osud...*“; „*Oni, když nechtěl, aby děti věděly, o čem mluvej, tak mluví francouzsky spolu.*“). Dcera se provdala za Američana a čeština se v jejím každodenním životě stala nepoužitelná („*Holka si vzala Američana, kterej je prima kluk, a mají jednoho kluka.*“). Na vnoučata informátor mluví jen anglicky: „*Anglicky na ně mluvim, protože by mě nerozuměly...ten jeden ten od tý holky by měl zájem [o češtinu], ale my se s nima zas tak často nevidíme, takže to je těžký.*“ Povědomí o České republice oběma dětem rodiče poměrně často předávali (jak již skrze české pohádky nebo historické informace) a vzhledem k tomu, že rodiče vlastní v Praze byt, jezdí se někdy do Čech samy podívat. Dříve i aktivity českých spolků informátor používal k předávání povědomí o české kultuře svým dětem, když byly malé („*Kdysi jsem chodíval [na akce českých spolků] ...a to bylo tak částečně, protože jsem chtěl, aby se děti ... viděli takovou tu českou kulturu....*“).

Informátorka Vanda na své oba syny mluvila a dodnes mluví jenom česky a vychovávala je v českých hodnotách a tradici (Informátor Pavel vypověděl: „*Když jsme byli*

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

děcka, tak jsme nikdy nemohli běhat, oni [americké děti] mohly být venku dýl, a rodiče nám řekli, v Česku jsme museli být doma o šesti, tak jsme byli doma o šesti a to nám vadilo, chtěli jsme být venku dýl...tak ty values¹⁵⁰, jak rodiče vyrostli, tak oni drželi nám, my jsme vyrostli s tím doma, ale v Americe.“) Kluci měli spoustu českých knížek, z kterých jim informátorka četla české pohádky, či příběhy. Rodiče také chtěli, aby se podívali do Čech a navštívili své příbuzné, a tak několikrát podnikli vzdělávací cestu do rodné země.

Informátor Libor je bezdětný a otázky na toto téma byly bezpředmětné.

Informátorka Hanka při výběru jména pro svého syna (informátora Rosse), který se narodil v San Diegu, vybrala americké jméno. Nicméně prostřední jméno mu dala české po svém tatínkovi (*„No tak jméno má americký, ale prostřední má český, po tatínkovi, middle name.“*). Rozhodla se pro americké jméno z důvodu obtížnosti použití českých jmen v americkém prostředí. Mít české jméno by podle jejího názoru nebylo pro dítě příjemné: *„Je těžký když tady maj Češi některý...český jména jsou těžký pro Američany a je to i těžký pro ty děti. Tak, že to není...nic ani proti Česku nebo... mělo by to bejt pohodlný pro ty děti si myslím.“* Na syna mluví většinou česky (*„On [syn] víc mluví česky a někdy, když někdy zabrousím do angličtiny, tak on mě odpovídá česky. On víc...si myslím, že...i když už začíná blbě mluvit, ale on víc mluví se mnou česky, než možná já s ním. Já občas zabrousím do angličtiny, když se rozčilím nebo něco, no.“*), a když byl malý, vyprávěla mu české pohádky, písničky, různá pořekadla a mimo jiné ho často posílá do Čech (*„No jo, máme jich [českých pohádek] stovky. Všechny písničky. Umí všecko. Pořád ho [syna] učím, pořekadla. Furt ho učím. Byl v Česku už asi desetkrát, chodil tam i do školy, když měl prázdniny jarní, tak jsem ho tam posílala. Má rád Česko... On se tady narodil, ale byl tolikrát v Česku.“*). V době rozhovoru svého syna informátorka motivovala ke studiu na New York Univerzitu v Praze alespoň na jeden semestr (*„Ted' ho tlačím, aby šel do Prahy na univerzitu, na New York University. On chodí tady na Grossmont, tak jestli mu udělaj transfer a financial aid¹⁵¹, tak vím, že je to možný někdy, jo, tak my na tom ted' pracujem, aby šel aspoň na jeden semestr. Potřebuje tu češtinu zase. To je vždycky sranda. On když tam vždycky jede, tak ho natočej, jak*

---

¹⁵⁰ Hodnoty.

¹⁵¹ Finanční podporu.

7. *Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti mluví česky, tak mluví jako já jsem dobrá Čech. Už má blbě koncovky, víš. A když odjíždí, tak mluví perfektně. Stačí, aby tam byl chvíli, no.“*

V době rozhovoru byla informátorka Květa ještě bezdětná a odpovídala na položené otázky hypoteticky. Přesto však její odpovědi korespondují se skutečností po narození jejího syna o 10 měsíců později. Svému dítěti by dala takové jméno, které by bylo univerzální, které lze použít jak v češtině, tak také v angličtině: *„Asi takový univerzální, takový, který můžeš použít jako i v angličtině...“*. A skutečně její syn takové jméno dostal. Sama hovoří na syna jen česky, ale povzbuzuje svého muže k tomu, aby na něj mluvil i anglicky. Je přesvědčena, že české pohádky svému synovi bude předávat (*„Určitě...Třeba český pohádky...mě se líbí český pohádky...i já kdybych se měla dívat, tak se budu dívat na českou pohádku...ale americké pohádky já naprosto nerozumím. Já se nedokážu dívat jako na nákej ten Harry Potter a takovýhle, jo...mě to nic neříká.“*). Stejně tak mu bude vyprávět o své rodné zemi. V poslední době s manželem zvažují přesídlení se synem do České republiky, aby mohl chodit do české školy.

Informátor Radim při prvním rozhovoru, kdy byl ještě bezdětný, připustil, že by jeho dítě mohlo dostat české jméno. Nicméně o 10 měsíců později zvolili s manželkou universální jméno dobře použitelné v obou jazycích. Ohledně jazyka, který by na dítě používal, se vyjádřil: *„Samozřejmě bych na ně mluvil oboje dvoje řeči. Myslím si, že oboje dvoje řeči by byly stejně důležité.“* A skutečně v současné době na syna hovoří oběma jazyky, i když převažuje čeština. Zda by svým dětem vyprávěl o jeho rodné zemi, řekl: *„Já nevím jestli bych jim vykládal, ale jako znali by pivo, večerníček, koukaly by se na Večerníček...něco mamka říkala...mamka říkala dneska, že ty pohádky americký jsou agresivní...oni JSOU agresivní...pro důvod...Amerika potřebuje...ona nepotřebuje pasivní lidi...Amerika je plnej ovců, strašně moc ovců a pár vlků.“* Informátor je velmi negativní k americké materiální společnosti a na Čechy nahlíží jako na tradiční společnost, která je pro jeho syna mnohem významnější do budoucna. Vážně zvažuje, aby jeho syn chodil do základní školy v jižních Čechách, odkud pochází jeho žena (*„Vzal jsem si českou holku a mám teď čistokrevné děčko, tak já se tý český kultury držím...vždycky jsem se jí držel...ale nevím, jestli bych tam mohl žít. Já jsem spokojený na lodi, ale pro [syna] by to mohlo být dobré...ať si vybere sám...v Třeboni by si mohl udělat základ, kamarády, tradiční Vánoce...lidi tam víc strávěj víc času spolu...je to víc*

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

tradiční...není tam ta business kultura tak zalezlá. Třeba je pro něj lepší prostředí, než Santee¹⁵²“).

Informátor Pavel má v současné době jednoho syna. Jméno pro něho vybral s manželkou (českého původu) americké, které nemá žádný český ekvivalent. Americké jméno zvolili z praktického důvodu, aby se dítě cítilo součástí americké kultury (*„My jsme někdy [české jméno] mluvili, ale taky jsme přemýšleli o tím, že prej on bude bydlet v Americe a musí se s tím...třeba moje jméno tady existuje, ale oni ho píšou jinak... a já ho furt píšu, tak jak jsem ho dostal...a vím, že za to...že ho píšu jinak, každej se mě ptá jako ty to neumíš, tady jsi udělal mistake, ty neumíš spelovat svoje jméno, né, tak já každému vysvětluju, že to píšu takhle, místo tak...tak jako vím, co on by musel jít, když bude mít něký slavic...jako třeba tady...když řekneš...že tvoje jméno je Igor, tak to máš jako blbý jméno, tak bych nic takovýho nechtěl taky, tak jsme radši říkali jako jméno, místo aby chodil do školy a každej se mu smál nebo něco takovýho, tak jsme radši vybrali americký jméno.“*). Na svého syna mluví anglicky stejně tak jako jeho žena. Při otázce, zda ho napadlo komunikovat se synem česky, se vyjádřil: *„Jako jo, napadlo, ale je to tak...je to pro nás víc...je to lehčí mluvit anglicky, protože to furt ted'...když jsem mluvil s rodičema, do osmnácti nebo do devatenácti, tak jsem mluvil třeba 60% anglicky a 40% česky, ted'kon jak jsem pryč, tak jenom anglicky...“*. Čtení českých pohádek synovi nevidí příliš reálně. Přestože mu matka přinesla české knihy, jeho manželka není v češtině natolik zběhlá, aby byla schopna číst: *„Mamka donesla něký český knížky a řekli jsme si, že prej budem dělat pohádky, ale ještě je zatím moc malé, tak až bude...nevím, protože ona [manželka] mluví také lepší anglicky, než česky.“* S předáváním českých tradic to vypadá stejně tak negativně jako u jazyka. Například dodržování alespoň ryby, když ne kapra, při Štědrovečerní večeři, která se v rodině informátora dodržovala, nepovažuje informátor za důležité: *„Rybu na vánoce ...[smích], já mu [synovi] tak neuškodím, jako mamka uškodila nám, když mu bude chutnat, tak to jo, to je fine ale...“*.

Informátor Miloš, který se v USA narodil, nemá již tak silné snahy o předávání české tradice svým dětem. Nejenom že sám již neumí česky, ale i předávat třetí generaci tradice předků se stává daleko těžším. U něho jsem neobjevila velký zájem, neboť pro jeho každodenní život nejsou české tradice přitažlivé. Syn informátora neměl ani povědomí o tom,

---

¹⁵² Santee je jedna ze čtvrtí San Diega s bílou populací z nižší střední vrstvy, kde informátor vyrostl.

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

že knedlíky, které vaří babička (informátorka Milada) pocházejí původem z Čech. Myslel si, že jde o polskou kuchyni. Oba synové informátora mají americké jméno.

Informátor Ross dosud nemá žádné děti a jeho odpovědi byly jen hypotetické. Nebránil se možnosti, že by na své děti mluvil česky („*Jo, nejspíš. Nevim, jestli by jsem je to moh dobře naučit, že jo, ale... pokoušel by jsem se.*“). Skutečnost však může být úplně jiná, zvláště v případě partnerky, která nebude mít český původ. Možnost pojmenovat své dítě českým jménem, zavrhl vyjádřením: „*It would be weird.*”¹⁵³. Přesto by rád, aby jeho děti navštívili Čechy a věděli o nich základní informace. Do jaké míry budou samy jeho děti přístupné, je jen otázkou.

7.4 Vliv českých a amerických svátků na etnickou identitu

Manifestace etnické příslušnosti skrze rituály a obyčeje je nazírána jako nástroj prožívání výchozí či stávající etnické identity.

Informátorka Milada udržuje oslavu vánoc 24. prosince podle české tradice. O štědrovečerní večeři však s celou rodinou jedí vepřové řízky s chlebem a kořeněný bramborový salát: „*We always have bread and pork chops and, and hot potato salad for Christmas Eve, this is what we had. My husband's family also had that. My family had that, they also so that was our thing, you know.*”¹⁵⁴ Zajímavá je výpověď informátorky o svátku založení Československé republiky 28. října. Každý rok si vzpomene v tento den na založení republiky a myslí na svou rodnou zemi („*I celebrated 28th of October here, you know, this year...I... every year...28. říjen, first republic... I always think about it...*”¹⁵⁵). Americké svátky jsou pro ni atraktivní. V rodinném kruhu oslavují Velikonoce s americkou tradicí hledání vajíček, Den nezávislosti (4. července), Den práce (Labor day, první pondělí v září) a Díkuvzdání (čtvrtý čtvrtek v listopadu). Halloween pro ni nehraje důležitou roli („*Halloween no, no... I have to say, they always ask me but I always forgot my mask and ...I don't dress up myself...*”¹⁵⁶).

---

¹⁵³ „Bylo by to divný.“

¹⁵⁴ „Vždycky jsme měli chleba a vepřový řízek a, a kořeněný bramborový salát na Štědrovečerní den. To jsme měli. Rodina mého muže to taky měla. Naše rodina to měla, oni taky, takže to byla naše specialita, jo.“

¹⁵⁵ „Oslavovala jsem tady 28. října tenhle rok...já... každý rok...28. října, první republika...vždycky si na to vzpomenu.“

¹⁵⁶ „Halloween ne, ne... Musím říct, že se mě ptají, ale já vždycky zapomenu na kostým a... nepřevlíkám se.“

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

Informátor Milan slaví 24. prosince Štědrý večer česky s rybou a bramborovým salátem („*Děláme dva druhy ryb a salát bramborovej...*“). Žádné jiné české svátky se svojí rodinou neudrží („*Já o žádných jiných [českých svátcích] nevím...Velikonoce jo...tak to se dělá americky tady...ne s pomlaskama, ale hledaj vajíčka.*“). Z amerických svátků přijali slavení Díkuvzdání. Oslavu Velikonoc přizpůsobili místním způsobům s hledáním vajíček a jen občas se zúčastní oslav Dne nezávislosti („*4th of July to většinou moc ne... jedinej Thanksgiving jedinej udržujeme...jako tradici...se sejdem s dětma...většinou u našeho kluka...Velikonoce máme u holky a vánoce máme u nás...*“).

Informátorka Vanda má silné vazby k české republice. Jejich rodinné Štědrovečerní večere jsem se zúčastnila a měla tak příležitost nahlédnout na oslavu vánoc u Čechoameričanů v San Diegu blížeji. Během celého večera hrály v místnosti české koledy a vánoční atmosféra s vůní Františků působila ryze česky. Celá místnost byla nazdobena vánoční výzdobou včetně ozdobeného vánočního stroměčku i s českými ozdobami, které měla informátorka nakoupené z rodné vlasti. Nebýt vědomí, že se nacházíme v USA, měla jsem pocit, že slavím vánoce jako každé jiné u nás doma. Klasické české vánoční pečivo nechybělo a štědrovečerní večere obsahovala rybí polévku, kapra, pstruha, vepřový řízek a bramborový salát. Protože kapr není v San Diegu někdy dostupný, informátorka dbá jen na to, aby se večerela ryba bez ohledu jaká („*Ne vždycky [máme kapra], prostě ňákou rybu...maha-maha, pstruha...nebo něco takovýho...*“). Myšlenky na rodnou vlast si udržuje i na Nový rok, když jsou v San Diegu tři hodiny odpoledne a v České republice v té době půlnoc: „*Někdy na nový rok, když je v Česku půlnoc, tak tady jsou 3 hodiny a my si tu přituknem, tak to děláme, my jako starší, třeba v práci s ostatními Čechami anebo doma, tak to jo a zavoláme domů. Ale děcka to nedělají.*“). Z amerických oslav jsou jí blízké Díkuvzdání a Velikonoce. Oslavě Díkuvzdání se ráda přizpůsobila a slaví tento svátek každý rok podle americké tradice s nadívanou krůtou („*Ano [Díkuvzdání], to mi rádi. Thanksgiving je takovej klidnej.*“). Velikonoce podle americké tradice informátorku velmi oslovily díky poklidnému prožití a s radostí je slaví („*Já mám ráda jejich Velikonoce, chodí do parku, shromažďují se jako celá rodina a hromadně oslavují ty svátky s tím, že připravují malým děčkám překvapení...právě ty zajíčky...Já si třeba pamatuju, jak nás jedni Američani pozvali na ten svátek a viděli jsme to, jak se to slaví, jsme to neznali. Mně se to zalíbilo hned od počátku. V Čechách ti ráno odejde chlap a vrátí se ti ožralej jak dělo...*“).

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

Informátor Libor žádné české svátky neudrží. Ani vánoce neslaví s tradiční Štědrovečerní večeří. Do značné míry je to dané skutečností, že žije sám a vnímá takové oslavy jako zbytečné („*Slavil jsem to, že jsem si dával stromeček, ale teď když jsem sám, tak to už ne.*“). Štědrovečerní večeři nevnímá jako něco speciálního a nepřipravuje rybí polévku ani bramborový salát; večeří lososa s bramborami („*Ne, tak to já nedodržuju. Kdybych jako s někým...žil, tak jo...když jste dva, tak to jo, to má smysl nebo je rodina, ale pokud jsi sama, tak to je wasteful time¹⁵⁷, jo....ale jako mohl bych to dělat, ale já ...sám pro sebe, proč bych nad tím trávil dvě hodiny, když to mám za 15 minut... salmona udělaného, můžeš si to koupit, už je to zmražené, vytáhneš ho, hodíš to do trouby, mezi tím si udělám brambory a mám to všechno za 15 minut.*“). Oslav amerických svátků se zúčastňuje příležitostně, pokud je pozván. Pro něho samotného však nemají význam: „*Když mě pozvou kamarádi nebo známí, ale sám, že bych dělal, to ne...ale chodil ... když... třeba na Halloween, to vůbec ...když tady byli rodiče, tak dávali candies, když jsem sám, já to nedělám, já spoustu věcí dělával a už nedělám...nemám pocit, že bych to měl dělat, no. Hlavně, když máš rodinu, tak to musíš dělat. Když nemáš tu rodinu, tak máš tu výhodu, že můžeš a nemusíš, jo...a vždycky...já to mám jednodušší, proč bych to dělal, když nemusím.*“.

Pro informátorku Hanku není důležité slavit české svátky v Americe („*To [české svátky] není důležitý v mém životě.*“). Vánoce jsou jediný svátek, při kterém informátorka udržuje českou tradici („*Máme český vánoce. Nikdy jsme neměli americký.*“). Slavit české vánoce pro ní znamená jíst o Štědrovečerní večeři rybí polévku, rybu a bramborový salát. Kapr jako symbol vánoc však není v San Diegu příliš dostupný, a proto se na štědrovečerním talíři objevuje jakákoli ryba („*No, tak ne [kapr]. Jakýkoli ryby.*“). Hraní koled během vánoční doby a štědrovečerní večeře chybí. Jiné české svátky neměla ani v povědomí („*Jaký jsou jiný takový významný?...*“). K oslavám amerických svátků (Halloween, 4th of July, Thanksgiving) se staví pozitivně: „*Ano, všechny. Tady žiju, tak mám stejný práva. Všechno co se dá slavit, tak proč ne.*“). Její syn naopak uvedl, že si příliš nepamatuje, že by doma slavili některé z těchto svátků.

Také pro informátorku Květu není udržování českých svátku v americkém prostředí důležité a ani nemá velké povědomí o českých svátcích obecně („*Ne, neslavim český svátky.*“).

---

¹⁵⁷ Ztráta času.

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

Který to jsou český svátky?... Slavim jenom vánoce.“). Štědrý den slaví česky, ale jen z důvodu skutečnosti, že jeho společná oslava probíhá u rodiny tchýně a tchána, tedy i s informátorkou Vandou, jejím manželem a informátorem Pavlem („Česky, no, protože [manželova rodina] jsou Češi.“). Před svým sňatkem oslavovala vánoce různě podle toho, jaká příležitost se jí naskytla: „První rok jsem pracovala na vánoce, druhý rok... jsem byla u někýho Slováka, a ...pak jsem šla na nějakou brazilskou party...a od toho Slováka jsem šla na brazilskou party a po brazilský party jsem druhý den šla...25, kdy v Americe maj vánoce, tak to jsme hráli volejbal s Čechama...protože Češi to všechno oslavili 24. a 25. jsme se sešli na beach a hráli jsme tam volejbal...“. Americké svátky jsou pro informátorku nezajímavé („To taky neslavíme... to nemůžeš slavit, protože to není tvůj svátek. Jako jo ty to můžeš slavit, ale je to takový...Jako jo, byla jsem třeba na Halloween na ... vzala jsem si masku na nějakou party, ale nic mi to neříká, protože to nedělám, od té doby, když jsem byla malý dítě a nechodila jsem tady sbírat nějaký bonbony nebo co, a tak jsem v tom nevyrostla a neměla jsem větší party, jo... mě to celkem nic neříká, protože jsem v tom nevyrostla.“).

Informátor Radim má zajímavou představu českých svátků, na které si pamatuje z dětství: „První máj, mi vyběhne v mé hlavě, první máj...českej svátek...první máj a MDŽ, jsem tancoval ve cvičkách... MDŽ no, vím, že to bylo s mamkami, pak vánoce, velikonoce byly velmi dobrý, ty bych si chtěl užít jako...v dospělým stavu...jako dítě tams nemohl pít...Jako, to by bylo dobrý, kdybych tam byl jak...v těch 20ti let, zažít jako Velikonoce, myslím, že to může být sranda. Jako myslím, že to může být dobrý holiday, jako toto. To by bylo good. Bohužel jsem byl mladší, když toto probíhalo. Ale...pálení čarodějnic, čarodějnice se vždycky pálily, co jsem viděl jako málo...Tak to byly takový věci, co si pamatuju, co lidi dělali v různých dobách v roku...Velikonoce, vánoce, zabíjačka...nebyl to taky svátek? Ne? ...[smích]...zabíjačku...mě to jako připadalo jako svátek...[smích]...všichni byli ve svátku po zabíjačce, to vím určitě, to bylo jedno, co to bylo za den...“. Nicméně sám svátky nerad slaví a nevidí v nich velký význam („Já se svátkům vyhýbám...No tak ty vánoce...jako americký svátky maj...já mám problémy se svátkama...to jsou ekonomický...co já vidím, to je ekonomická mašina, která...to není...svátky jsou...to jsou jako...bere lidi dohromady...jako lidi jdou dohromady a pamatujou, proč ten svátek toto...a když slavíš Velikonoce, tak je to jako Ježíš Kristus, kterej se jako znova narodil, v Česku mydlili ženský za to...tady zajíček...tady chodí zajíček, kterej snesá vajíčka jako...to je hrozný...Kristus přišel na tuto planetu a úplně všechno

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

zničil...některý lidi tam pomlel v hlavě, že jednou chodil zajíček, na druhé straně se...já nevím...já nevím, mě ty svátky někdo ne to...když se nad tím musím zamyslet, tak mě to...já jsem víc confused...jak se řekne...zmatenej, než že by mi to dávalo nějaký rozum.“). Jediný svátek, který udržuje, jsou vánoce s jeho rodinou. K pojídání ryby při Štědrovečerní večeři se vyjádřil: „*Kapra nejíme. Kapra bych se vyhýbal, kdybych mohl... Naposledy, co jsem měl kapra na vánoce, bylo u tety, když jsem šel tam v roce devadesát pět něk. To už jsou rozmazlený, to už můžu být v kategorii rozmazlený Američan, že na vánoce jsme jedli mahi-mahi¹⁵⁸ nebo black sea bass¹⁵⁹, suprová ryba, všechno mořský ryby.*“ Dále svou zkušenost s vánočními popsal: „*Hezkej stůl...jako čistej...slavili jsme český toto, ale ty vánoce zase jsou jako...já nevím...v Americe, když přijdou vánoce, tak je to strašně... stress, strašně moc stresu přitáhne, protože všechno se změní a je to ekonomickéj, zase ekonomickéj toto...*“. Přestože s rodiči a bratrem slavili každý rok Děkuvzdání, nezmínil se o něm informátor ani jednou.

Informátor Pavel se k jakýmkoli svátkům staví obecně trochu odtažitě. K českým svátkům se vyjádřil: „*Nemáme žádný, tady neslavíme... ne, já si nemyslím, jen třeba jako vánoce, což jsou tady taky, tak to není kvůli tomu, že to je český... ale Američani slaví vánoce 25. ráno a my slavíme vánoce 24. večer, tak to my taky slavíme, to máme výhodu z předka...[smích] máme to brzo...*“. Nicméně po bližším rozvádění tématu připustil, že na vánoce jedí podle české tradice¹⁶⁰ („*No, vánoce s českým jídlem...typickou českou večeří.*“). Ovšem rybu informátor nerad jí a hovoří o ní s nadsázkou. Neplánuje do budoucna udržovat zvyk štědrovečerní večeře s rybou („*Noo, rybu [smích], což já už zkouším měnit posledních 32 let [smích] RYBU, to musíme přeměnit na turkey, krůtu, né...vždycky donesou jenom nějakýho kapra [smích]...když ten den přijde a budu dělat vánoce sami, tak udělám určitě, že ryby tam nebude, cokoli pro to udělám, aby tam ryba nebyla.*“ U rodiny jeho manželky s českým původem nebyli tolik striktní jako v jeho rodině („*...myslím, že prej to oni chtěli udržovat a drželi, ale já si myslím, že prej oni nebyli tak strict... [moje] mamka...já si pamatuju, že jsem brečel, několik fotek z vánoc jsme měli, že jsem nechtěl jest rybu a...já nemám rád takový ten fishy smell a ty malý kosti...bych si radši dal hamburger nebo ten hotdog cokoli jenom ne rybu, třeba krůtu, bílý maso, sním bílý maso, jako cokoli...jenom ne rybu a když ne maso tak*

¹⁵⁸ Znak nachový neboli Koryfěna

¹⁵⁹ Kanik

¹⁶⁰ Kapr je však často zaměněn za běžně dostupnou rybu – pstruh, mahi-mahi.

7. Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti

ne rybu a jen brambory...to by mě taky stačilo... rybu na vánoce ...[smích], já mu [svému synovi] tak neuškodím, jako mamka uškodila nám, když mu bude chutnat, tak to jo, to je fine ale...“). Svátky vnímá spíše v rovině emocionální. Manifestační rovina pro něho není důležitá („Já nejsem zrovna ten člověk, co slaví svátky nejvíc...já si myslím, že prej jsu...já je rád...nevím, někdy lidi mají rádi dávat ty světla na barák a dávat všelijaký ty kýče před barák, ty ozdoby a takový věci, ale já to prožívám. Jsou rád, že... je ten... svátky se mi vždycky líbily. Ten Thanksgiving se mi vždycky líbil, ten je dobřej...se cítíš trochu lepší ve vnitř, ale jestli pro to dělám něco extra, tak si nemyslím, akorát čekám krůtu...[smích]. [Thanksgiving] je takovej pohodlnej, přijdu, každej se zasměje...[smích].“). Vedle amerického svátku Díkuvzdání se informátor občas účastní oslav Dne nezávislosti s ohňostrojem („4th of July, podíváme se na ty fireworks, ale jestli děláme něco extra pro ty svátky, si nemyslím. Ale jo, když to kdekdo slaví...třeba ten Thanksgiving slavíme, každý rok jsme to zatím měli...tento rok nevím [smích] ten je jinej.¹⁶¹“). Velikonoce nejsou pro něho příliš významné („Mě se zas připadne, že se ty velikonoce zas moc neslaví jako ty další svátky, Thanksgiving slaví víc, 4th of July se slaví víc, ten Halloween se slaví víc, ty velikonoce jsou takový...každý rok se dělají, ale je to takové menší.“).

Informátor Miloš se svojí rodinou slaví klasické americké svátky (Den nezávislosti a Díkuvzdání) a Velikonoce s americkou tradicí hledání vajíček. Vánoce udržuje podle tradice své matky (viz informátorka Milada).

Pro informátora Ross svátky nejsou významné události. Vánoce slaví se svojí matkou „česky“, ale sám rybu nejí, neboť je vegetarián („Máma jí rybu, ale já to nejím.“). Ani americké svátky mu nepřipadají důležité a není si vědom, že by je doma výrazně oslavovali („Well...si moc nepamatuju...asi to moc dalece neslavíme, když to nemůžu dobře pamatovat...ne..to není žádný princip, že to slavíme nebo neslavíme, ale prostě se to moc neděje...možná bude nějaká večeře... mě je to fuk. [smích]“). Na otázku, zda během oslav Dne nezávislosti se jde podívat na ohňostroje, odpověděl: „Jo, ale to není slavit, jít někam s kamarádama ven, tak třeba to slavím, ale... no jednou jsme měli 4th of July party. Ono to je víc takovejch opportunity prostě, jako dělat něco s lidma sociálně víc než slavit no.“

---

¹⁶¹ Rodiče informátora v době rozhovoru byli v rozvodovém procesu. Otec se vrátil do České republiky, kde nyní bydlí a pobírá americký důchod.

7.5 Ztráta oslavy jmenin

Jmeniny v americkém prostředí ztratily u informantů naprosto význam a jejich oslava je u informantů výjimečná. Nepovažují je za součást své etnické identity. Američané jmeniny neznají.

Informátorka Hanka se na otázku, zda oslavuje svůj svátek, vyjádřila: „*Kdepák. Na to se tady zapomělo...někdy, dokonce jsem dostala kartu od [kamarádky], mi poslala na e-mail... To [jmeniny] není důležitý.*“

Informátorka Květa svůj svátek neslaví. Rodiče a sestra jí však každoročně na její svátek kontaktují a popřejí („*Neslavím... protože... jako rodiče mě vždycky zavolaj, ségra mi zavolá, ale můj manžel ho neslaví, tak ho taky neslavím.*“)

Informátor Libor svůj svátek také neslaví a ani si sám na něj v den svého svátku nevzpomene („*Já to...když mě to nepřipomenou a nepošlou mě email [z Čech], tak já to ani nevím.*“).

Pro informátorku Miladu jsou jmeniny naprosto zapomenuté: „*O, my to tady ne to...neslavíme. Ne, vůbec ne svátek na jména.*“

Informátor Milan svůj svátek neslaví, pokud si na něj nevzpomene. Ani jeho manželka ho neoslavuje. Jmeniny vnímá více jako společenskou událost, jak si ji pamatuje z rodné vlasti, kde svátek slavil v práci s kolegy a ne v rodinném prostředí („*Neslavím...když si na to vzpomenu...ale už to vypouštím z hlavy...já teď momentálně ani nevím, kdy ho mám ...dvakrát jsem si vzpomněl za tu dobu... 25. toho...ale mám doma kalendář se všema těma jménama a občas se do toho podívám, kdy mám svátek...to slavení svátku je společenská záležitost, protože kdekoli jsem dělal, tak tam bylo vždycky 4, 5 Josefů...a to se oslavovalo víceméně v práci než doma...aspoň já jsem to tak viděl...“).*

Informátorka Vanda si občas na svátek vzpomene a popřeje svým synům. To se však nestává pravidelně každý rok.

Informátor Miloš jmeniny nezná.

Informátor Pavel má o jmeninách povědomí a jednou za čas mu matka popřeje: „*Sem tam někdy slyším, že tvoje jméno má dneska svátek. To Američani nemají. Jednou za pět let...že mám dneska svátek, protože mě zrovna [matka] chytla nebo co [smích]*“.

7. *Způsoby prožívání češství – život v kontextu v americké společnosti*

Informátor Radim tvrdí, že svátek neslaví („*Ne, vůbec.*“) a s nadsázkou pronesl: „*Já mám svátek každý den...já oslavuju [sebe] denně.*“

Informátor Ross svátek také neslaví, ale má o něm povědomí ze svých návštěv Čech: „*Jo, to neslavim. Ale, vim, vim. Když jsem tam jednou byl, tak někdo slavil svátek... a já tomu rozuměl.*“

8. Závěr

Pokud bych mohla shrnout odpovědi na položené otázky na začátku této práce, lze konstatovat, že si sledovaná skupina českých emigrantů (zvláště první generace) v americkém San Diegu uchovává do velké míry svou původní etnickou identitu. Jde však více o individuální emocionální prožívání češství a pozitivní vztah k rodné zemi, který si uchovávají v rámci rodinného kruhu nebo s několika přáteli, než o udržování české kultury praktikované v každodenním životě v americkém prostředí. Materiální začlenění informátorů do americké společnosti (např. pořizování vlastních domovů, finančních prostředků, atd.) a do značné míry i jejich začlenění sociální (např. úspěšnost v profesním životě) je velmi výrazné. Prožívání a uplatňování jejich výchozí etnické identity se tak stává dobrovolnou volbou podle aktuálních potřeb informátora a možností svobodného vyjádření v rámci americké společnosti.

Toto je umožněno především tolerantním multikulturním přístupem v Kalifornii¹⁶², kde je americká společnost většinou velice otevřená a vstřícná vůči přistěhovalcům obzvláště z evropského kulturního regionu. Navíc od konce 60. let 20. století polevil tlak společnosti na amerikanizaci nových přistěhovalců. Český původ v sandiegské populaci informátorů většinou nediskriminuje a informátoři nejsou limitováni v socio-profesním úspěchu. Takové prostředí umožňuje lépe uchovat původní etnickou identitu emigrantů.

Při bližším nahlédnutí do zkoumané problematiky se zároveň ukazuje, že na identitu informátorů nelze nahlížet jednostranně. Během adaptace v novém prostředí prošla identita jednotlivých informátorů vývojem. V důsledku zkušenosti ze života v USA se změnil i koncept výchozí etnické identity. Byl obohacen, rozšířen či překryt dalšími obsahy, které reagovaly na pozici informátorů ve společnosti USA. Informátoři si tedy utvořili paralelní roviny vlastní identity. Důležitou složkou se stala americká identita ve smyslu amerického občanství. Klíčovým obsahem této složky identity byla skutečnost legalizace jejich přítomnosti v USA, vědomí rovnosti práv a povinností v americké společnosti a svobody jedince, ale také místo v materiální konzumní společnosti, do které se poměrně rychle integrovali. Koncept výchozí české identity – další složky identity Čechů v San Diegu - se utvářel v závislosti na zkušenosti konkrétního jedince. Česká identita pak vystoupila v různých

---

¹⁶² V místech, kde se nenacházejí afro-americké komunity.

kontextech: v emočním prožívání identity informátorem, v pocitu sounáležitosti s lidmi stejného původu a sdílení společné kultury, v pocitu jedinečnosti, ve sdílení reálných interpersonálních kontaktů a v češtví jako životním stylu. Další složky identity informátorů odkazovaly na situaci člověka, který opustil výchozí společnost a její kulturu. Výpovědi informátorů „nepatřit nikam“ odkazují na ztrátu opodstatněnosti výchozí identity a absenci identity nové. Nejednou se při otevření otázky jejich vlastní identity dostávají do vnitřního konfliktu, kým jsou (toto zejména platí pro příslušníky druhé generace, kteří přišli do USA v dětství.). Stejně tak vyjádření „být emigrantem“ odkazuje na jistý pocit vykořeněnosti. Zde je ovšem důležitá rovina sounáležitosti s jinými emigranty bez ohledu na národnost díky spřízněnosti podobného osudu.

Do reinterpretace identity Čecha v San Diegu (ve sledované skupině informátorů) zasahuje i rovina sociálního statusu. Sociální třídy americké společnosti determinují do určité míry, s kým se informátor stýká. Sociální rovina je patrná u informátora Milana, který patří do vyšší sociální vrstvy než jeho krajané ze sledovaného vzorku, a který udržuje časté kontakty i s ostatními Američany. Jeho češtví se nachází v rovině patrona ostatních Čechů. Informátoři druhé generace jsou plně integrováni v sociální rovině do americké společnosti a výše uvedený rozměr české identity neprožívají.

Většina informátorů deklaruje českou i americkou rovinu své identity. Liší se ovšem akcentace jedné nebo druhé v závislosti na příslušnosti k první nebo druhé generaci. Emigranti první generace, kteří opustili rodnou zemi v dospělém věku, se po emocionální stránce ztotožňují většinou s českou identitou. Jde o určité porozumění a sdílení podobných hodnot spojené s identitou Čecha. Výjimkou je informátorka Milada, která žije v USA nejdéle a deklaruje se díky úspěšnému procesu amerikanizace v 1. polovině 20. století jako čistá Američanka. Přesto však vykazuje pozitivní vztah k České republice a hovoří plynule česky bez přízvuku.

Pro druhou generaci Čechů v San Diegu je česká identita chápána jako jedinečnost, která je odlišuje od ostatních. Jsou vděční za svůj původ a jsou na něj patřičně hrdí. Znamená pro ně pocit výjimečnosti nebo určité zajímavosti, pomocí které vyjadřují vlastní osobnost. Jde však jen o dobrovolnou etnickou identitu, která se stává něčím „extra“, co činí jejich život pestřejší a neovlivňuje jejich kariéru nebo výběr přátel nebo sousedů. Nejvíce se tato rovina

prožívané identity objevila u informátora Radima, který rád používá češtinu a využívá českou mentalitu podle svých aktuálních potřeb. Je obzvláště hbitý ve střídání svých různých rovin identit.

Sdílení interpersonálních kontaktů s jinými krajany se stalo významné u první generace, která přišla do hostitelské země v dospělém věku, jen z počátku jejich pobytu v novém prostředí, což je do značné míry přirozené. Procesu adaptace na nové prostředí z velké části napomáhá sounáležitost a rady jiných krajanů, kteří se již adaptovali a znají místní podmínky nebo procházejí stejnými problémy. Společná sdílená kultura z rodné země a pocit pochopení zde hraje důležitou roli. Přesto však časem takové kontakty vymizely a nejsou v soudobé době pro informátory již důležité. Nejen že někteří informátoři (Milada, Libor, Hanka) měli negativní zkušenosti s jinými krajany, ale i individualistický přístup k životu v americké společnosti napomáhá k uvolnění vzájemných vztahů. Vysoká anonymita v místě bydliště velkoměsta a fakt, že se v Americe lidé hodně stěhují, hraje též svoji roli. Aktivita pořádané českými spolky nejsou pro informátory atraktivní. Pro informátory druhé generace není vůbec důležité udržovat přátelské vazby s lidmi s českým původem. Přesto se informátoři Pavel i Radim zmínili o určité náklonnosti k těm, kteří prožili podobnou zkušenost emigrace. Může to však být člověk jakékoli národnosti (např. Mexičan), ne jenom českého původu. Dalo by se tedy říci, že těsnější kontakty s českou krajanovou společností v USA informátoři k uchování a prožívání své české identity nepotřebují.

Rovina české identity v kontextu češství jako životního stylu je na druhou stranu u informátorů první generace poměrně silná (výjimkou je informátorka Milada). V domácím prostředí si informátoři udržují podobné kulturní hodnoty osvojené v rodné zemi před emigrací. Při řešení každodenních problémů si často uvědomují, že jejich strategie jsou ovlivněny českou mentalitou. Informátoři zvláště vyzdvihli českou praktičnost, schopnost si poradit a tím ušetřit. Tak vymezovali svou českou identitu oproti americké. Také materiální kulturní prvky v domácnostech nebo ve vlastním podniku často zviditelňovaly manifestovanou podobu české identity informátorů (např. obrázky z České republiky umístěné na stěnách nebo nalepení značky CZ na motorce).

K uchování výchozí etnické identity během procesu adaptace u vybraného vzorku přispívají další faktory, jako jsou míra užívání českého jazyka, udržování českých svátků,

předávání české tradice příštím generacím a výběr životního partnera s českým původem. Český jazyk je u první generace informátorů aktivně používán v domácím prostředí (výjimkou je informátorka Milada). Mimo rodinný kruh se příležitost k užití češtiny stává relativně malá (např. sporadická setkání s českými přáteli nebo výjimečně krajanské aktivity). U druhé generace je situace daleko komplikovanější. Informátor Pavel a Ross používají češtinu jen s rodiči a informátor Miloš již česky nehovoří vůbec. Výjimkou je informátor Radim, který hovoří česky nejen s rodiči, ale i se svou ženou a synem. To je do velké míry podmíněno výběrem partnerky a délkou její emigrace, neboť jeho žena je Češka (informátorka Květa), která emigrovala do USA poměrně nedávno. Přestože informátor Pavel si vzal také partnerku s českým původem, hovoří mezi sebou jenom anglicky. Jeho žena žije v USA od svých dvou let. Informátoři Pavel a Radim mezi sebou mluví anglicky, přestože doma s rodiči používají jenom češtinu. Výběr české partnerky (poměrně čerstvé emigrantky) u informátora Radima velmi pomohl k oživení jeho češtiny a také jeho české identity.

Z českých svátků informátoři sledovaného vzorku udržují v relativně čisté podobě jen vánoce. Naopak si osvojili americké svátky. Zejména převzali Dikuvzdání a oslavu Velikonoc přizpůsobili americké tradici. Pro mladší generaci informátorů však svátky obecně postrádají význam a spokojují se jen s oslavou vánoc. Předávání české tradice a českého povědomí dalším generacím není u sledované skupiny příliš silné a to značně může ovlivnit uchování české identity u potomků českých emigrantů.

Uchování etnické identity u informátorů je mnohvrstevným procesem. Je ovlivněn jak kontextem existenčních podmínek v hostitelské zemi a profilem výchozí kultury a dominantní kultury, tak osobními charakteristikami jedince. Ve své podstatě se do utváření etnické identity promítá postup adaptace (kulturní i psychické) a vůle emigrantů, kterou směřuje stejně tak etnické klima hostitelské země, její přístup k imigrantům, jako i osobní preference odvozené od vlastní vize hodnoty etnické identity.

Informátoři sledované skupiny si do velké míry českou identitu uchovávají. Je to nicméně jejich volba. Volba, která pro ně ustanovuje hodnotu české identity, kterou prožívají na individuální nebo profesní úrovni. V menší míře posiluje interpersonální vazby v práci nebo v rámci skupiny. Nabídky aktivit krajanských spolků, které se objevují v oblasti San Diega, nejsou pro informátory důležité. Česká identita pro ně neexistuje v institucionálním

rámci. Jejich výchozí etnická identita se tedy projevuje symbolickou formou a vztahuje se ke kognitivnímu nebo emocionálnímu vztahu ke kulturní minulosti nebo dědictví. Je charakterizována velmi nízkým zapojením do organizovaného života skupiny. U informátorů je tak zřetelně patrná symbolická etnicita, která vyjadřuje nostalgický pohled na kulturu imigrantské generace nebo kulturu rodné vlasti, jakousi lásku a pýchu na tradici a symbolickou nadstavbu obohacující život informátorů v americké společnosti. V procesu adaptace do americké společnosti se tedy výchozí etnická identita u sledované skupiny uchovává v podobě symbolické etnicity.

9. Resumé

Diplomová práce „Etnická identita Čechů v San Diegu“ řeší otázku identity českých emigrantů a jejich potomků v americkém velkoměstě San Diego v Kalifornii. Cílem práce je analyzovat fenomén etnické identity na vybraném vzorku Čechoameričanů prostřednictvím metody kvalitativního výzkumu (strukturované rozhovory). V práci je kladen důraz na otázku uchování české identity v konfrontaci s kontextem jejich akulturačních a integračních procesů. Kromě zjištění stavu deklarované a žité výchozí etnické identity je práce zacílena na reflexi jevů, které mohou v průběhu pobytu v USA podpořit vůli udržet si výchozí etnickou identitu. Pozornost je věnována symbolické etnicitě jako formě adaptace na nové prostředí, kdy etnicita přebírá expresivní, více než instrumentální úlohu v lidských životech a stává se jen aktivitou volného času.

This thesis 'Ethnic identity of Czechs in San Diego' discusses a question of identity of Czech emigrants and their descendants in American city of San Diego, California. The goal of the thesis is to analyze phenomenon of ethnic identity on a chosen sample of Czechamerican informers by methodology of qualitative research (structured interviews). There is made an emphasis on preservation of Czech identity in confrontation with connection to their acculturation and integration processes. In addition to findings of conditions of declared and living initial ethnic identity, the thesis is aimed to reflexion of features that can support the will to sustain the original ethnic identity during living in the USA. Symbolic ethnicity, the form of adaptation, is brought into the focus. The ethnicity takes on an expressive rather than instrumental function in people's lives, becoming more of a leisure- time activity.

10. Seznam literatury a dalších použitých zdrojů

10.1 Literatura

Alba, R.: *Ethnic Identity: The Transformation of White America*. New Haven: Yale University Press, 1990.

Bačová V.: Etnická identita. In: Čermák I., Hřebíčková M., Macek P. (eds.): *Agrese, identita, osobnost*. Brno, Tišnov, Psychologický ústav Akademie věd ČR, Sdružení SCAN, 2003, str. 231-248.

Barth, F.: *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference*. Bergen: Universitets Forlaget, 1969.

Baršová A., Barša P.: *Přistěhovalectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

Bittnerová D.: Konstrukce identity imigrantů v ČR. In: Macek P., Dalajka J.: *Vývoj a utváření osobnosti v sociálních a etnických kontextech*. Brno, Masarykova univerzita 2005.

Brouček, S.: Nad výzkumem českého etnika v zahraničí. In: *Český lid* 77, 1990, 3, str. 129 – 138.

Chada, J.: *The Czechs in the United States*. SVU Press, Washington 1981.

Čapek, T.: *Moje Amerika*. Praha: Nakladatelství Borový, 1935.

Diamant, J.: *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1995.

Disman, M.: *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993.

Dubovický, I.: Češi v USA – otázka identity (1848 – 1938). In: *Český lid* 83, 1996, 3, str. 229 – 247.

Dubovický, I.: Etnicita a chicagská sociologická škola. In: *Český lid* 83, 1996, 1, str. 53 – 73.

Dubovický, I.: Právo a vystěhovalectví (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva). In: *Češi v cizině* 7. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, str. 67-92.

Dubovický, I.: Symbol na pomezí etnik. In: *Kulturní symboly a etnické vědomí*. Praha: Bohemia, 1995, str. 19 – 43.

Dutkova-Cope, L.: Texas Czech Ethnic Identity: So How Czech Are You, Really? *The Slavic and East European Journal*, Vol. 47, No. 4., 2003, s. 648 - 676.

Freund, J. L.: Několik poznámek k otázkám a problematice emigrace. *Československá psychologie*, Roč. 37, č. 1, 1993, s. 68 – 75.

Fröml, F.: Z pramenů k dějinám českého vystěhovalectví do Severní Ameriky. In: *Český lid* 77, 1990, 1, str. 19 -27.

- Gans, H. J.: Symbolic ethnicity: The future of ethnic groups and cultures in America. In: Vertovec, S.: Migration and Social Cohesion, 1999.
- Huntington, S. P.: Kam kráčíš Ameriko? Krize americké identity. Praha: Rybka Publisher, 2005.
- Hendl, J.: Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha: Karolinum. 1999.
- Kabela, M.: Psychické problémy migrantů. In Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století. Karel Hrubý a Stanislav Brouček, editoři. Praha: Karolinum: Etnologický ústav AV ČR, 2000.
- Kabela, M.: Vliv emigrace na psychické problémy a choroby českých emigrantů v Nizozemí. In: Emigrace a exil jako způsob života. Stanislav Brouček, Karel Hrubý, editoři. Praha: Karolinum, 2001.
- Kašpar, O.: Tam za mořem je Amerika. Pardubice: Nakladatelství Kora, 1992.
- Krytek, J. A.: Amerika můj nový domov. Brno: Doplněk, 1999.
- Kutnar, F.: Počátky hromadného vystěhovalectví z Čech v období Bachova absolutismu. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1964.
- Landovská, H.: Jsme hrdí na to, že jsme Češi. In: Svět a domov 4/91, Praha: Československý ústav zahraničí, 1991, str. 18.
- Macková, M.: Noví čeští emigranti se moc nestýkají, chtějí rychle zapadnout mezi Američany. In: Mladá Fronta dnes z 9. 6. 1998.
- Marlinová, O.: Emigration: a Psychoanalytic Perspective. In: Československá psychologie. Roč. 36, č. 1 (1992), s. 41-48.
- Marlinová, O.: Osobní reflexe psychoanalytika. Z klinické praxe. In: Československá psychologie. Roč. 39, č. 5 (1995), s. 449-455.
- Marlinová, O.: Ztráta domova bolí. In: Psychologie dnes. Roč. 9, č. 12 (2003), s. 16-17.
- Polišenský, J.: Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I. Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848 – 1914. Praha: Univerzita Karlova, 1992.
- Polišenský, J.: Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. Češi a Amerika. Praha: Univerzita Karlova, 1996.
- Průcha, J.: Interkulturní psychologie. Praha: Portál, 2001.
- Silverman, D.: Interpreting qualitative data: methods for analyzing talk, text and interaction. London: Sage Publications. 1993.
- Šatava, L.: Vystěhovalectví do USA. In: Češi v cizině 9. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1996, str. 154 – 168.
- Šatava, L.: České etnikum v jinonárodním prostředí. In: Češi v cizině 4. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, 1989, str. 63 – 74.

Šatava, L.: Migrační procesy a české vystěholectví 19. století do USA. Praha: Univerzita Karlova, 1985.

Schuetz, A.: The Stranger: An Essay in Social Psychology. In: The American Journal of Sociology, Vol. 49, No. 6. (May, 1944), pp. 449-507.

Waters, M.C.: Ethnic Options: Choosing Identities in America. Berkeley: University of California Press, 1990.

10.2 Periodika

Věstník 2006. 13. 2. 2008. Dostupné na:

<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=37>

Věstník 2007. 13. 2. 2008. Dostupné na:

<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&Itemid=37>

10.3 Internetové zdroje

Wikipedia: History of San Diego, California. 20.3.2008. Dostupné na:

<http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_San_Diego,_California>

U.S. Census Burelu. 15. 2. 2008. Dostupné na: <<http://www.census.gov/>>

Navajo, otevřená encyklopedie. 8. 2. 2008. Dostupné na: <<http://navajo.cz/>>

San Diego: Economy. 7. 1. 2008. Dostupné na: <<http://www.city-data.com/us-cities/The-West/San-Diego-Economy.html>>

Krajanské spolky v USA. 13. 12. 2007. Dostupné na: <<http://www.mzv.cz>>

House of Czech & Slovak Republics. 11. 12. 2007. Dostupné na:

<<http://www.sdhpr.org/Countries/CzechSlovak.html>>

Krajane net. 10. 12. 2007. Dostupné na:

<http://krajane.radio.cz/en/societies_detail/418>

California Czech and Slovak Club. 2. 1. 2008. Dostupné na:

<http://feefhs.org/czs/cgsi/frg-ccsc.html>

Česká Katolická Misie v Kalifornii. 2. 1. 2008. Dostupné na: <www.czechchurch.org>

10.4 Zdroje použitých obrázků

Obr. 1 – 21. 12. 2007. Dostupné na:

<<http://www.hofshi.net/sdhpr/Countries/CzechSlovak.html>>

Obr. 2 – 5. 4. 2008. Dostupné na: <<http://www.rodina.cz/clanek3537.htm>>

Obr. 3 a obr. 4 – 10. 4. 2008. Dostupné na:

<http://czechchurch.org/index.php?option=com_docman&Itemid=37>

11. Přílohy

Ukázka okruhů kladených otázek při rozhovorech:

První generace:

1. Kdy jsi odešel/odešla do USA?
2. Kolik ti bylo let?
3. Jaký byl podnět k odchodu?
4. Odešel/odešla jsi sám/sama, s rodinou nebo přáteli?
5. Kde jsi se usadil/a?
6. Jaké byly pro tebe první roky ve Státech? Začátky určitě nebyly lehké. Na jaké překážky jsi narazil/a?
7. Stýkáš se často s jinými Čechy, kteří žijí v USA?
8. Mluvíte spolu česky nebo anglicky? Objevují se ve vaší konverzaci anglická slova? Můžeš uvést nějaké příklady?
9. Znáš nějaké české kluby, festivaly, organizace? Účastníš se některých českých festivalů nebo jsi dokonce členem nějaké české organizace? Šel/šla bys na koncert české skupiny, kdyby přijela do SD?
10. Pokud máš děti, mluvíš na ně česky nebo anglicky, vyprávíš jim české pohádky nebo o Čechách vůbec?
11. Co pro tebe znamenaly Spojené státy, než jsi do nich emigroval/a?
12. Co pro tebe znamenají nyní? Změnilo se něco?
13. Ovlivňuje český původ nějak tvůj život?
14. Myslíš si, že měl či má český původ vliv na tvé uplatnění v americké společnosti?
15. Jak se cítíš brán svým okolím? Cítíš se být součástí americké společnosti?
16. Přemýšlíš někdy o tom, že bys zase žil/a v Čechách?
17. Jezdíš do Čech?
18. Jaký máš teď vztah k Čechám? Co pro tebe Čechy znamenají?
19. Jaký máš vztah k Američanům? K jiným národnostem (černochoům, Hispáncům, Asiatům)?
20. Cítíš se být Čechem, Američanem nebo Čechoameričanem?
21. Jaké máš občanství?

22. Slavíte americké svátky (Halloween, Thanksgiving, 4th of July, atd.) nebo americké oslavy jako např. Shower)
23. Slavíte české svátky. Co jíte o Vánocích (kapr, cukroví)?
24. Můžeš mi říci krátce něco o své práci (studiu)?

Druhá generace:

1. How old were you when you came to the US with your parents?
2. Do you remember something from the first years?
3. Did you have any bad feelings in your childhood because of your Czech origin?
4. How does your Czech heritage influence your life? Do you think the people you meet in your daily life make difference to you just because of your Czech background? What is your attitude towards your Czech background? Do you feel to be a part of American society?
5. Did/do you prefer to look for your partner among Czechs, Americans or other nationality?
6. Do you speak only English? How is your knowledge of Czech? Did/do your parents talk to you in Czech?
7. Are you interested in your ancestor's country?
8. Do you meet up with other people of Czech background? What language do you speak with them?
9. Do you know any Czech local community/organization? Do you attend frequently the Czech parades and festivals? Are you a member of some Czech local community?
10. Have you ever visited the Czech Republic? How many times?
11. How do you perceive Czech land?
12. Are you interested in living in the Czech Republic? And why?
13. How do you perceive the U.S.? What is your attitude towards Americans/Afro-Americans/Hispanic people or other nationalities?
14. Do you know some Czech holiday? Do you celebrate any Czech holiday? (And American holidays?)
15. What do you eat on Christmas?
16. Do you celebrate the day of your name?

17. What are the names of your children? Would you give a Czech name to your kid?
18. Do you speak to your kids in English/Czech? Do you tell your kid Czech fairytales or something about the ancestor's homeland?
19. How would you describe yourself? As an American, Czechamerican or Czech? If there would be a scope of percentage what percent would it be for American and what for Czech?
21. What's your job?
22. What nationality do you have?

Vysvětlivky k citátům informátorů

... – pauza

[smích] – doplnění mimoslovního kontextu

RYBU – text velkými písmeny značí informátorovo zdůraznění slova